

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM GAZDÁLKODÁSI KAR

A KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALATI HITELÖSZTÖNZÉS
JEGYBANKI ESZKÖZE ÉS HATÁSAI – NÖVEKEDÉSI
HITELPROGRAM

Készítette: Simon Andrea
Levelező tagozat
Pénzügy mester szak
vállalati pénzügy szakirány

Zalaegerszeg, 2017

NYILATKOZAT

a szakdolgozat digitális formátumának benyújtásáról

A hallgató neve: Simon Andrea

Szak/szakirány: Pénzügy mester szak, Vállalati pénzügy szakirány

Neptun kód: B91E1B * A szakdolgozat megvédésének dátuma (év): 2018.

A záródolgozat címe: A kis- és középvállalati hitelösztönzés jegybanki eszköze és hatásai – Növekedési Hitelprogram

Témavezető: Tóth Zsuzsanna, adjunktus

Legalább 5 kulcsszó a dolgozat tartalmára vonatkozóan: Növekedési Hitelprogram, MNB, jegybank, kis- és középvállalkozások, hitelezés

Benyújtott szakdolgozatom **nem titkosított** / **titkosított**.

Hozzájárulok / nem járulok hozzá, hogy nem titkosított szakdolgozatomat az egyetem könyvtára az interneten a nyilvánosság számára közzétegye. Hozzájárulásom - szerzői jogaim maradéktalan tiszteletben tartása mellett -nem kizárólagos és időtartamra nem korlátozott felhasználási engedély.

Felelősségem tudatában kijelentem, hogy szakdolgozatom digitális adatállománya mindenben eleget tesz a vonatkozó és hatályos intézményi előírásoknak, tartalma megegyezik nyomtatott formában benyújtott szakdolgozatommal.

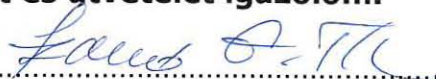
Dátum: 2017 DEC. 22

hallgató aláírása

A digitális szakdolgozat könyvtári benyújtását és átvételét igazolom.

Dátum: 2017 DEC. 22

könyvtári munkatárs

Tartalomjegyzék

Ábrajegyzék	5
Táblázatjegyzék	6
1. Bevezetés.....	7
1.1. A téma aktualitásának vizsgálata	8
1.2. A dolgozat felépítése	9
1.3. Kutatási kérdések és hipotézisek	11
2. A válság és hatásai, kezelési módok	12
2.1. Nemzetközi tapasztalatok	12
2.1.1. Funding for Lending program	14
2.1.2. Nem konvencionális jegybanki eszközök.....	17
2.1.3. Eszközvásárlási programok	18
2.1.4. Forward guidance	19
2.2. Hazai megoldások.....	20
2.2.1. A Növekedési Hitelprogram bevezetésének okai	20
2.2.2. A Növekedési Hitelprogram célja	23
2.2.3. A Növekedési Hitelprogram részvételének feltételei	24
2.2.4. A Növekedési Hitelprogram szakaszai és pillérei	25
2.2.5. A Növekedési Hitelprogram első szakasza	27
2.2.6. A Növekedési Hitelprogram második szakasza	27
2.2.7. Növekedés Hitelprogram Plusz (NHP+)	27
2.2.8. A Növekedési Hitelprogram harmadik szakasza.....	28
2.2.9. A Növekedési Hitelprogram igénybevételének alakulása	29
3. A Növekedési Hitelprogram kivezetése	34
3.1. Növekedést Támogató Program – NTP	35
3.1.1. A hitelezési aktivitáshoz kötött kamatcsere-ügylet (HIRS)	36
3.1.2. A preferenciális betéti lehetőség.....	37
3.1.3. Jegybanki tőkekövetelmény az aktív KKV-hitelező bankoknak.....	38
3.2. A Piaci Hitelprogram hatása	39
4. NHP megítélése, kutatási eredmények	40
4.1. Szekunder kutatás eredményei.....	40
4.2. Mélyinterjú által feltárt gondolatok a program értékelése kapcsán	40
4.3. Az NHP értékelésének további szempontjai.....	42
5. A Növekedési Hitelprogramban felvett hitelek felhasználása és hatása – saját kérdőíves felmérés és egy országos felmérés összehasonlítása	47

5.1.	A kérdőívre adott válaszok elemző bemutatása.....	50
5.2.	Kapcsolatok elemzése.....	52
5.2.1.	Hitelkérelem és banki státusz.....	52
5.2.2.	Tevékenység és a hitel célja.....	54
5.2.3.	Hitelösszeg és vállalati méret.....	55
5.2.4.	Tevékenység és gazdasági helyzet.....	56
5.2.5.	NHP és a vállalkozások helyzete.....	57
5.2.1.	Az NHP újra történő igénybevétele.....	58
5.2.1.	Az NHP hatásossága.....	60
5.2.1.	NHP felhasználása.....	63
5.3.	Saját kérdőív és az országos kérdőív eredményeinek összehasonlítása.....	64
6.	Növekedési Hitelprogram utáni piaci helyzet elemzése.....	77
6.1.	Van élet az NHP-n túl – a jegybank intézkedésein túli hitelösztönző eszközök bemutatása.....	79
6.1.1.	Bankadó csökkentése.....	79
6.1.2.	MFB 0 százalékos hitel és az MFB pontok bevezetése.....	80
6.1.3.	Beruházási adókedvezmény:.....	81
6.1.4.	Kamatok csökkenése.....	81
6.2.	Bankok helyzete a Növekedési Hitelprogram után.....	83
7.	Összefoglalás.....	87
8.	Irodalomjegyzék.....	90
9.	Mellékletek.....	95
1.	számú melléklet: Kérdőív.....	95
2.	számú melléklet: Hitelkérelem és banki státusz.....	98
3.	számú melléklet: Tevékenység és hitel célja.....	98
4.	számú melléklet: NHP és a vállalkozások helyzete:.....	99
5.	számú melléklet: Az NHP újra igénybe vétele és a vállalkozás helyzete.....	100
6.	számú melléklet: Az NHP újra igénybevétele és az NHP utáni pénzügyi helyzet....	100
7.	számú melléklet: NHP előtti gazdasági helyzete és az NHP utáni lehetséges hatások.....	101
8.	számú melléklet: NHP előtti gazdasági helyzet és a NHP ösztönző hatása.....	102
9.	számú melléklet: A különböző gazdasági helyzetben lévő vállalkozások kamatmegtakarításainak felhasználása.....	102
10.	Szakedolgozati kutatási koncepció kísérő lap.....	104

Ábrajegyzék

1. ábra: Dolgozatom kutatásának felépítése	10
2. ábra: A dolgozat során feltárt hipotézisek	11
3. ábra: A vállalati hitelek változása nemzetközi viszonylatban százalékos eloszlásban 2008-2011 között.....	13
4. ábra: Vállalati hitelezés Európai összehasonlításban	14
5. ábra: Az Egyesült Királyságok vállalati hiteleinek alakulása 2008-2011.	15
6. ábra: Funding for Lending program hitelezési hatása a nem-pénzügyi vállalati szektorban	17
7. ábra: A jegybankok által alkalmazott nem konvencionális eszközök kiterjedtsége.....	18
8. ábra: A magyar bankszektor vállalati hitelállomány devizanem és lejárat szerint (milliárd forint).....	20
9. ábra: Nagybankok hitel- és betétállományának változás 2008 és 2013 között	22
10. ábra: A 2008-as válság monetáris folyamatai és hatásai	23
11. ábra: Új vállalati hitelek a teljes hitelintézeti szektorban.....	29
12. ábra: NHP első szakasza igénybevételének alakulása.....	30
13. ábra: NHP második szakasza igénybevételének alakulása.....	30
14. ábra: Növekedési Hitelprogram 3. szakaszának igénybevétele.....	32
15. ábra: A bankrendszer hitelezési képessége és hajlandósága 2000-2015.	34
16. ábra: Növekedés Támogató Program eszközei	35
17. ábra: Hosszú futamidejű jegybanki IRS-sel fedezett vállalati hitelnyújtás	36
18. ábra: A preferenciális betét-elhelyezési lehetőség sematikus modellje	38
19. ábra: Hogyan ítéli meg a vállalkozás helyzetét az NHP-s hitel felvétele előtt?	43
20. ábra: Hogyan ítéli meg a vállalkozás kilátásait az NHP-s hitel felhasználása után?.....	45
21. ábra: Saját kérdőíves felmérésem eredményeinek bemutatása 1.	50
22. ábra: Saját kérdőíves felmérésem eredményeinek bemutatása 2.	52
23. ábra: Zala megyei vállalkozások hitelkérelmei számának eloszlása a banki kapcsolatok szerint	53
24. ábra: A Zala megyei vállalkozások tevékenységi formája és a felvett hitel jellege közötti kapcsolat.....	54
25. ábra: KKV-k által felvett hitelösszegek nagysága és a vállalkozás mérete közötti összefüggés	55
26. ábra: A vállalkozás tevékenysége és a vállalkozások gazdasági helyzete közötti kapcsolatot mutatja az NHP hitel felvétele előtt	56
27. ábra: A vállalkozások helyzete az NHP finanszírozás után a tevékenység függvényében	57
28. ábra: A vállalkozások helyzete és az NHP újra igénybevételének lehetősége közötti kapcsolat.....	58

29. ábra: Az NHP hitel utáni pénzügyi helyzet és az NHP újra igénybevételek lehetősége közötti kapcsolat.....	59
30. ábra: A vállalkozások NHP előtti gazdasági helyzete és az NHP utáni lehetséges hatások közötti összefüggések.....	60
31. ábra: Az NHP előtti gazdasági helyzet és a NHP ösztönző hatásának vizsgálata	62
32. ábra: A különböző gazdasági helyzetben lévő vállalkozások kamatmegtakarításainak felhasználása	63
33. ábra: Hogyan ítéli meg vállalkozása helyzetét az NHP-s hitel felvétele előtt?	65
34. ábra: NHP hitel hiányban, hogyan döntöttek volna a vállalkozások a hitelcélok szerinti megosztásban Zala megyében.....	66
35. ábra: A beruházások megoszlása a beruházások tárgya szerint	67
36. ábra: A vállalkozás kilátása az NHP-s hitel felhasználása után	68
37. ábra: Kamatmegtakarítás felhasználása a vállalkozás életében.....	70
38. ábra: Az NHP-s hitel felhasználásának következtében megjelenő hatások a vállalkozások gazdálkodásában	71
39. ábra: További NHP-s hitel felvételének tervezése	72
40. ábra: A vállalkozás helyzete a hitel felvétele előtt és a felhasználása után (MNB felmérés)	74
41. ábra: A vállalkozás helyzete a hitel felvétele előtt és a felhasználása után (Saját felmérés).....	75
42. ábra: Új vállalati hitelek a teljes hitelintézeti szektorban 2008-2017. első félév	77
43. ábra: A teljes vállalati és a kkv-szektor hitelállományának növekedési üteme.....	78
44. ábra: NHP-n kívüli hitelösztönző eszközök Magyarországon	79
45. ábra: A vállalati új kihelyezések kamatlába 2008-2017. első félév	82

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Kis- és középvállalkozások besorolása a különböző gazdasági mutatók szerint.....	8
2. táblázat: A Növekedési Hitelprogram szakaszai és pillérei	26
3. táblázat: Az NHP program céljai és hatásai	33

„A Magyar Nemzeti Bank elkötelezett a felzárkózóban lévő magyar gazdaság hosszútávon is fenntartható növekedési ütemét szolgáló lépések mellett.”

(MNB)

1. Bevezetés

Dolgozatom a Növekedési Hitelprogrammal, mint hitelösztönzési eszközzel és ennek hatásaival foglalkozik. Úgy gondolom a témaválasztás aktuális, ugyanis 2017 márciusában lezárult a program, így mára már teljes képet kaphatunk a program által folyósított hitelek összetételéről, nagyságáról és az általa finanszírozott beruházások megvalósításáról, illetve likviditási problémák áthidalásának kezeléséről.

A téma számomra is érdekes, a program bevezetése előtt 2012 júniusában kezdtem meg pályafutásomat a CIB Banknál. Vállalati üzletkötő asszisztensként, majd később vállalati üzletkötőként első kézből tapasztalhattam, hogy a vállalkozásoknak tényleg szüksége van egy olyan eszközre, ami talán kicsit fellendíti a gazdaságot, ösztönzi a vállalkozásokat új célok kitűzésére, vagy éppen finanszírozási megoldást nyújt instabil pénzügyi helyzetének megoldására.

Jelenleg a K&H Bankban dolgozom kisvállalati hitel szakértőként, 300 millió forint éves nettó árbevétel alatti, Zala megyei vállalkozásokkal foglalkozom, így munkám során lehetőségem nyílt megismerni ezeket a vállalkozásokat.

Az évek során több vállalkozásnak is segíthettem Növekedési Hitelprogrammal kapcsolatos ügyintézésükben. Már a program megjelenésekor személyesen tapasztalhattam meg ügyfeleim első reakcióját, megismerhettem kérdéseiket a program indulásával, a hitelek lehetséges felhasználásával kapcsolatban. Részesem lehettem az első igényléseknek, az átlagos banki termékénél nagyobb dokumentációt és odafigyelést igénylő folyamatok lebonyolításának, hitelfolyósításnak, az első beruházások megvalósításának.

Munkám során alkalmam nyílt betekinteni rengeteg vállalkozás pénzügyi helyzetébe, beruházási terveibe, hosszú távú céljaiba, vagy éppen abba, hogy egy számukra gazdaságilag kedvezőtlen időszakban mire van szükség ahhoz, hogy átvészelve a vállalkozás a válságot.

1.1. A téma aktualitásának vizsgálata

Magyarországon a 2008-as válságtól kezdődően a vállalati hitelek aránya folyamatosan csökkent. Ez a vállalkozások közül a kis- és középvállalkozásokat érintette a leginkább. A bankok nehezebben adtak hitelt nekik, olyan korlátokba ütköztek, ami miatt sokszor bonyolult volt megtalálniuk a megfelelő hitelalternatívát. Saját munkám során is úgy tapasztaltam, hogy a hitelezés szinte teljesen leállt, a bankok számára kockázatot, az ügyfelek számára pedig további plusz terheket jelentett a devizahitelekből adódó árfolyamkockázat. A bankok kockázatvállalási hajlandósága csökkent, a hosszabb források nehezebben voltak elérhetőek, ami a hosszabb futamidejű hitelek arányának csökkenéséhez vezetett. A vállalkozások tapasztalva a pénzügyi válság által okozott hiteltörlesztés növekedéseket, nehezen szánták rá magukat fejlesztésre, beruházásra, napi működési likviditási gondjaik finanszírozása került előtérbe, melyhez hitelkeretet és forgóeszköz hiteleket vettek csak igénybe.

Magyarországon a kis- és középvállalkozások meghatározása a következőképpen történik: „A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 3.§ határozza meg, hogy Magyarországon mely vállalkozásokat sorolhatjuk ebbe a szektorba. A törvény három különböző gazdasági mutató segítségével szabályozza, hogy mely méretkategóriába kerülnek a mikrovállalkozások, kisvállalkozások és középvállalkozások, az alábbiak szerint. A három mutató közül legalább kettő mutatónak teljesülnie kell ahhoz, hogy az adott méretkategóriába besorolható legyen a vállalkozás. (A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény)

1. táblázat: Kis- és középvállalkozások besorolása a különböző gazdasági mutatók szerint

KKV besorolás	Létszám (fő)	és	Éves nettó árbevétel (euró)	vagy	Mérlegfőösszeg (euró)
Középvállalkozás	< 250	és	≤ 50.000.000	vagy	≤ 43.000.000
Kisvállalkozás	< 50	és	≤ 10.000.000	vagy	≤ 10.000.000
Mikrovállalkozás	< 10	és	≤ 2.000.000	vagy	≤ 2.000.000

Forrás: A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény

A magyar KKV körkép a következőképpen fest: a 2013-as adatok alapján azok a vállalkozások, melyek alkalmazotti létszáma nem éri el a 250 főt és az árbevétele sem éri el a maximum 50 millió eurót, teszik ki az összes vállalat 99,9 %-át. A foglalkoztatottak létszámának 71,2 %-és a hozzáadott érték 66,5 %-át termelik meg, tehát ez így is elég nagy mennyiség és még nem vonatkozik a teljes KKV szektorra. Az EU átlaghoz képest ez egy kicsit másképpen alakul, az EU-ban ezeknek a cégeknek a foglalkoztatottsága kevesebb, mint 66,5 %, hozzáadott értéke pedig magasabb, mint 57,6 %. Ezen kívül összességében elmondható, hogy a hazai KKV-k nem olyan nagy hatékonysággal dolgoznak, mint az EU átlag. A magyarországi KKV-k tehát, akárcsak nemzetközi szinten, a gazdasági életben nagyon fontos szerepet töltenek be, ezért kiemelkedően fontos, hogy a finanszírozásuk és növekedésük, ezen kívül a válság a KKV szektort jóval nagyobb mértékben érintette, mint a nagyobb vállalkozásokat. *(Horváth-Oláh, 2016)*

Magyarországon tehát a vállalkozások döntő többsége a kkv szektorba tartozik, szerepük jelentős a jövedelemtermelésben, a beruházásokban és a foglalkoztatásban.

1.2.A dolgozat felépítése

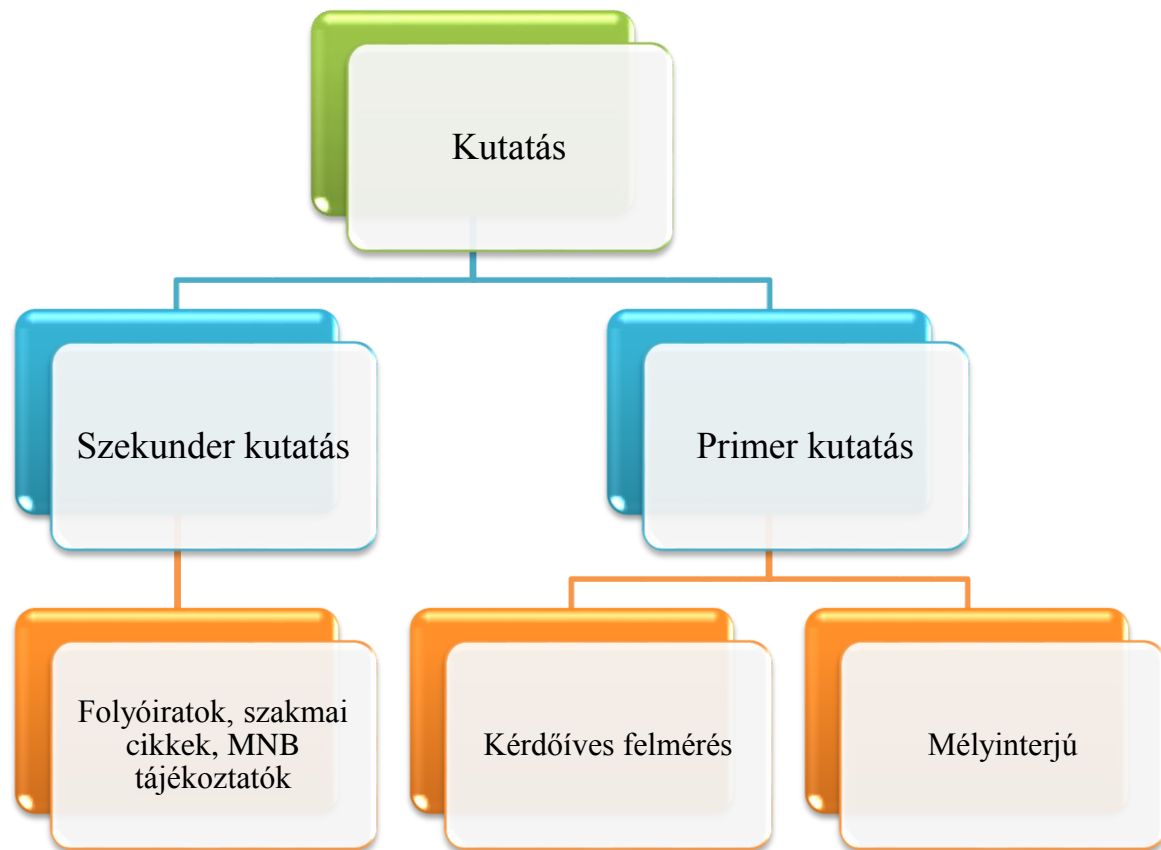
Dolgozatom során szeretném bemutatni, hogy a válság hatására milyen hitelezési problémákkal kellett szembe nézni magyar illetve nemzetközi szinten a piaci szereplőknek, ideértve a vállalkozásokat és a bankokat egyaránt. Melyek voltak azok a tényezők, problémák, akadályok, amelyek miatt a jegybank szükségesnek látta a Növekedési Hitelprogram bevezetését. Szeretném bemutatni azt is, hogy a hazai megoldásokon túl milyen nemzetközi megoldások születtek arra a célra, hogy a vállalati hitelezés valamilyen szinten ösztönzésre kerüljön.

A Növekedési Hitelprogram szakaszainak részletezése és eredményei után szeretném azt is vizsgálni, hogy a köztudatban milyen véleményeket alkotott, milyen megítélést hozott a program. Az egyes piaci szereplők, hogy vélekednek a program sikerességét illetően.

Majd szeretném feltárni azt is, hogy a Növekedési Hitelprogram után hogyan térhet vissza a gazdaság újra a piaci hitelezésre és ez mennyire lesz zökkenőmentes. Az ehhez rendelkezésre álló eszközöket is szeretném bemutatni, melyek segítik az átállást. Szeretnék rámutatni arra, hogy mi az ami marad az NHP befejezése után.

A fentiek feltárását különböző kutatási eszközökkel szeretném elvégezni, melyet a lenti ábra tartalmaz.

1. ábra: Dolgozatom kutatásának felépítése

Forrás: saját szerkesztés

Szekunder kutatásom során szeretném feltárni, hogy milyen eszközök kerültek bevezetésre a válságból történő kilábalás támogatására, mind magyar, illetve nemzetközi viszonylatban.

Egy MNB által készített felmérést is felhasználok a program megítéléséhez, melyet a későbbiekben részletezek.

Primer kutatásom két fő részre épül: végeztem egy saját kérdőíves felmérést azok között a Zala megyei vállalkozások között, akik a Növekedési Hitelprogram keretein belül vettek fel hitelt. Ezen kívül, abból a célból, hogy a piac másik oldalát is lássuk, megismerjük a bankok helyzetét, három olyan kollégámmal is készítettem mélyinterjút, akik vállalati hitelezésben jártas szakemberek és több éve vállalati hitelezéssel foglalkoznak, így jelen voltak a válság időszakában, a Növekedési Hitelprogram időtartama alatt és a program kivezetése után jelenleg is.

1.3. Kutatási kérdések és hipotézisek

A kutatásom alapján a következő hipotéziseket szeretném megfejteni.

2. ábra: A dolgozat során feltárt hipotézisek

2. A válság és hatásai, kezelési módok

A Növekedési Hitelprogram szükségességének előtérbe kerülése a 2008-as gazdasági világválságra vezethető vissza. A gazdasági világválság az USA lakáshitel-piaci problémáiból indult ki, kormányzatának lakáspolitikája okozta. Az akkori lakáspolitikai elv szerint szükségtelenek voltak és diszkriminatívak az akkori hitelezési feltételek, így emiatt enyhítettek a hitelezési feltételeken. *(Wallison, 2013)*

Az azt megelőző szabályozások szerint, a bankok úgy adhattak hitelt, hogy megkövetelték a 20 %-os önrészt egy adott hitelfelvétel kapcsán. 1992-ben az USA kormányzata "megfizethető lakás" programot hirdetett és lazított a fenti szabályozáson, ennek eredményeképpen úgy döntött, hogy például egy jelzáloghitel kapcsán önrészként felmutatott összeget engedte 5 % alá csökkenteni. A lazább hitelfeltételek eredményeképpen nem csak a magasabb jövedelmű csoportok tudtak felvenni hitelt, hanem azok a közepes jövedelműek, akik nem éppen a program által megcélzott rétegbe tartoztak, így ők is lazább feltételek mellett juthattak hitelhez és vásároltak lakást jóval kevesebb önrész felmutatásával. *(Wallison, 2013)*

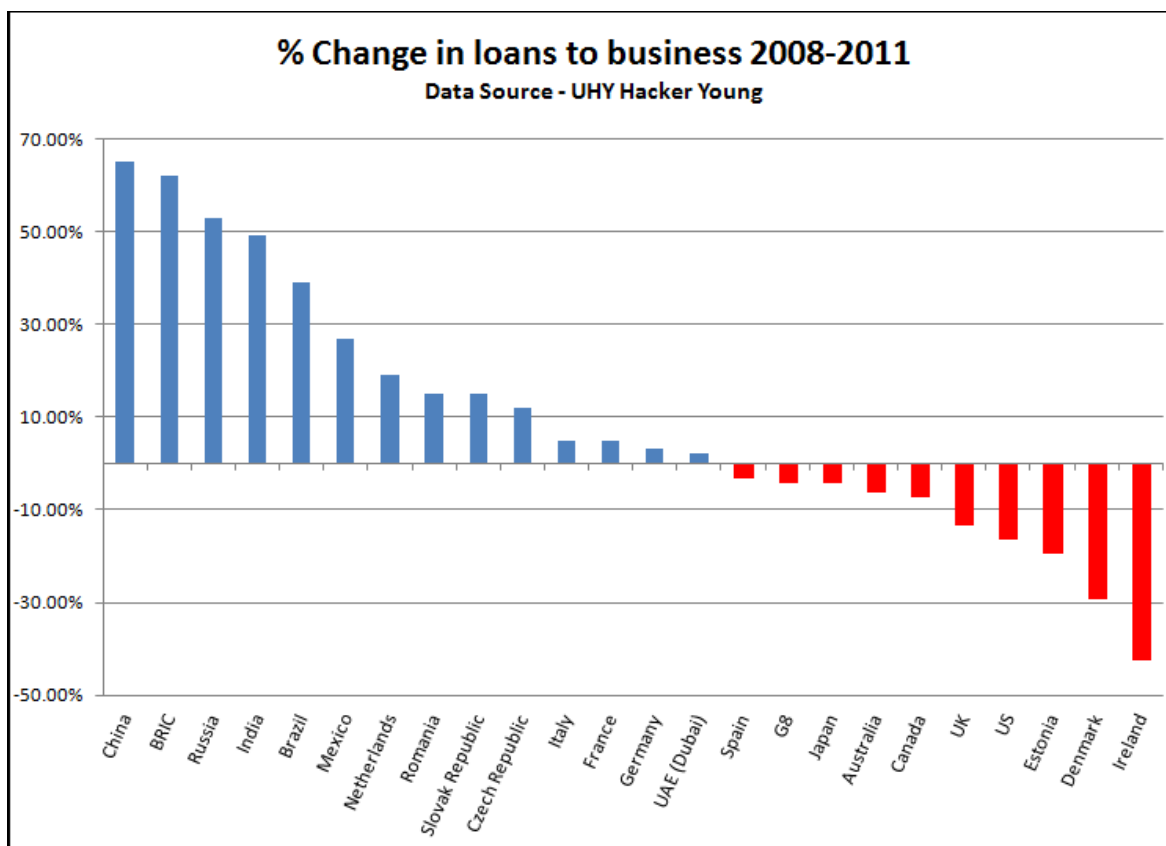
Ennek hatására nagy mennyiségű rossz minőségű hitel került a piacra és egy úgynevezett piaci lufi keletkezett, amikor ez kipukkadt a jelzáloghitelek szinte egyszerre kezdtek el bedőlni olyan mértékben, melyet azelőtt a piac még nem látott. *(Wallison, 2013)*

Az USA-ban kialakult helyzet a világ szinte minden térségét, köztük Európát is érintette, hatása az egész világgazdaságban érezhető volt. A bankközi piacokon a forrás mennyiség nagy mértékben lecsökkent, így nehezen lehetett forráshoz jutni, így a hitelfelvétel is jóval többe került, megrágult. *(Belyó, 2011)*

2.1. Nemzetközi tapasztalatok

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a válság a világ minden pontját érintette, a reál- és monetáris szférát egyaránt érintette, természetesen a hitelezést is. Tekintsünk meg egy ábrát, amely nemzetközi viszonylatban mutatja néhány ország vállalati hiteleinek alakulását.

3. ábra: A vállalati hitelek változása nemzetközi viszonylatban százalékos eloszlásban 2008-2011 között

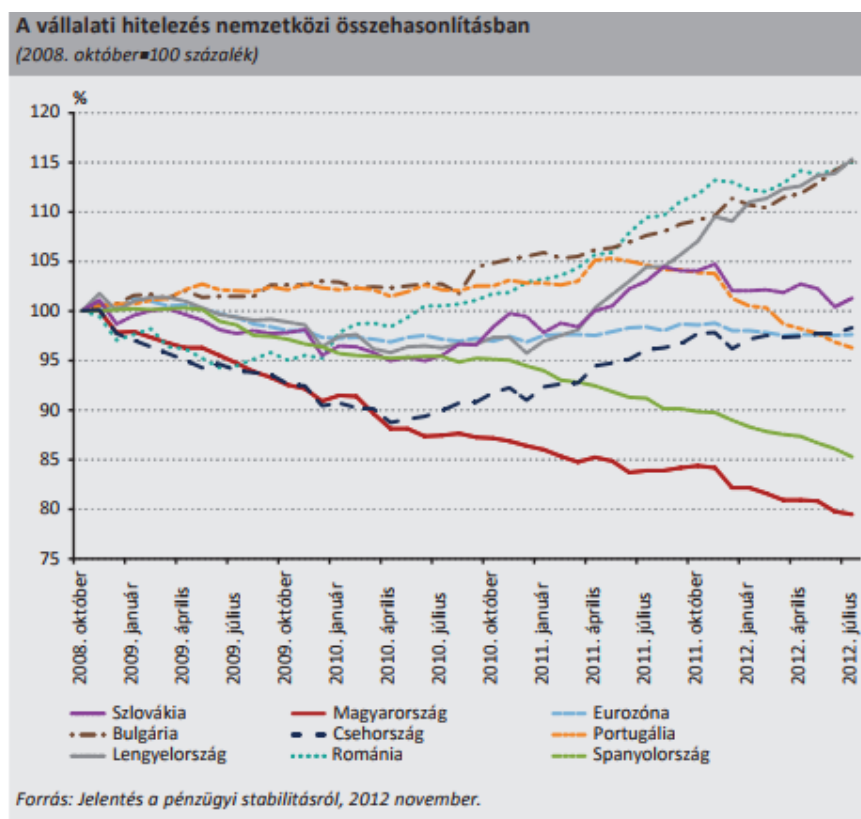
Forrás: Taylor, 2012

BRIC egy mozaik szó, mely a következő országokra utal: *Brazília, Oroszország, India és Kína.*

Az ábrából látszik, hogy a BRIC országok vállalati hitelezése növekvő tendenciát a három éves időszak alatt. Meglepő módon, de néhány európai országban is némi növekedés látható, ilyen ország Hollandia, Románia, Szlovákia, Csehország Olaszország, Franciaország és Németország. A csökkenő hitelezési tendenciájú országok között megtalálható több európai ország, a válság Írországot sújtotta a legnagyobb mértékben, de Dánia, Észtország és az Egyesült Királyság esetében is nagy mértékben csökkent a vállalati hitelek aránya a válság kezdetétől a 2011-es évig.

A lenti ábra egy olyan összehasonlítást mutat, melyben Magyarország és még pár európai ország vállalati hiteleinek alakulását láthatjuk (2008.október=100). A válság az európai országokat is sújtotta, egyértelműen látszik, hogy Magyarország a vállalati hitelezésben az egyik legkritikusabb helyzetbe került a válság után.

4. ábra: Vállalati hitelezés Európai összehasonlításban

Forrás: László, 2016

Az ábráról egyértelműen látszik, hogy a vállalati hitelezés aránya Magyarországon a legkisebb, de egyébként Spanyolországban is csökkenő tendenciát mutat. Ezzel szemben a többi országban a kezdeti stagnálás után 2010. évtől helyreállni látszik a helyzet és újra növekedés indul el.

A válság tehát a világ több pontján is negatív hatással volt a vállalati hitelezésre. A világ több pontján a jegybankok felismerték, hogy különböző eszközökkel szükséges beavatkozniuk, annak érdekében, hogy a gazdasági növekedés fenntartható legyen, illetve egyáltalán elinduljon.

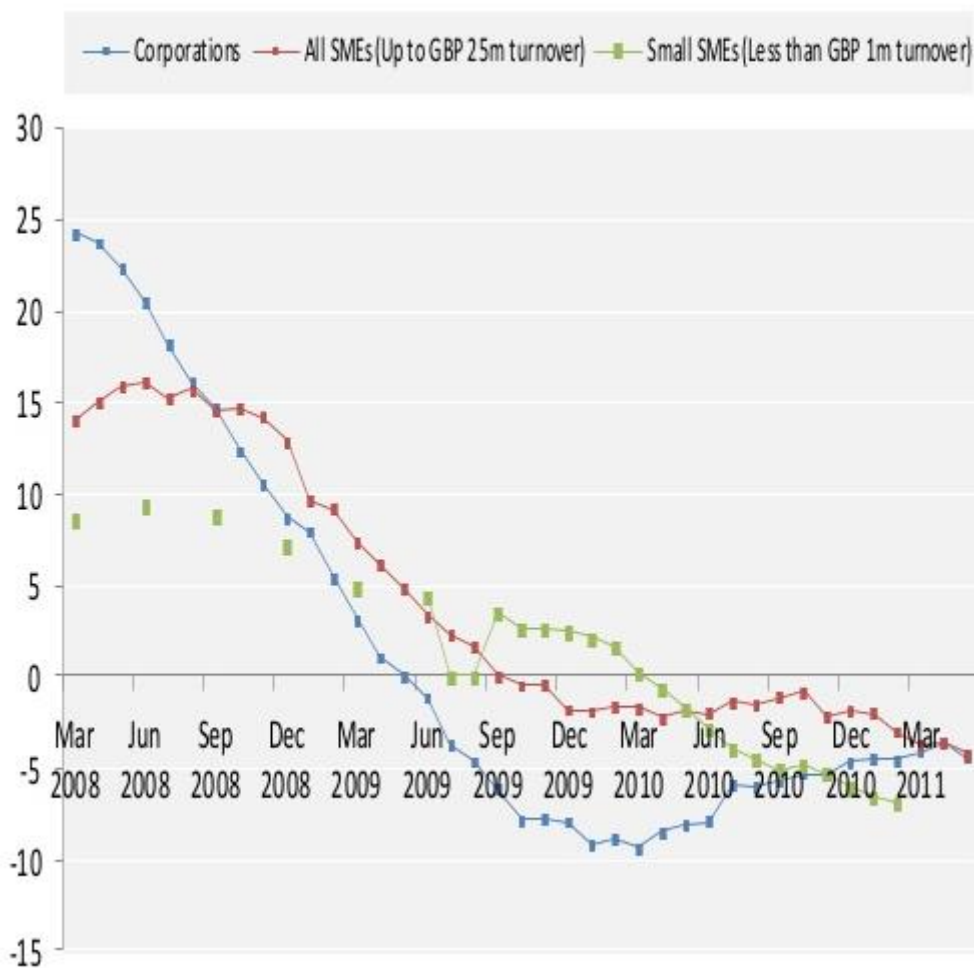
2.1.1. Funding for Lending program

A következőkben azt mutatom be, hogy a külföldi jegybankok milyen eszközökkel próbálták élni annak érdekében, hogy a vállalati hitelezés helyreálljon az adott országban.

A külföldi jegybankok közül az Egyesült Királyságok jegybankjának intézkedéseit ismertetném, mely nagyon hasonlított az MNB által kitalált Növekedési Hitelprogramhoz.

A következő ábra mutatja az Egyesült Királyságok vállalati hiteleinek alakulását 2008. márciustól 2011. márciusig negyedéves bontásban. Az ábra külön veszi a nagyvállalati kategóriát, a középvállalati kategóriát, amely a maximum 25 millió fontot forgalmazó vállalkozásokra vonatkozik és a kisvállalkozásokat, mely a 1 millió font forgalmat sem éri el.

5. ábra: Az Egyesült Királyságok vállalati hiteleinek alakulása 2008-2011.

Forrás: Arzeni, 2013

A válság a vállalkozások minden típusát sújtotta, a nagyvállalati szektor 2010-ben volt mélyponton, ahonnan a következő évben némileg kilábalni látszott, miközben a kis- és középvállalati szektor hitelezése folyamatos csökkenő tendenciát mutatott.

Az Egyesült Királyságokban a Bank of England a válság időtartama alatt több különböző olyan eszközt vezetett be, amely segítette a reálgazdasági és a pénzügyi folyamatok erősödését. Hiába próbálkoztak különböző expanzív monetáris politikai eszközzel, a válság tetőpontra hágása után nem volt jelentős növekedés a bankok aktív oldali tevékenységében.

Ennek oka az volt, hogy a hitelintézetek forrásköltsége emelkedett, amely magasabb hitelkamatokhoz és erősödő hitelfeltételekhez vezetett a lakosság és a vállalati szegmens körében. (Monoki-Nagy, 2013)

A Bank of England és a HM Treasury 2012. július 13-án indította el a Funding for Lending programot. A program célja, hogy ösztönözze a hitelintézeteket, és az építési szövetkezeteket a háztartási és a vállalati hitelkihelyezésben annak érdekében, hogy növeljék a hiteligenyeiket az Egyesült Királyság reálgazdasága számára. A program lényege, hogy a jegybank kedvezményes forrásköltségekkel juttatja hitelhez a kereskedelmi bankokat. A jegybank a programot többször meghosszabbította, 2013. április 24-én, 2013. november 28-án, 2014. december 2-án és 2015. november 30-án, az utolsó módosítás lehetővé teszi, hogy a programban a bankok 2018. januárig részt vegyenek¹. Az alacsony forrásköltséget azt biztosította, hogy a bankok technikailag saját aktíváikat, meghatározott díj ellenében, legfeljebb négy évre állampapírra cserélték, majd ezen állampapírok fedezete mellett vettek fel hitelt a bankközi piacon. (Bihari, 2013)

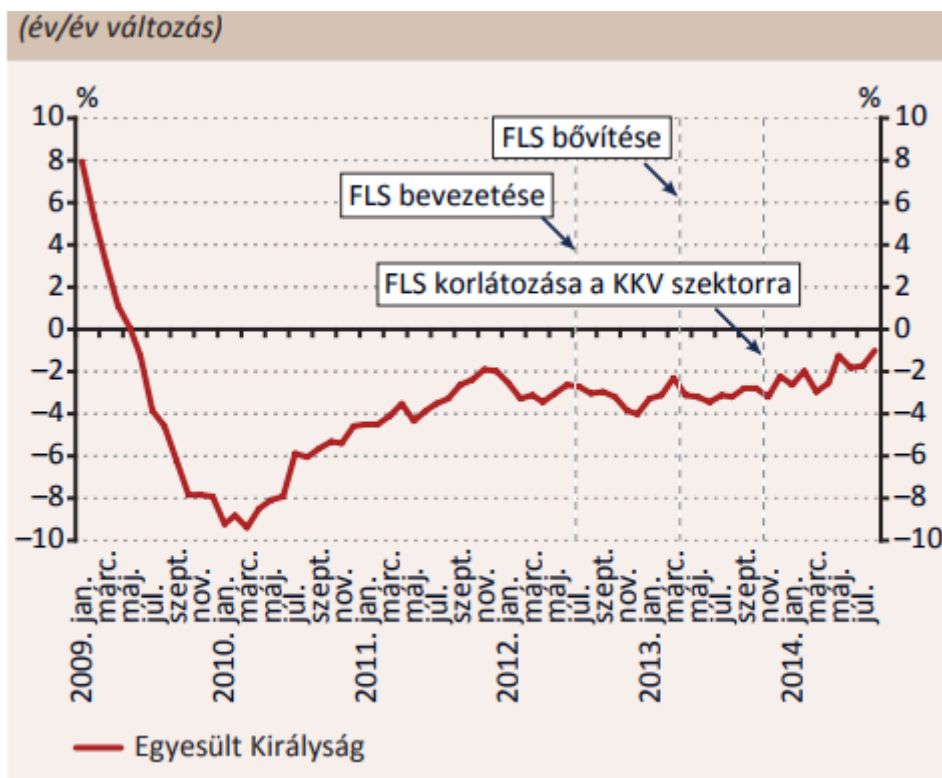
„A programban résztvevő és több hitelt kihelyező kereskedelmi bankok fedezet ellenében alacsonyabb díj mellett kaptak likvid kincstárjegyet az angol jegybanktól, melyet az állampapírpiacra repo művelet keretében válthattak likvidebb eszközre. Az FLS a jegybanki alapkamat szintjéhez kötött hozamon történő hitelezést jelentette.” (MNB, 2014)

Gyakorlatilag a bankok az olcsó forrásból alacsony kamaton adták tovább forrásaikat a vállalkozások számára.

A jegybank a programtól azt várta, hogy akár 70 milliárd fonttal növelje a banki hitelezést az Egyesült Királyságokban. Az ötlet fogadtatása kettős volt, egyes bankok a kockázatvállalási hajlandóság hiányában továbbra sem voltak hajlandók kölcsön adni a vállalkozásoknak. Más bankok pedig úgy nyilatkoztak, hogy a vállalkozások nem szeretnék növelni az adósság állományukat. Az ország 2014 első negyedévére vonatkozó nettó hitelezési mutatója szerint a hitelezés lefelé mozdult meg a program bevezetése óta, ennek oka, hogy a hitel visszafizetések gyorsabban történnek, mint a hitelfelvételek. (BBC, 2014)

¹ A programmal kapcsolatos részletek a Bank of England honlapján, a <https://www.bankofengland.co.uk/markets/funding-for-lending-and-other-market-operations> oldalon található.

6. ábra: Funding for Lending program hitelezési hatása a nem-pénzügyi vállalati szektorban

Forrás: MNB, 2014

A fenti ábra mutatja, hogy 2014. első negyedévében mélyponton volt a vállalati hitelezés, majd onnantól kezdve lábalt ki a válságból.

Egy MNB tájékoztató szerint a Bank of England Funding for Lending nevű programja sikeresnek bizonyult, mivel a bankok forrásköltsége csökkent, és a hitelezési feltételek enyhültek, a lakossági és a vállalati hitelezési szektorban egyaránt. Az ilyen jellegű programok pontos hatását azonban nehéz megbecsülni, mivel nincs arra vonatkozóan rálátásunk, hogy mi történt volna, ha az adott programot nem vezetik be a piacon. (MNB, 2014)

2.1.2. Nem konvencionális jegybanki eszközök

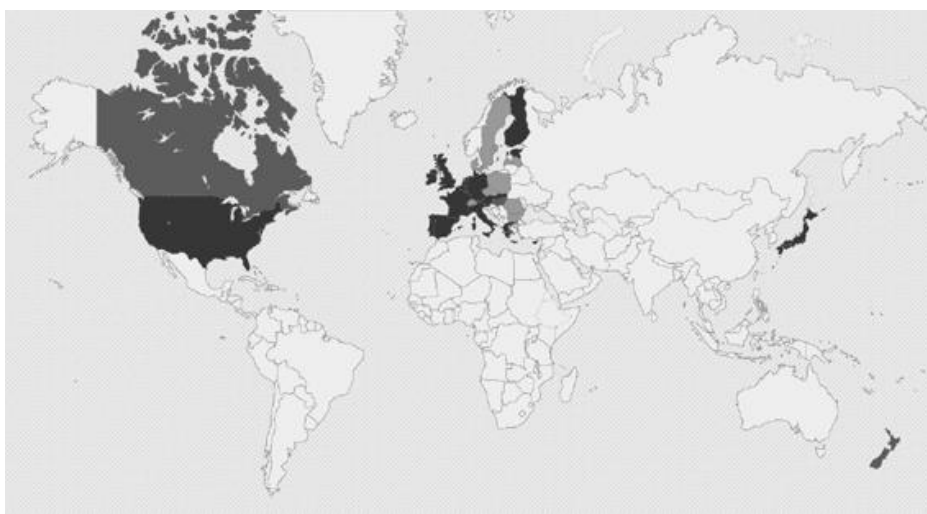
A magyarhoz hasonló jegybanki eszköz bemutatása után térjünk ki arra, hogy még milyen eszközökkel tudta a jegybank befolyásolni a piacot.

A különböző országok központi bankjai annak érdekében, hogy a válság utáni időszakból kihúzzák az ország gazdaságát, fellendítsék azt, különböző eszközöket vezettek be,

amelyeket korábban még nem látott a piac. Ezeket a nem éppen szokásos eszközöket nevezzük nem konvencionális eszközöknek. (Monoki-Nagy, 2013)

A nem konvencionális banki jegybanki eszközöknek alapvetően két csoportját különböztetjük meg, az egyik az olcsó jegybanki likviditásnyújtás, ami javarészt kötvényvásárlási programok pénzügyi folyamatokba történő beintegrálásáról szól, a másik pedig a jegybank nyilvános elköteleződése a laza monetáris feltételek huzamosabb fenntartása mellett, ezt angolul forward guidance kifejezéssel szoktuk emlegetni. (Bihari, 2013)

7. ábra: A jegybankok által alkalmazott nem konvencionális eszközök kiterjedtsége

Forrás: Monoki-Nagy, 2013

A 7. ábra mutatja, hogy a nem konvencionális eszközök mekkora területen, milyen országokban kerültek bevezetésre az ábrából látszik, hogy ezeket az eszközöket a világon leginkább Észak-Amerikában és Európában használták.

Ezek az eszközök már 2008 óta jelen vannak a fejlett országokban, mint például USA, EU, Egyesült Királyság, Japán. Az eszközök bevezetését minden ország ideiglenesen tervezte, azonban mivel a piacok normalizálódása még 5 évvel a válság után sem fejeződött be, indokolt volt ezeknek a rendkívüli eszközöknek a fenntartása. (Bihari, 2013)

2.1.3. Eszközvásárlási programok

A nem konvencionális eszközök közül ezeknek a programoknak két célja volt:

- egyrészt likviditás nyújtása annak érdekében, hogy a piacok működőképessége helyreálljon;

- másrészt azért, hogy megállítsák az eszközárak tömeges eladásokkal fenyegető csökkenését.

Az eszközvásárlási programnak rövid időn belül sok pozitív hatása lett a gazdaság felélénkülésére és a hitelezésre:

- a mozdulatlan bankközi pénzpiacok elmozdultak a működés irányába,
- a hitelállományok csökkenésének tendenciája mérséklődött,
- egy újabb gazdasági válság bekövetkezésének lehetősége csökkent,
- a hosszú lejáratú hozamok mérséklődtek,
- az eszközárak stabilizálódtak,
- a vállalati kötvények és jelzálog-fedezettű értékpapírok kincstárjegyhozamokhoz viszonyított felára látványosan mérséklődött.
- a tőkeáramlás újra elindult a feltörekvő piacok felé, 2012-re olyan mértéket mutatott, mint a válság előtti időszakban. (Bihari, 2013)

2.1.4. Forward guidance

A nem konvencionális jegybanki eszközök másik csoportja a forward guidance, ezek gyakorlatilag kísérletek arra vonatkozóan, hogy a jegybank befolyásolja a háztartások, vállalkozások és befektetők pénzügyi döntéseit, tájékoztatja az országot arról, hogy a kamatlábak milyen irányba fognak változni, mintegy előrejelzésként, de gyakorlatilag ezáltal befolyásolja a gazdasági szereplők döntéseit. A eszköz egyébként a Federal Reserve Bank (az Egyesül Államok jegybankja) egyik legfontosabb eszköze, de emellett használja a Bank of England, az Európai Központi Bank és a Bank of Japan is. A jegybank különböző közleményekben, vezetői nyilatkozatokban eddig is folyamatosan utalt arra, hogy a jövőben a jegybank milyen magatartást fog képviselni. A gazdasági világválság óta ezek sokkal világosabban mutatják a jegybanki magatartást, olyan teljesítménymutatók alakulásához kötik, amelyek közvetlenül megfigyelhetők. A legnagyobb különbséget azonban a forward guidance irányultsága adja. Napjainkban a meggyőzés középpontjában az áll, hogy akkor sem lesznek szigorúbbak a monetáris politikai feltételek, ha az inflációs kilátások úgy mutatják, hogy elérik a korábban elfogadott szinte feletti értéket, régen azonban a piacok meggyőzésének középpontjában az állt, hogy mindent elkövessenek annak érdekében, hogy az inflációs környezet alacsony legyen. A forward guidance egy olyan jellegű konverziós technika, amely azt segíti, hogy azok a hozamok, melyek a jegybank hatókörébe esnek

túlnyomórészt alacsony hosszú hozamok legyenek az alacsony rövid hozamokból. (Kool-Thornton, 2012)

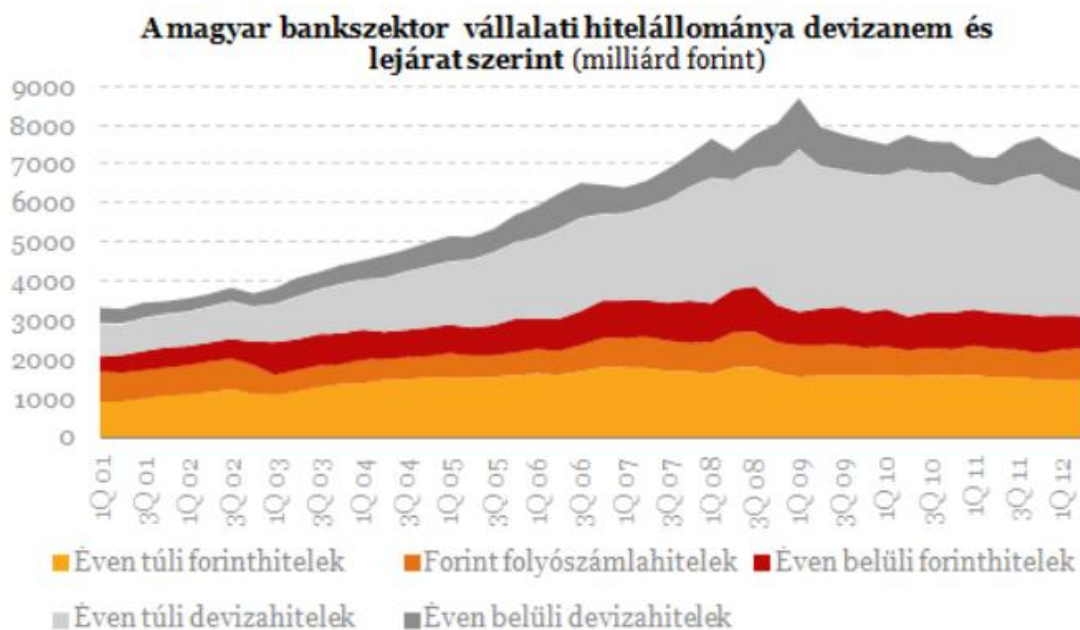
2.2. Hazai megoldások

2.2.1. A Növekedési Hitelprogram bevezetésének okai

Ahogy a világ minden részét, Magyarországot is érintették a fenti folyamatok. A válság hatására gyakorlatilag az árfolyamok megőrültek, a forint óriási gyengülésbe kezdett, a piacon lévő CHF és EUR alapú hitelek törlesztő részletei duplájára nőttek.

A lenti ábra mutatja, hogy a vállalati hitelállomány 2012-re már bővelkedett deviza hitelekkel, melyek túlnyomó részt éven túli ütemezésűek voltak.

8. ábra: A magyar bankszektor vállalati hitelállomány devizanem és lejárat szerint (milliárd forint)

Forrás: Palkó, 2012

A magyarországi válság egyik legérintettebb területe tehát a vállalati hitelezés volt. Ma már tényként kezeljük, hogy magyar bankok vállalati és lakossági hitelezésének hanyatlásáért a válság a felelős. 2008 decembere és 2012 júliusa között a magyar bankok vállalati hitelállománya 13 %-kal csökkent, míg a lakossági hitelállománya kisebb mértékben, de így is 4,9 %-kal csökkent. (Palkó, 2012)

A válság tehát teljesen visszavetette a vállalati hitelezést, a történetek hatására a vállalkozók nem mertek újabb hiteletet felvenni, és ezekből újabb beruházásokat megfinanszírozni, napi és havi likviditási problémájuk kezelésére koncentrálnak a figyelmük. A csekély

mennyiségű beruházások megfinanszírozása saját erőből, eredménytartalékból, tagi kölcsönből, vagy egyéb más forrásból történt. Azonban a beruházások csökkenése és további makroszintű reálgazdasági problémák miatt a gazdasági növekedés is megszűnt, sőt a gazdaság lejtmenetbe váltott.

A válság hatása azonban nem csak a háztartások és vállalatok teljesítményén és állapotán volt érezhető, a bankszektort is megrengette. A bankok ennek hatására megpróbálták a fennálló helyzethez alkalmazkodni, ami azzal kezdődött, hogy hitel-betét arány tudatos alakításával próbálták a kockázatot csökkenteni. Ez az arány igen magas volt akkor, előtérbe került ennek csökkentése, aminek a legegyszerűbb módszere az volt, hogy betétet növeltek, a hiteleket így leállították, nem vállaltak kockázatot és betétgyűjtésbe kezdtek.

A válság mindennek ellenére komoly alkalmazkodásra kényszerítette a bankokat, ami elsősorban a kockázatokat jelentős mértékben megnövelő, magas hitel/betét arány csökkentésében öltött testet. Ennek legkézenfekvőbb eszköze a hitelezés visszafogása, de a jövedelmezőség fenntartása érdekében a bankok igyekeztek a hangsúlyt a betétek növelésére helyezni. Felerősödött a verseny a betétekért, hogy ezáltal mérsékeljék a hitel/betét arány kockázatos szintjét. *(Várhegyi, 2010)*

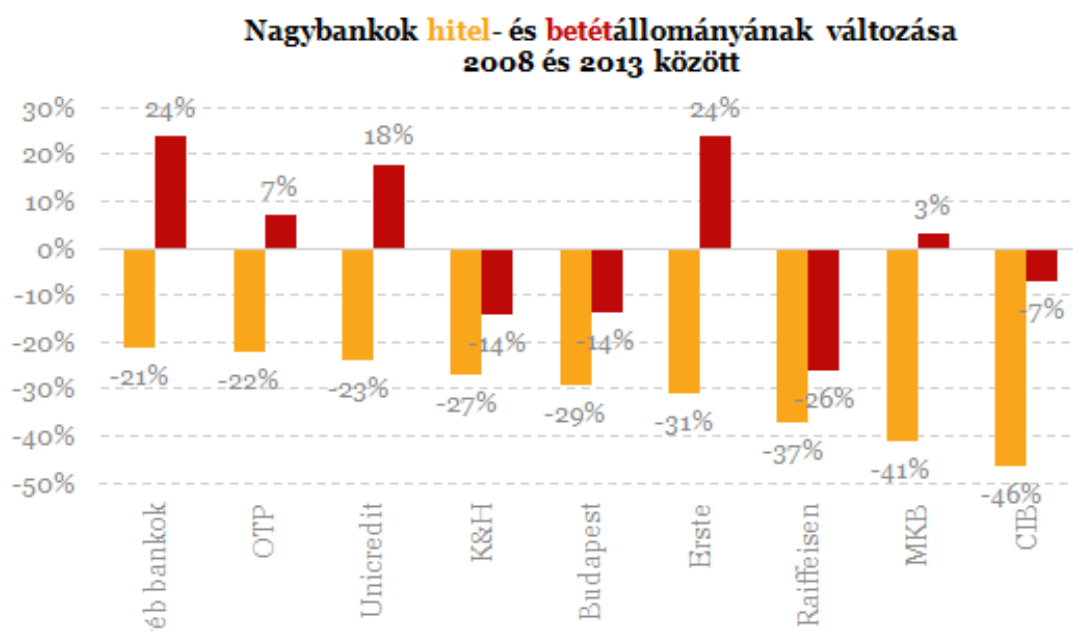
A válsághoz való alkalmazkodásnak több jele is megmutatkozott a gyakorlatban. Munkám során is észrevettem, hogy azok a vállalkozások, akik korábban könnyen jutottak hitelhez, 2012-ben, pályám kezdetén már egyáltalán nem vagy jóval kisebb mértékben kaptak csak hitelt. Az építőipari tevékenységgel foglalkozó vállalkozások igencsak kockázatosnak bizonyultak, ez esetekben szinte majdnem elzárták a hitelezési csapokat a bankok, volt olyan bank, amely teljesen le is állt az ingatlanprojekt-hitelezéssel.

Tehát a bankok életében az került előtérbe, hogy a kockázatokat minél alacsonyabb szintre csökkentsék. Ennek érdekében szigorítottak a hitelezési politikán, más feltételek mellett adtak hitelt, mint régebben, például csökkentették a hitel-fedezet arányt, magasabb sajátérőt írtak elő egy-egy ügylet kapcsán, a jövedelemvizsgálattól sem tekintettek el akkor már egy-egy hitelképességi vizsgálat esetén. Nem csak az új hitelek folyósítása kapcsán vezettek be módosítást, hanem sokszor a más meglévő hiteleket is felülvizsgálták. Így történt meg az is, hogy egyes már folyósított hitelek felmondásra kerültek, vagy éppen a szerződéseket egyoldalúan módosították, olyan módon, hogy az az ügyfelet hátrányosabb helyzetbe hozta, természetesen arra ügyeltek, hogy az akkor élő jogszabályokat ne sértsék meg, mindig megtalálták a kikapukat egy-egy fenti eszköz használata esetén. *(Várhegyi, 2010)*

A kockázatvállalási hajlandóság csökkenése mellett érezhetőek voltak a költségcsökkentés érdekében tett intézkedések, a bankok központjaiban és a fiókokban is történt létszámleépítés és kisebb fiókok bezárásra is kerültek.

A lenti ábra a nagy bankok hitel és betétállományának változását mutatja a válság kezdetétől az NHP program bevezetésének évéig. Látszik, hogy egyik bank sem tudta megtartani hitelezési állományának nagyságát, legnagyobb mértékben a CIB, MKB, Raiffeisen Bank hitelállománya csökkent. Ezzel szemben látszik, hogy a betétállományok jócskán növekedtek, csak a K&H, Raiffeisen és a Budapest Bank nem tudta növelni betétállományát.

9. ábra: Nagybankok hitel- és betétállományának változás 2008 és 2013 között

Forrás: MNB, Portfolio

Forrás: Portfolio, 2014

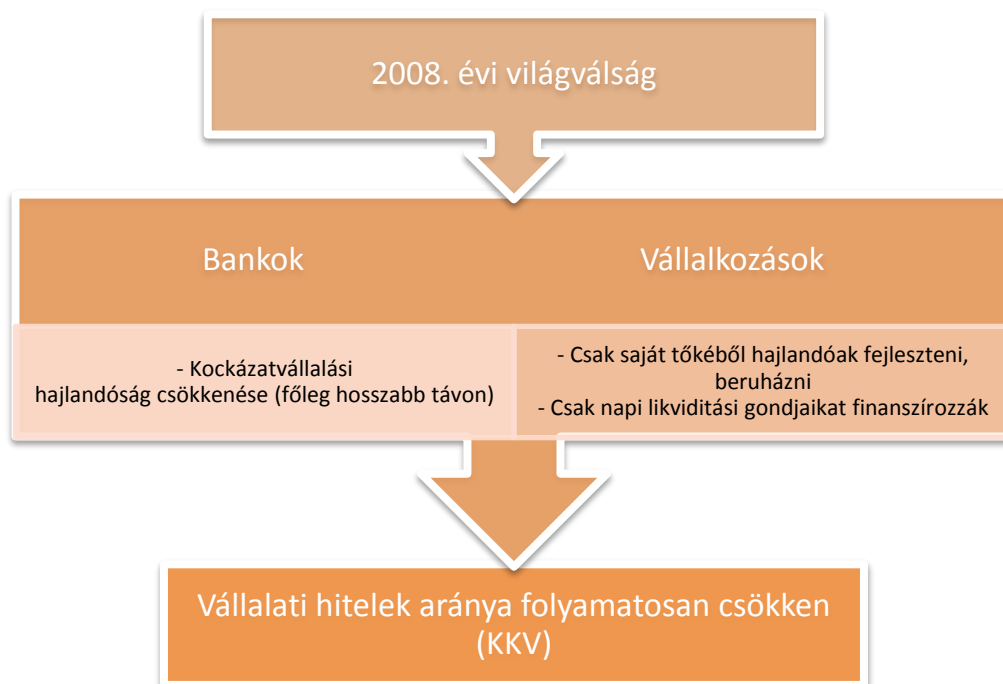
A fentiek ismeretében tehát elmondható, hogy az ekkor kialakult helyzet közvetetten a gazdasági világválság eredménye, mely a bankokra és a vállalkozásokra egyaránt erős hatással bírt. Ezen okokból vált fontossá, hogy a jegybank valahogy ösztönözze a vállalkozások hitelezését, az új beruházások létrehozását és ez által növekedés visszaállítását.

A jegybankok szerepe 2007 óta tartó gazdasági válság alatt és utána megváltozott. A hagyományos elsődleges céljuk teljesítésén túl célul tűzték ki, hogy a pénzügyi közvetítő rendszerek működését stabilizálják. A legfőbb szerep viszont annak jutott, hogy a gazdasági

visszaesést csökkenő pályára állítsák és a későbbiekben elindulhasson a gazdasági növekedés és ennek élénkítése. (Monoki-Nagy, 2013)

Mindezek együtt hívták életre a Magyar Nemzeti Bank által 2013 áprilisában meghirdettet Növekedési Hitelprogramot.

10. ábra: A 2008-as válság monetáris folyamatai és hatásai

Forrás: saját szerkesztés az előző fejezetek alapján

2.2.2. A Növekedési Hitelprogram célja

A Magyar Nemzeti Bank 2013 áprilisában hirdette meg a Növekedési Hitelprogramot a következő célokkal:

- a kkv szektor hitelezésében tapasztalt tartós piaci zavar enyhítése,
- a gazdasági növekedés elősegítése,
- a pénzügyi stabilitás megerősítése és
- az ország külső sérülékenysége csökkentése (László, 2016).

A program hosszú távon nem kívánta felváltani vagy átalakítani a banki hitelpiacot, pusztán egy átmeneti időszakban szeretne volna fellendíteni a hitelezést, és ezzel valamilyen szinten felpezsdíteni a gazdaságot.

A program konkrétan a következő célokat tűzte ki maga elé:

- Hitelpiaci korlátok enyhítése

- A bankok közötti verseny növelése az ügyfelek megszerzéséért és megtartásáért
- Devizahitel-állomány csökkentése
 - Pénzügyi stabilitási kockázat mérséklése
- Vállalkozások kamatterheinek csökkentése
 - Jövedelmezőségének javítása
- Beruházások, fejlesztések ösztönzése

2.2.3. A Növekedési Hitelprogram részvételének feltételei

A programban azok a hitelintézetek vehetnek részt, akik VIBER vagy BKR tagsággal rendelkeznek, és amelyek a KELER Zrt.-nél rendelkeznek belföldi tartalékköteles értékpapír számlával. Azok a intézmények, amelyek nem tudnak közvetlenül csatlakozni a programban, úgynevezett ernyőbankjukon keresztül vehetnek részt, mely teljesíti az előbb felsorolt kritériumokat. A fenti kritériumnak a legtöbb bank és takarékszövetkezet megfelel Magyarországon. (MNB, 2016a)

Azonban voltak az adóssal szemben támasztott elvárások is. *„A refinanszírozott KKV szerződés adója nem lehet pénzügyi intézmény, pénzforgalmi intézmény vagy elektronikus pénz kibocsátó vállalkozás vagy (...) bármely hitelintézet kapcsolt vállalkozása.”* (MNB, 2016a)

Mindezek mellett adós csak mikro-, kis- és középvállalkozás lehetett, mely a 1. fejezetben már említett 2004. évi XXXIV. törvény fogalmi alapján került meghatározásra. A törvény értelmében *„nem minősül KKV-nak az a vállalkozás, amelyben az állam vagy az önkormányzat közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése (...) külön-külön vagy együttesen meghaladja a 25 %-ot.”* (MNB, 2016a)

2.2.4. A Növekedési Hitelprogram szakaszai és pillérei

A Növekedési Hitelprogram során „*a jegybank kedvezményes kamatozású refinanszírozási hitelt nyújt a hitelintézeteknek, amit a hitelintézetek egy általuk vállalt, felülről korlátozott kamatmarzs mellett továbbhiteleznek a KKV-knak*” (MNB, 2016a)

A program során az MNB gyakorlatilag „*0 százalékos kamatozású, legfeljebb 10 éves futamidejű refinanszírozási hitelt nyújt a programban részt vevő hitelintézetek számára*” (MNB, 2016a), amelynek kamata a továbbfinanszírozás esetén maximum 2,5 % lehet.

2017. március 31-ig a programnak 3 szakasza és egy NHP+ szakasza alakult ki különböző pillérekkel.

A következő táblázatba összegyűjtöttem, hogy az egyes szakaszok milyen jellemzőkkel bírnak, illetve egy-egy szakaszon belül milyen pillérek kerültek kialakításra.

2. táblázat: A Növekedési Hitelprogram szakaszai és pillérei

Jellemzők	NHP I. szakasz	NHP II. szakasz	NHP III. szakasz
Részvevők köre	KKV	KKV	KKV
Refinanszírozási kamatláb	0%	0%	0%
Ügyfélkamat mértéke	maximum 2,5 %	maximum 2,5 %	maximum 2,5 %
Rendelkezési időkeret	2013. június- 2013. szeptember	2013. október - 2016. december Pillér I. esetében 2015. december	2016. január- (2016. december-) 2017. március 31.
Keretösszeg	425+325= 750 Mrd HUF	1800+200= 2000 Mrd HUF	300+300= 600 Mrd HUF
Pillérei:			
I. Pillér	új KKV hitelek, forint hitelek kiváltása	új KKV hitelek, lízing	kizárólag új beruházás
II. Pillér	KKV devizahitelek kiváltása	meglévő kkv hitelek (forint+deviza) kiváltása	kizárólag új beruházás (CIRS ügyletek)
Futamidő	maximum 10 év	maximum 10 év	maximum 10 év
Ügyfél által felvehető összeg	min. 3 M HUF és max 3 Mrd HUF	min. 3 M HUF és max 10 Mrd HUF	min. 3 M HUF és max 1 Mrd HUF
Devizanem	HUF	HUF	HUF

Forrás: saját szerkesztés a dolgozatban felhasznált MNB honlapon lévő terméktájékoztatók alapján

2.2.5. A Növekedési Hitelprogram első szakasza

Az NHP első szakaszában az MNB által nyújtott refinanszírozási hitelt a bankok tovább hitelezték a KKV-knak, amelyet *„kizárólag beruházásra, forgóeszköz-finanszírozásra, EU-s támogatás önrészéhez és előfinanszírozásához, illetve az eredetileg ilyen célra forintban folyósított KKV kölcsön vagy pénzügyi lízing kiváltására fordíthattak. A II. pillér keretében kapott kölcsönt a KKV-ügyfelek belföldi hitelintézettől 2013. március 31-ig felvett deviza-, illetve deviza alapú kölcsönének vagy pénzügyi lízingjének forint kölcsönrel történő kiváltására fordíthatták”*(MNB, 2013). A hitelkeret rendelkezésre tartási ideje 2013. június 3.- 2013. szeptember 30. Az MNB a programban részt vevő bankok számára úgy alakította a hitelkeretet. Az ügyfél által felvehető hitel összege min 3 millió forint, maximum 3 milliárd forint volt, maximum 10 éves futamidő mellett.

2.2.6. A Növekedési Hitelprogram második szakasza

Az NHP második szakaszának *„I. pillér keretében kapott kölcsön kizárólag beruházásra, forgóeszköz-finanszírozásra, és EU-s támogatás előfinanszírozásához használható fel, emellett vevőkövetelések faktoring útján történő finanszírozására is van lehetőség.”* (MNB, 2016a)

„A II. pillér keretében kizárólag (...) belföldi hitelintézettől vagy pénzügyi vállalkozástól felvett forint vagy deviza alapú kölcsön vagy pénzügyi lízing kiváltására nyújtható finanszírozás.” (MNB, 2016a)

A rendelkezésre tartási időszak I. pillér esetében 2013. október 1.- 2016. december 30., II. pillér esetében 2013. október 1.-2015. december 31.-ig. Az ügyfél által felvehető hitel összege min 3 millió forint, maximum 3 milliárd forint volt, maximum 10 éves futamidő mellett.

Az első szakasszal ellentétben, itt nem volt bankokra allokált hitelkeret, hanem a *„KKV Szerződések adatszolgáltatás keretében történő beküldésének sorrendjében juthatnak forráshoz az 1000 milliárd forintos keretösszeg rendelkezésre álló része erejéig.”* (MNB, 2016a)

2.2.7. Növekedés Hitelprogram Plusz (NHP+)

Nagyon sok vállalkozót megmozgatott a Növekedési Hitelprogram első és második szakasza, azonban az alacsony kamat miatt a bankok csak a stabil lábon álló cégeknek adtak

hitelt, a rosszabb minősítésű vállalkozások kimaradtak a hitelezésből. Ezért a jegybank úgy döntött, hogy bevezeti az NHP+ programot. Lényege, hogy a hitelek kockázatának egy részét a Nemzeti Bank átvállalja, ez azt jelenti, hogy ha egy adott vállalkozás nem fizeti a törlesztéseket, akkor a veszteség egy részét a jegybank megtéríti a hitelező bank részére, ezáltal a támogatott hitelek megnyílhatnak a gyengébben teljesítő cégek előtt is.

A program 2015. március 16-án startolt el, az MNB 500 milliárd forint keretösszeget különített el erre a célra, 2015. szeptember 22-én hozta meg a jegybank azt a döntést, hogy a keretösszeg 100 %-át NHP második szakasza szerint fel lehessen használni a vállalkozóknak. (MNB, 2016b)

„Az NHP+ keretében csak új hitel nyújtható, hitelkiváltás refinanszírozására nincs lehetőség. Új hitelnek minősül a (...) beruházási célú kölcsön és pénzügyi lízing, forgóeszközök finanszírozására nyújtott kölcsön, vevőkövetelések finanszírozására nyújtott faktoring, valamint EU-s támogatás előfinanszírozására nyújtott kölcsön.” (MNB, 2016b)

A rendelkezésre tartási időszak 2015. március 16.-2016. december 30.-ig tart.

2.2.8. A Növekedési Hitelprogram harmadik szakasza

2015. október 6-án a jegybank úgy döntött, hogy elindítja az NHP 3. szakaszát. A Növekedési Hitelprogram harmadik szakaszát már nem azzal a céllal hozta létre, hogy a vállalkozói hitelállományt növelje és ezáltal a gazdasági növekedést beindítsa, hanem azzal a céllal, hogy a hitelállomány fenntarthatóan növekedjen némi jegybanki segítségnyújtás mellett. A harmadik szakasz már az úgy nevezett kivezető szakasz, célul tűzte ki emellett, hogy a hitelintézetek visszaállása a piaci hitelezésre zökkenőmentes legyen. (Kamaraonline, 2015)

A 3. szakasz különlegessége, hogy kikerült a forgóeszköz hitel felvétel lehetősége, ennek azért volt különösen nagy jelentősége, mert így a Növekedési Hitelprogram hiteleit már csak új beruházás finanszírozásra, vagy földvásárlási vagy valamilyen lízing céllal vehették csak igénybe az vállalkozások. A felvehető maximális összeg 1 milliárd forintra csökkent. (Gyallai, 2016)

„A II. pillérben a forint refinanszírozási hitelhez egy piaci árazású euro/forint csereügylet (CIRS) kapcsolódik, amely lehetővé teszi hitelintézetek számára, hogy devizában nyújtsanak finanszírozást a természetes devizafedezettel rendelkező KKV-k részére.” (MNB, 2016a)

A KKV szerződések megkötésére mindkét pillér esetében 2016. január 1. és 2016. december 31. között volt lehetőség, majd később a jegybank az utóbbi dátumot 2017. március 31.-ig toltta ki.

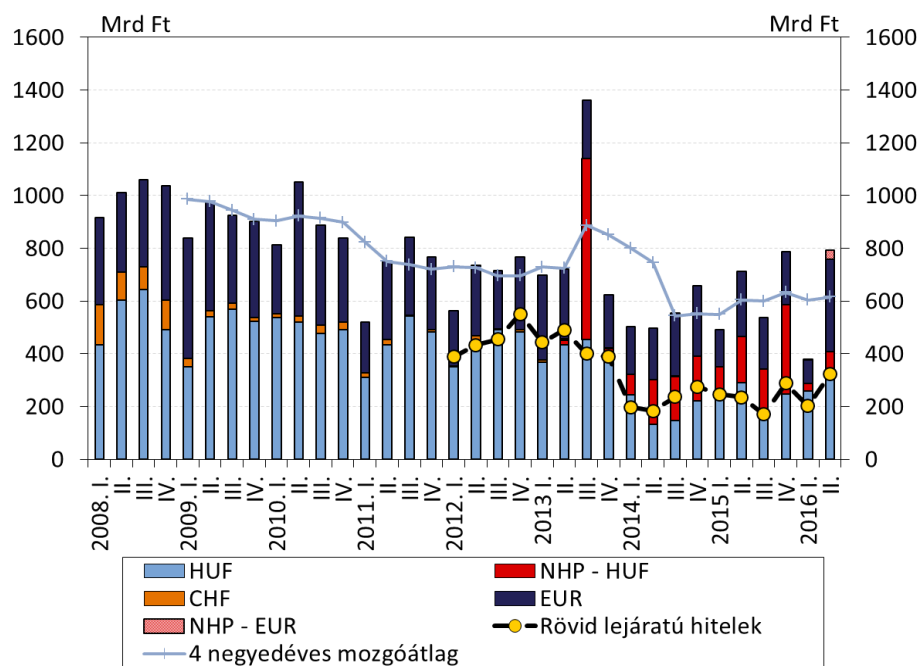
2.2.9. A Növekedési Hitelprogram igénybevételének alakulása

Az NHP megjelenése átalakította a KKV hitelezési piacot, annak meghatározó szereplője lett, gyakorlatilag a program már az induláskor felkeltette a vállalkozások érdeklődését.

A Növekedési Hitelprogram első szakaszában a két pillér alatt az összesen 750 milliárd forintos keretösszezből 701 milliárd forint hitel került lehívásra, ami azt jelenti, hogy a keretösszeg több mint 93 %-a felhasználásra került a vállalkozások között. Az I. pillérben eredetileg 425 milliárd forintos keretösszeg került meghatározásra, gyakorlatilag ennek 111 százaléka került folyósításra, azaz 472 milliárd forint, mely 8 131 db hitelszerződés aláírását jelentette. A II. pillér keretein belül 1713 db devizahitelt váltottak forintra, ami 229 milliárd forintot jelentett, ez az eredetileg meghatározott 325 milliárd forint keretösszeg 70 százalékát jelentette. (MNB, 2013)

A következő ábra mutatja az új vállalati hitelek a hitelezési szektorban. A diagramból látszik, hogy az első szakasz megjelenése ugrásszerű növekedést ért el az új hitelek kapcsán.

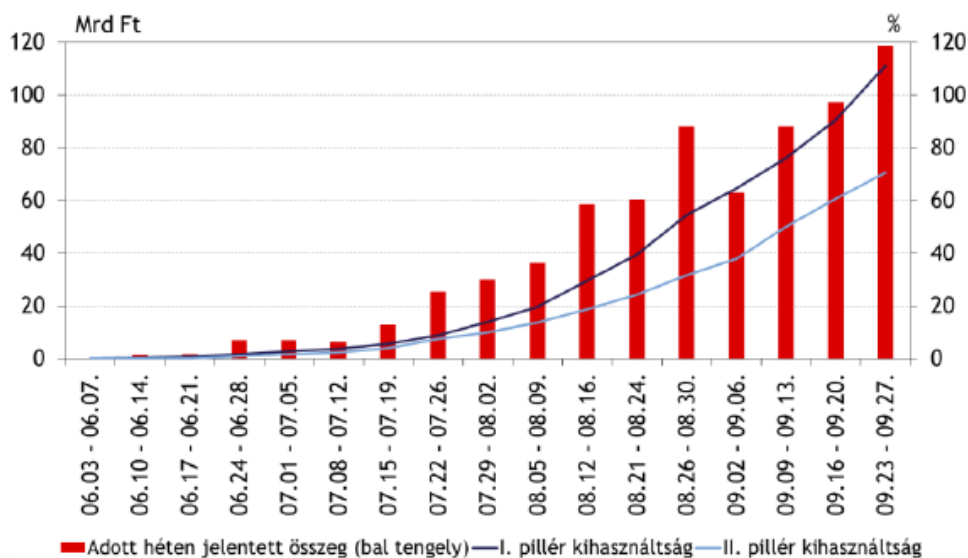
11. ábra: Új vállalati hitelek a teljes hitelintézeti szektorban

Forrás: MNB, 2016c

A következő ábrán látszik, hogy szinte hétről hétre nőtt az igénybevett lejelentett összegek száma és külön-külön pillérenkénti bontásban is látszik, hogy az igénybevett összegek pillérenként is arányosan nőttek.

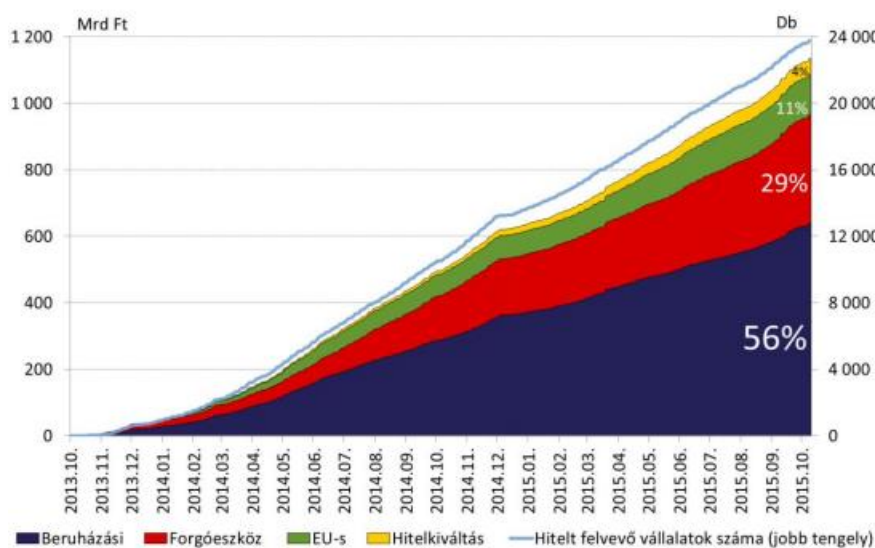
12. ábra: NHP első szakasza igénybevételének alakulása

Forrás: MNB, 2013

Az NHP második szakaszában is tovább folytatódott a program népszerűsége. Az I. pillér keretében 1 087, 5 milliárd forint, a II. pillérben pedig további 49 milliárd forint került kihelyezésre, ez összesen 1136,5 milliárd forintnyi összeg. (MNB, 2015b)

13. ábra: NHP második szakasza igénybevételének alakulása

Forrás: MNB, 2015a

Az NHP első két szakasza után elmondható, hogy az új forgóeszköz hitelek és a beruházási hitelek nagy részét ezek alkotják, a banki saját termékek erősen háttérbe szorultak ezen a téren.

A program két szakaszában több mint 1800 milliárd forint került kihelyezésre, több mint 28 000 vállalkozást megsegítve ezzel.

Egyébként a hitelek több mint felét mikro vállalkozások vették fel, ez az a szegmens, amiben a legnagyobb a beruházásösztönző hatás. Az MNB honlapon található tájékoztató alapján elmondhatjuk, hogy a vállalati hitelek átlagos hitelmérete lecsökkent a program megjelenésével, gyakorlatilag az MNB hitelek fele 10 millió forint alatti volt. Megfigyelhető volt a piacon, hogy a beruházási célú vállalati hitelek nagy része a Növekedési Hitelprogram keretein belül folyósított. Ami a bankok részvételét illeti a programból, a hitelek kétharmad részét a nagyobb bankok vitték el, a maradék egyharmad részt pedig a kis- és közepes méretűnek számító hitelintézetek folyósították ki. *(MNB, 2015a)*

Fontos még megemlíteni a program bankokra mért hatását: a hitelintézetek figyelme a program által a KKV szektorra koncentráldott. Erős akvizíciós tevékenység indult meg az ügyfelek megszerzéséért, mindemellett harcoltak a meglévő ügyfelek megtartásáért. Ennek oka az MNB által alkalmazott allokációs mechanizmus valamint a bankváltás lehetősége. Tovább bonyolította a helyzetet, hogy nem minden programban részt vevő bank tudta adni a program minden pillérét. Illetve a bankok hitelezési politikája sem volt megegyező. Volt olyan bank, aki kimondottan az új hitelkihelyezéseket helyezte előtérbe, háttérbe szorítva ezzel a meglévő ügyfeleinek deviza alapú hitelkiváltását. Emiatt az ügyfelek egy része kénytelen volt másik bankhoz fordulni, ahol megtalálta számára a megfelelő hitelterméket. A verseny hatására a kis- és közepes méretű bankok KKV hitelállományon belüli részesedése növekedett, országosan a vállalkozások 20 %-a döntött úgy, hogy bankot vált, azok közül a vállalkozások közül, melyek hitelkiváltásra fordították az összeget. *(MNB, 2013)*

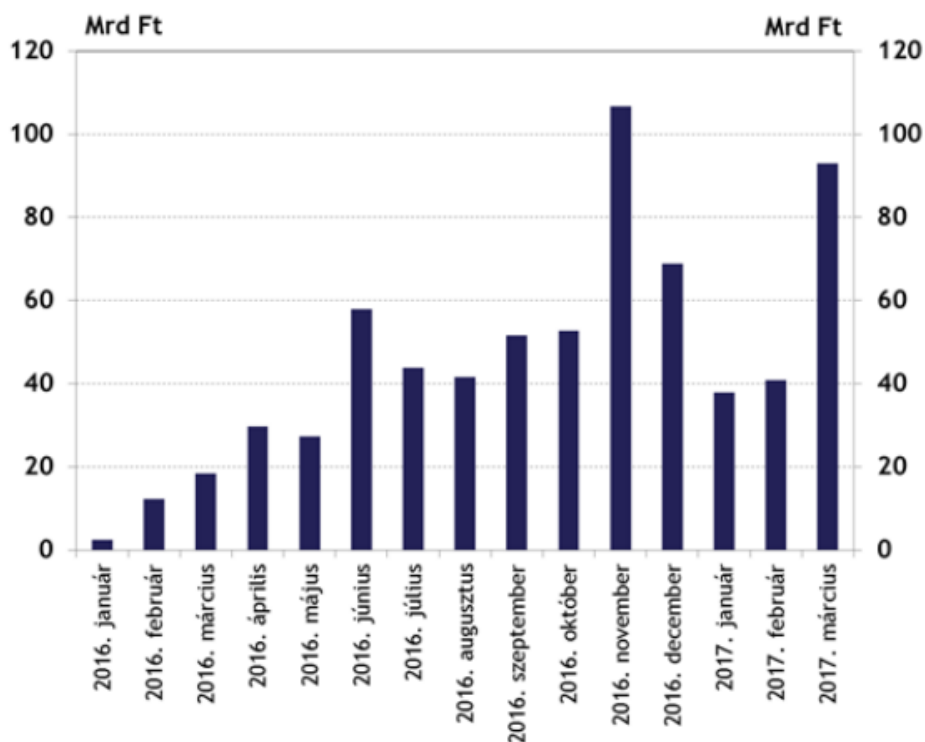
A hitelprogram első és második szakasza összességében elérte a célját, a program hatására a 2008-2013-ig tartó folyamatos hitelállomány csökkenés után, végre 2013 végétől növekedésbe csapott át, a gazdasági növekedést 2014-ben és 2015-ben 1-1,5 százalékponttal emelte. *(Gyallai, 2016)*

A piaci hitelezés azonban még nem állt helyre, a bankok már szinte normális, mindig jelenlévő termékként kezelték, aminek hosszú távon piactorzító hatása lehet. Az NHP 3.

szakaszát már mindenképpen abból a célból szeretne volna bevezetni a jegybank, hogy a vállalkozások és a hitelintézetek visszaálljanak a piaci hitelezésre.

Az NHP program harmadik szakaszának alakulása a következő ábrán látható.

14. ábra: Növekedési Hitelprogram 3. szakaszának igénybevétele

Forrás: MNB, 2017a

A szakasz érdekessége, hogy az MNB úgy tervezte, hogy a program 2016. december 31.-én befejeződik, majd 2016 novemberében úgy döntött, hogy a II. pillérben megmaradt keretet a bankok szabadon forintban történő hitelezésre is felhasználhatják. Ez meg is látszik a fenti diagramon, az utolsó hajrának hitt decemberi kimagasló összeg után januárban kisebb visszaesés tapasztalható, majd március felé közeledve, a ténylegesen utolsó hajrában újabb növekedést mutat.

A program harmadik szakaszban létrejött hitelek összesen 684,9 milliárd forintot tesznek ki, a hitelek 78 %-a új beruházási hitel, míg a 22 %-a pedig új lízing. Az I. pillér keretein belül nyújtott forint hitelek összesen 474,3 milliárd forintot tesznek ki, melyből 365,9 milliárd forint beruházási hitel, másik részre körülbelül 108,4 milliárd forint lízing. A II. pillér keretein belül, ahol csak devizahitelek kerültek folyósításra, összesen 210,6 milliárd forintnyi hitel ment ki a vállalkozások részére, ez körülbelül 676,3 millió euro. Ebből az

összegekből 168,2 milliárd forint, vagyis 540,2 millió euro volt beruházási hitel, és 42,4 milliárd forintnak megfelelő euro, vagyis 136,1 millió euro pedig lízingügylet. (MNB, 2017a)

Szeretném kiemelni, hogy az NHP három szakaszában és a Növekedési Hitelprogram Pluszban 39 253 db vállalkozás jutott hitelhez az NHP kezdete óta, ami körülbelül 2 811 milliárd forintnyi finanszírozást jelent. (MNB, 2017a)

Az MNB előrejelzései szerint a kkv-hitelállomány növekedése 5-10 %-os sávban alakulhat a következő két évben a program lezárását követően, melyet az is igazol, hogy a bankok között a verseny intenzívebbé vált és a gazdasági növekedés is megkezdődött. (Portfolio, 2016)

Kérdéses, hogy a vállalkozások és a bankok vissza tudnak-e térni a piaci hitelezésre. Többek között a jegybank ezért is tartotta fontosnak, hogy olyan eszközöket vezessen be az NHP befejezését követően, amely egy átmenetet képez az NHP-ra támaszkodó hitelezés és a piaci hitelezés között ezzel segítve a folyamatos gazdasági növekedést. (A dolgozat későbbi fejezeteiben ezek az eszközök kifejtésre kerülnek.)

A NHP program összességében teljesítette az induláskor kitűzött piacépítési és növekedési célokat, melyeket a következő táblázatban foglalok össze.

3. táblázat: Az NHP program céljai és hatásai

Jellemzők	NHP I. szakasz	NHP II. szakasz	NHP III. szakasz
Rendelkezési időkeret	2013. június-2013. szeptember	2013. október - 2015. december	2016. január- 2017. március
Célja	<ul style="list-style-type: none"> - vállalati hitelösztönzés - bankok kockázatvállalási hajlandóságának csökkentése 		piaci hitelezéshez történő visszatérés elősegítése
Hatása	<ul style="list-style-type: none"> - KKV hitelállomány növekedése - létrejött beruházások - bankok akvizíciós tevékenységének erősödése, és versenyhelyzet kialakulása 		az előző szakaszok hatásai, kiegészítve a gazdasági növekedés megvalósulásával

Forrás: saját szerkesztés az előzmények alapján

3. A Növekedési Hitelprogram kivezetése

A jegybank hosszú távon nem adhat olyan eszközt a bankok és a vállalkozások kezébe, amely gyakorlatilag helyettesíti a piaci alapon történő hitelezést.

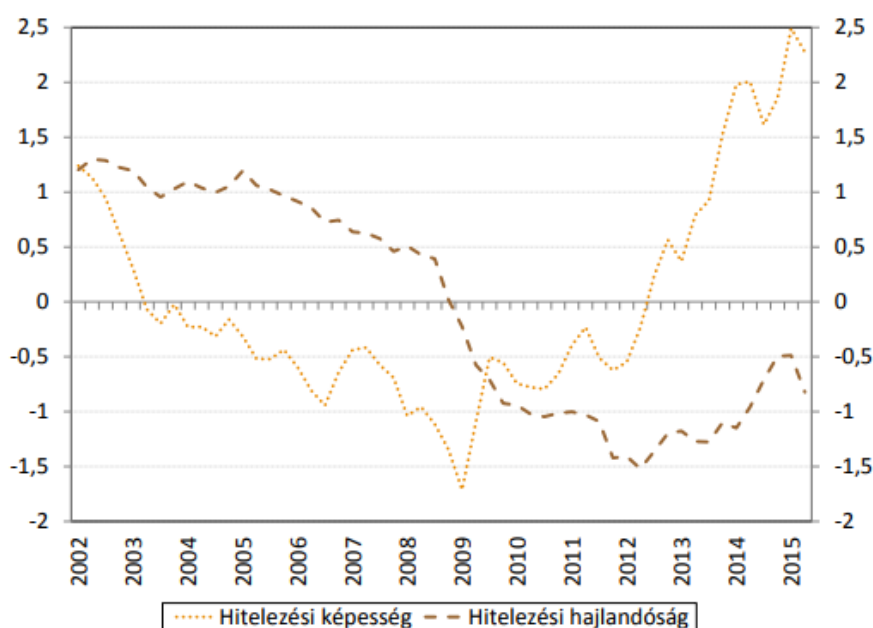
A Növekedési Hitelprogram magas népszerűsége és sikeressége után a legfontosabb kérdés talán az, hogy a piac vissza tud-e állni a KKV-k normál hitelezésére, mind a bankok és mind a vállalkozások tudják-e folytatni azt a megkezdett növekedési ütemet, amit a program adott, vagy a NHP okozta fellendülés után vajon egy újabb hullámvölgy következik a piacon?

A hitelintézetek kondíciói enyhültek a válság utáni állapothoz képest, de a hitelfeltételek kapcsán továbbra is szigorúság és óvatosság jellemző, a kockázatvállalási hajlandóság továbbra is alacsony, így a piaci hitelezés általános növekedése továbbra is korlátokba ütközik. (MNB, 2015c)

Ahogy azt már említettem, a jegybank is felismerte az ebben rejlő kockázatokat, épp ezért tartotta fontosnak, hogy bevezesse a piaci hitelezésre visszavezető támogató eszközöket, ezzel elősegítve a zökkenőmentes átmenetet a Növekedési Hitelprogram és a piaci hitelezés között.

A jegybank tudta azt is, hogy olyan eszközök kellene, amelyek növelik a bankok kockázatvállalási hajlandóságát. A lenti ábra a bankrendszer hitelezési képességét és hajlandóságát mutatja 2002 és 2015 között időszakban.

15. ábra: A bankrendszer hitelezési képessége és hajlandósága 2000-2015.

Forrás: MNB, 2015c

A számítási módszertan² ismerete nélkül is látjuk azt az alapvető problémát, hogy a bankok hitelezési hajlandósága az Növekedési Hitelprogram ideje alatt is fokozatosan csökkent, annak ellenére, hogy a hitelezési képességük emelkedett. Gyakorlatilag nem mernek a bankok a vállalkozások esetleges kockázata miatt hiteleket kihelyezni.

3.1.Növekedést Támogató Program – NTP

Az MNB tehát a fentiekből kifolyólag meghirdette a Növekedéstámogató Programot (NTP), amelynek fő célja az volt, hogy segítse a hitelintézeteket abban, hogy a piaci hitelezésre zökkenőmentesen álljanak vissza, illetve, hogy a kis- és középvállalati hitelállomány 2016-ban növekedjen körülbelül 250-400 milliárd forintnak megfelelő összeggel, ami 5-10 %-os bővülést jelentene ebben a szegmensben. (MNB, 2015b)

16. ábra: Növekedés Támogató Program eszközei

Forrás: saját szerkesztés

A Növekedést Támogató Program része a már előzményekben megtárgyalt Növekedési Hitelprogram 3. szakasza, amit az MNB a program kivezető szakaszának tekint.

„Az NHP fokozatos kivezetésével párhuzamosan a hitelezési kockázatok csökkentése érdekében az MNB bevezet egy új, a bankok piaci hitelezésre való átállását támogató, pozitív ösztönzőket tartalmazó intézkedéscsomagot.” (MNB, 2015b)

A Piaci Hitelprogram (PHP) az alábbi részekből áll:

- a hitelezési aktivitáshoz kötött kamatcsere-ügylet
- preferenciális betéti lehetőség
- jegybanki tőkekedvezmény az aktív KKV-hitelező bankoknak

A program keretében tehát az MNB különböző eszközeivel elősegíti a kockázatkezelés és a likviditáskezelést, és ezzel támogatja azt a célt, hogy a bankok visszatérjenek a piaci hitelezésre. (MNB, 2015c)

² A módszertan bemutatása megtalálható az MNB 2015. májusi Pénzügyi stabilitási Jelentésében

A fenti eszközök közül az első kettőt a bankok külön-külön nem vehetik igénybe, csak is együttesen.

„A két eszköz a jegybanki NHP két fontos tulajdonságát is „továbbviszi”. - Egyrészt a jegybanki NHP-hitel fix kamatozását helyettesíti, hogy a bankok a kamatcsere-ügylettel is kamatkockázat nélkül nyújthatnak hosszú lejáratú, fix kamatozású kkv-hiteleket. - Másrészt a jegybanki NHP hitelből a bankok likviditáshoz juthatnak, míg a PHP keretében a preferenciális betét-elhelyezés érdemben segítheti a bankok likviditáskezelését” (MNB, 2015c)

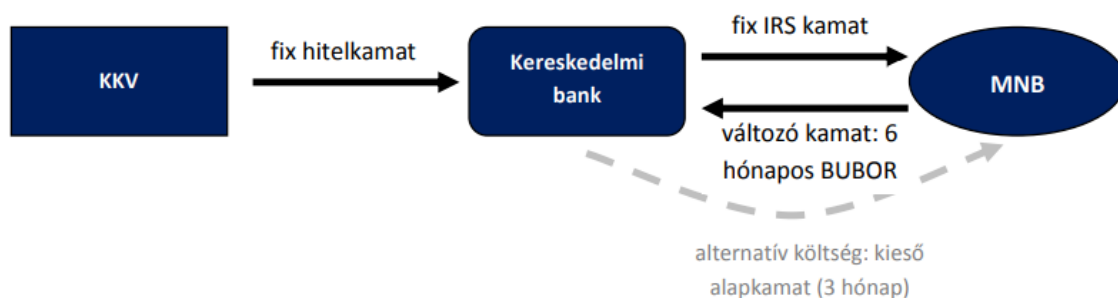
Azonban a fenti eszközökért cserében a bankoknak is kell vállalásokat tenniük. „A Piaci Hitelprogram esetében – a HIRS eszköz feltételéből adódóan – a bankok számszerű hitelezési vállalást tesznek a nettó hitelezésre, ami lehetővé teszi a visszatekintő ellenőrzést, valamint növelheti a bankok elkötelezettségét is.” (MNB, 2015c)

3.1.1. A hitelezési aktivitáshoz kötött kamatcsere-ügylet (HIRS)

A HIRS eszköz meghirdetési periódusa: kéthetente volt, 2016. január 28. és 2016. március 24. közötti időszakban. (Hoffmann, 2016)

A következő ábra mutatja a HIRS működését.

17. ábra: Hosszú futamidejű jegybanki IRS-sel fedezett vállalati hitelnyújtás

Forrás: MNB, 2015c

A vállalkozások számára nagyon pozitív érzetet kelt, ha fix kamaton tudnak felvenni egy hitelt, mert ezzel tudnak hosszú távon kalkulálni, mivel a kamatköltség kiszámíthatóvá válik. Az MNB pontosan a fentiek miatt tartja fontosnak, hogy továbbra is legyenek fix kamatozású hitelek a piacon. A másik oldalon viszont ott van, hogy a bankok a fix kamatozású hitel folyósításával kockázatot vállalnak, mivel amennyiben a piaci kamatok csökkennek, akkor a bankok ezen bevételhez jutnak, jövedelmezőségük javul. Azonban, ha

a piaci kamatok növekednek, akkor egy fix kamatozású hitel folyósítása kamatkiadást jelent a bankok számára.

A fenti kockázat kezelésére szolgál a kamatcsere ügylet. Ahogy az ábra is mutatja, „*a változó kamatozású források fix kamatozású forrásra „cserélhetőek el”.* Az ügyletben az MNB fix kamatot kap a bankoktól, és cserébe változó kamatot fizet. Így egy esetleges hozamemelkedés esetén a bankok ügyfélbetéteire fizetett magasabb kamatot ellensúlyozza a kamatcsere-ügyletben kapott magasabb kamat, a bankok eredménye kevésbé lesz érzékeny a hozamingadozásokra. A kamatkockázat fedezése különösen a hosszabb, éven túli futamidők esetében releváns.” (MNB, 2015c)

Az MNB tehát így tervezi megoldani a kamatnövekedésből illetve kamatcsökkenésből adódó kockázatot. A hitelezési aktivitáshoz kötött kamatcsere ügyletben történő részvétel feltétele, hogy a hitelintézetek a megkötött ügyletek legalább 25 %-ával növeljék a kis- és középvállalati hitelezésüket. (MNB, 2015c)

A HIRS futamideje 1-3 év, keretösszege 1 000 milliárd forint, ami a fentiek alapján azt jelenti, hogy a keret teljes kihasználása esetén 250 milliárd forint hitelnövekedés várható a KKV szektorban.

3.1.2. A preferenciális betéti lehetőség

A lenti ábra a preferenciális betét elhelyezési lehetőség sematikus modelljét ábrázolja. Ez egy olyan lehetőség a bankok számára, amely a HIRS program igénybeviteléhez kapcsolódóan segíti a bankok likviditáskezelését, ezáltal növeli a bankok hitelezési hajlandóságát és ösztönzi a hitelezést.

A preferenciális betéti lehetőség bemutatása előtt fontosnak tartom tisztázni a kötelező tartalékrendszer fogalmát.

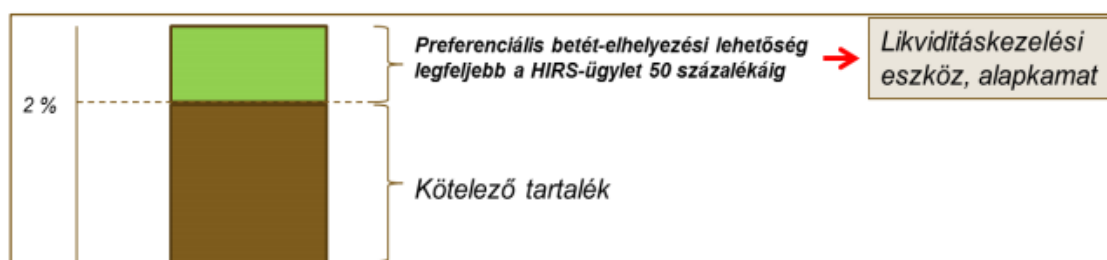
„A kötelező tartalékra vonatkozó jegybanki rendeletek alapján, a Magyarországon működési engedéllyel rendelkező hitelintézeteknek, illetve a külföldi hitelintézetek magyarországi fióktelepeinek forrásaik meghatározott százalékában kötelező tartalékot kell elhelyezniük a jegybanknál... A tartalékrendszer legfontosabb célja, hogy az átlagolási mechanizmus biztosításán keresztül segítse a hitelintézetek likviditáskezelését, és hozzájáruljon a bankközi hozamok ingadozásának mérsékléséhez.”³

³ A kötelező tartalékrátával kapcsolatos tudnivalókat lásd: MNB honlapja; <https://www.mnb.hu/monetaris-politika/a-monetaris-politikai-eszkoztar/kotelezo-tartalekrendszer>

A preferenciális betéti lehetőség a kötelező tartalékon túli összegek elhelyezését jelenti a jegybanknál.

A gyakorlatban a preferenciális betételhelyezési lehetőség tehát azt jelenti, hogy a hitelintézetek a kötelező tartalékon túl elhelyezett számlaegyenlegre a kötelező tartalékhoz hasonlóan irányadó kamatot kapnak, amelyet maximum az igénybevett kamatcsere ügyletek 50 %-ig vehetnek igénybe. (MNB, 2015c)

18. ábra: A preferenciális betét-elhelyezési lehetőség sematikus modellje

Forrás: MNB, 2015c

Ahogy az ábra is mutatja, hogy a preferenciális betét-elhelyezési lehetőség legfeljebb a HIRS-ügylet 50 %-ig történhet, ami azt jelenti, hogy a HIRS-ügyletek keretének teljes kihasználása esetén maximum 500 milliárd forintot érheti el.

3.1.3. Jegybanki tőkekövetelmény az aktív KKV-hitelező bankoknak

A jegybank legújabb hitelezési ösztönző eszközének „*elengedi a kis- és középvállalatokat aktívan hitelező pénzügyi intézményeknek az e hitelek után megképzendő tőkéjének egy részét vagy egészét, öt éven át. Az így felszabaduló szabad tőke támogatja a piaci hitelezés további felfutását, s jobb tőkearányos megtérülést is nyújt a hazai hitelpiaci szereplőknek.*” (MNB, 2016d)

Tehát ez azt jelenti, hogy minél nagyobb mértékben hitelez KKV-kat az adott hitelintézet, annál nagyobb mértékben engedi el neki az MNB a tőkekövetelmény összegét.

„*A tőkekövetelmény-kedvezmény számítási alapja a 2016. évi nettó kvv-hitelkihelyezés összege és a PHP keretein belül vállalt érték hányadosa. A cél a minél nagyobb volumenű kvv-hitelezés, ezért a kedvezmény mértéke az aktívan hitelező pénzügyi intézményeknél exponenciálisan nő.*” (MNB, 2016d)

Az MNB a Piaci Hitelprogram keretein belül a tőkekövetelmény-kedvezmény bevezetésével összességében sikeresen járult hozzá a KKV hitelek ösztönzéséhez.

A jegybank által kiírt tőkekövetelmény kedvezményben 21 hitelintézet vett részt. A részt vevő intézmények nagyobb aránya eleget tett a vállalásának, sőt ezt átlátában jelentős mennyiséggel meg is haladta. Azoknak a hitelintézeteknek az átlagos teljesítési aránya, amelyek a PHP programban részt vettek, a 200 %-ot megközelítették. Egy olyan hitelintézet volt, ahol a hitelállomány csökkent, ami azt jelentette, hogy a teljesítési aránya negatív értéket vett fel. Az összes vállalat körülbelül 200 milliárd forintot tett ki, ehhez képest a ténylegesen elért értékek a 300 milliárd forintos átlomhatárt is meghaladták. *(Portfolio, 2017)*

3.2.A Piaci Hitelprogram hatása

A Piaci Hitelprogram eddigi tapasztalatai alapján sikeresnek mondató. 2016. év elején a hitelintézetek vállalása majdnem elérte a 200 milliárd forintot, amellyel kis- és középvállalati hitelek állományát szerették volna növelni. Az első év abszolút elsőprő sikert ért el, a részt vevő intézmények ugyanis 50 %-kal is meghaladták a vállalt összeget, tehát jóval túlteljesítettek. 2016-ban a PHP program megjelenésével már a teljes vállalati szektor hitelállományát növekedés jellemezte, azonban a PHP ezen túl nyúlt és elérte azt, hogy a kis- és középvállalati szektor hitelezése is kiemelkedő arányban emelkedjen, ugyanis több, mint 8 %-kal emelkedett, ha pedig az önálló vállalkozásokat is beleszámítjuk elemzésünkbe, akkor 12 %-os emelkedésről beszélhetünk. *(Portfolio, 2017)*

Az első év sikeressége után a jegybank a program folytatásáról döntött, így meghirdette a Piaci Hitelprogram 2. szakaszát is. A Piaci Hitelprogram második szakasza célul tűzte ki, hogy a bankok a meglévő hitelvállalásokon felül, addicionális hitelezési vállalatokat tegyenek, ezzel megalapozva azt, hogy a kkv-hitelállomány korábbi növekedése továbbra is fennmaradjon. A program második szakaszában a jegybank bővíti azokat az eszközeit, melyeket a piaci hitelösztönzés érdekében vezetett be, másrészt a program az eddiginél célzottabban támogatja a dinamikusan növekvő hitelezési aktivitást. A második szakasz sajátossága, hogy azok a bankok vehetnek benne részt, melyek a Piaci Hitelprogram alatt eddig aktívak voltak. *(MNB, 2017b)*

4. NHP megítélése, kutatási eredmények

4.1. Szekunder kutatás eredményei

2017 március végén tehát véget ért a Növekedési Hitelprogram harmadik, kivezető szakasza is. A program során 2800 milliárd forint hitel került folyósításra, ami mintegy 40 ezer vállalkozáshoz került, a program keretein belül közel 78 ezer ügylet került megkötésre, 2013 és 2016 között a foglalkoztatás 20 000 fővel nőtt. A program elérte a kívánt célokat, a kis- és középvállalati hitelezés növekedési pályára került, a válság óta tapasztalt csökkenő trendje az ellentettjére fordult. A gazdasági növekedést 2 százalékponttal javította 2013 és 2016 között a program. 2013 előtt a hitelállományban visszaesést tapasztaltak az elemzők, ez a program megjelenésével stagnálni kezdett, majd 2015-től fokozatosan el kezdett emelkedni. (Pleschinger, 2017)

A legnagyobb előrelépésnek tekintik, hogy a Növekedési Hitelprogram 3. szakaszában már a legkisebb vállalkozások is szinte csak új beruházási hitelt vettek fel, már ők sem a likviditási problémák megoldásával foglalkoztak, hanem a új beruházásokkal, új fejlesztésekkel, hogy ezáltal pénzügyi, gazdasági helyzetüket is fellendítsék. (Facsinay, 2017)

Az elemzők szerint már az induláskor látszott, hogy ez nemzetközi szinten egy egyedülálló vállalkozás lesz konstrukcióját és méretét is tekintve. A program legnagyobb előnye, hogy a kockázatok nagy részét az MNB vállalta, így számítottak arra, hogy a pénzintézetek kötetlenebbül hiteleznek majd. (Facsinay, 2017)

Összefoglalóan azt lehet megállapítani, hogy a program a célját elérte, A mikro- és kisvállalkozások az NHP segítségével tudtak hitelhez jutni. A gazdaságra gyakorolt becslült hatása eredményesnek tekinthető, hiszen a program pozitív hozadéka messze meghaladja annak költségeit. További érdek, hogy a Növekedési és Hitelprogramban nem rejt komolyabb kockázatokat, hiszen a hitelek csődvalószínűsége ugyanolyan mértékű, mint a piaci kkv-hitelek esetében. (László, 2016)

4.2. Mélyinterjú által feltárt gondolatok a program értékelése kapcsán

Az MNB-s és további elemzéseken túl, az általam megkérdezett vállalati hitelezésben jártas szakemberek is pozitívan vélekednek a Növekedési Hitelprogram piacra tett hatásairól. Az interjúm feltett kérdések közül az első az volt, hogy „*Mint vállalati hitelezésben jártas szakember, hogyan értékeli a Növekedési Hitelprogram eszközeit és hatásait?*”

Interjúalany1: *Úgy gondolom, hogy a Növekedési Hitelprogram egy nagyon jó termék volt. A program kezdetekor a vállalkozások jóval magasabb piaci kamat mellett jutottak forráshoz. A fix 2,5 %-os kamat mellett más költséget nem terheltünk a vállalkozásokra, szemben a saját forrású hitelekkel, amelyek jóval több plusz költséget róttak a vállalkozásokra, pl. szerződéskötési díj, felülvizsgálati díj, kezelési költség stb. Emellett, ha a vállalkozó úgy gondolta, hogy a futamidő vége előtt visszatörleszti a hitelét, akkor előtörlesztési díj sem került felszámításra. A bankunknál elérhető termékek esetében közjegyzői okiratra sem volt szükség, így mentesül az ügyfél további több tízezer forint kiadás alól.*

Interjúalany2: *2013-ban is már jó pár éve bankban dolgoztam, amikor indult a program, a piaci kamatok akkor jóval magasabbak voltak. A jegybanki alapkamat is magasabb volt és a hiteltermékekre rátett kamatmarzs is magasabb volt. Az NHP program által nyújtott hitel annál jóval kedvezőbb volt a maximum 2,5 %-os kamatával. Akkor nagyon megálltak a beruházások, senki nem mert fejleszteni, mert nem tudta, hogy van-e piac, azt lehetett látni, hogy a hitelállományok csökkennek, törlesztődnek vissza, ezzel együtt duzzadnak el a vállalati betétek. Az MNB forrás indulásakor óvatosak voltak a vállalkozások, ugyanakkor a fix hitel nyújtása nagyon jó volt. Amint a vállalkozások értesültek róla, mindenki átgondolta, hogy belevág abba a fejlesztésbe, amit egész eddig halogatott. Már akkor elindította a növekedést. Utána, a program további szakaszaiban is nagyon keresték a vállalkozások, mivel kiszámítható volt, ha esetleg nem jön össze a vállalkozás számítása és közbe pl. el kell adni az eszközt, akkor lehetőség volt arra, hogy díjmentesen előtörlessze/visszafizesse, összességében szerintem egy jó konstrukció volt.*

Interjúalany3: *A válság után gyakorlatilag pangott a piac, nem nagyon vettek fel a vállalkozások hitelt. 2013-ban a program indulásakor még teljesen döglött volt a piac, nem volt hitelezés, ami volt az is csak minimális, a likviditási problémák megoldására irányult. A Növekedési Hitelprogram elindított egy folyamatot, ösztönözte a beruházásokat. Tehát abszolút pozitív hatással volt a hitelezés növekedésére, elérte az induláskor kitűzött célokat, megvalósult az, hogy a gazdaság elindulhatott egy növekedési pályán. Ha nem lett volna a program, akkor biztos, hogy lassabban indult volna el a piac vagy a gazdaság, ez egyértelműen segített neki és adott egy plusz lökést.*

A vállalkozások annyi kivetni valót találtak benne, hogy a hitel kötött volt, számlákkal igazolni kellett a felhasználást, ez néhány ügyfelet megtántorított a programtól, de aki komolyan gondolta, és aki komolyan akart beruházni, annak egyértelműen segített.

A mélyinterjúk során tehát abszolút pozitív véleményeket kaptam a program hatásairól, értékeléséről.

A szekunder kutatás és a mélyinterjú primer kutatás alapján az első hipotézisemet egyértelműen igazoltnak látom: a Növekedési és Hitelprogram beváltotta a hozzáfűződő reményeket, beindította a hitelezést, ezáltal elősegítette a gazdaság növekedését.

4.3. Az NHP értékelésének további szempontjai

A következőkben Bokor Csilla, Fellner Zita, Plajner Ádám által készített tanulmányt szeretném elemezni, mely A Növekedési Hitelprogramban felvett hitelek felhasználása és várható hatása – egy kérdőíves felmérés eredménye címet kapta, szeretném a főbb következtetéseit, eredményeit ismertetni. Az anyag egyébként abban az MNB tájékoztatóban található meg, amelyet a Növekedési Hitelprogram első 18 hónapjáról készítettek, tehát a program első és második szakaszának tapasztalatait foglalja össze.

A Magyar Nemzeti Bank egy kutatást végzett 2014. októberben, mely során kérdőíves felmérést készített a Növekedési Hitelprogramban részt vevő vállalkozások körében. *„A felmérés célja az volt, hogy a hitelezési folyamatokról rendelkezésre álló statisztikai adatok és a hitelintézetek körében végzett felmérések mellett más forrásból, maguktól a vállalkozásoktól kapjunk visszajelzéseket a program hatásáról, és egyes nehezebben számszerűsíthető információkat is megismerjünk.” (MNB, 2014)*

A kérdések első része arra irányult, hogy a vállalkozások saját megítélésük szerint milyen helyzetben voltak a hitelfelvétele előtt. Ezen kívül szerették volna azt is vizsgálni, hogy amennyiben nincs a program, akkor vettek-e volna fel hitelt az adott finanszírozási igény megoldására, vagy éppen azt milyen más forrásból tudták volna megoldani.

A kérdéssor foglalkozott a beruházások időbeli megjelenésével is, és azzal, hogy milyen jellegű beruházást finanszíroztak, mind a beruházás tárgya, mind pedig a beruházás célja szerint.

A legérdekesebb része a felmérésnek az, hogy a vállalkozások, hogy ítélik meg helyzetüket a hitel felvétele előtt és a hitel felvétele után, milyen lehetőségeik vannak a hitel felhasználása után. Kitér arra is, hogy a foglalkoztatottak létszámára milyen hatással volt a finanszírozás, várható-e valamilyen szintű árbevétel növekedés a program hatására. Majd két kérdéssel vizsgálja azt is, hogy milyen hatások jelennek meg a vállalkozások

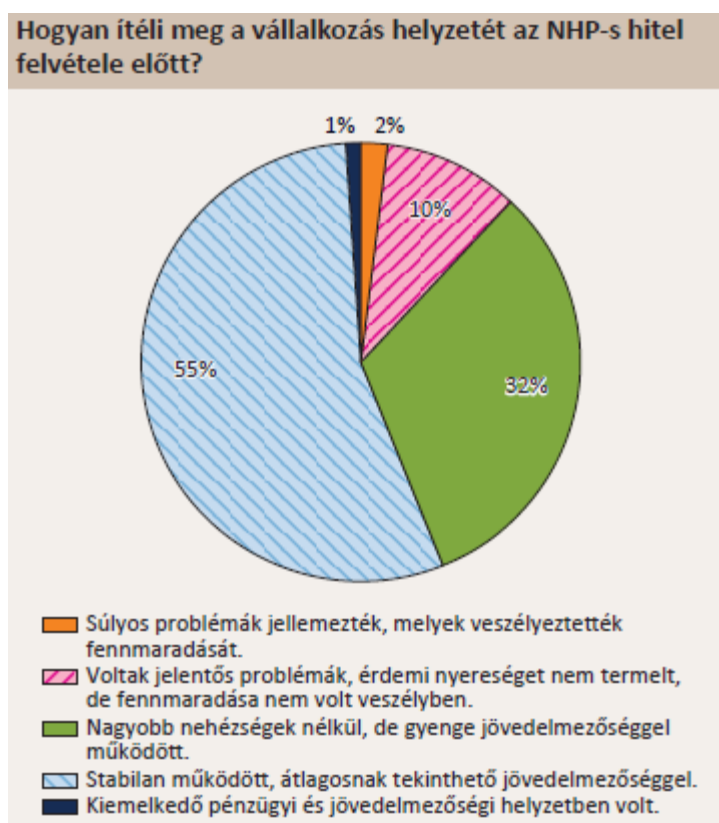
gazdálkodásában az NHP-s hitel után és a kamatmegtakarításokat mire fordítja majd a vállalkozás.

Az eredmények feltárását egy egyszerű kérdéssel zárja, mely szerint tervezi-e az adott vállalkozás további NHP hitel felvételét, úgy gondolom, hogy ezzel a kérdéssel méri fel leginkább a vállalkozó érzéseit a program sikerességére vonatkozóan.

Az MNB által készített kérdőívet körülbelül 3500 vállalkozás töltötte ki és abból körülbelül 3000 kitöltés volt olyan, ami felhasználható a kutatáshoz. Ez Növekedési Hitelprogramban részt vevő vállalkozások majdnem 20 %-át jelentette, a hitelszerződések összegét tekintve pedig a hitelösszegek 31 %-át fedi le ez a szegmens. A minta nem reprezentatív.

A Növekedési Hitelprogram keretében hitelt felvevő vállalkozások gazdasági helyzetét vizsgálva a következő ábrát rajzolja fel a tanulmány.

19. ábra: Hogyan ítéli meg a vállalkozás helyzetét az NHP-s hitel felvétele előtt?

Forrás: MNB, 2014

A válaszadók között a legkisebb arányban a két szélsőséges réteg volt, akiknek gazdálkodását súlyos problémák jellemezték, illetve akik kiemelkedő pénzügyi és jövedelmezőségi helyzetűnek érezték vállalkozásukat. A megkérdezettek legnagyobb része úgy érzi, hogy vállalkozása stabilan működöt, átlagosnak tekinthető

jövedelmezőséggel, és egyharmad volt az, aki arról számolt be, hogy nagyobb nehézség nélkül, de gyenge jövedelmezőséggel működik. A tanulmány a fentiekből arra következtet, hogy a program kisebb arányban, de eljutott azokhoz a vállalkozásokhoz is, akik nehezebb helyzetben voltak, mint az átlagosnak tekinthető vállalkozások abban az időszakban. **A második hipotézisemet, mely szerint az NHP által biztosított lehetőségek csak azokhoz a vállalkozásokhoz jutottak el, amelyek stabilabb gazdasági helyzetben voltak, meg tudom cáfolni, hiszen a program eljutott a nehezebb gazdasági helyzetben lévő cégekhez is.**

A felmérésből kiderül az is, hogy a megkérdezett vállalkozások 65 % érezte úgy, hogy a hitelfeltételek szigorúsága és a banki kockázatvállalási hajlandóságának csökkenése miatt vállalkozásának bővülése és így a jövedelmezőség növelése akadályokba ütközött, ez egyébként ez a vállalatméret növekedésével egyre kisebb mértékben jelentett problémát. A vállalkozások tehát minél kedvezőbb helyzetűnek ítélték meg saját gazdálkodási helyzetüket, annál kevésbé érezték problémásnak a hitelhez jutást a Növekedési Hitelprogram megjelenése előtt.

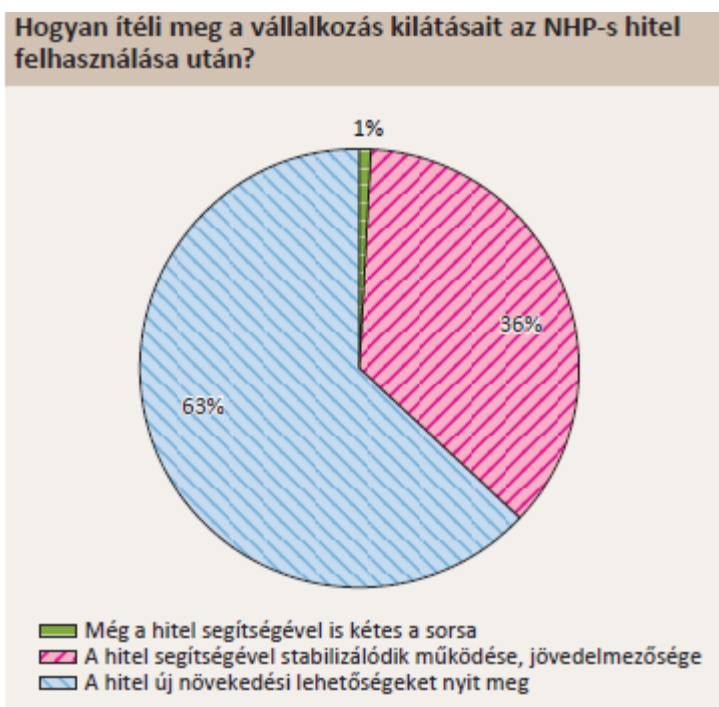
A vállalkozások bankkapcsolatait tekintve kiderült, hogy a vállalkozások nagyobb aránya egy hitelintézethez nyújtotta be igényét. A nagyobb vállalkozások többsége több bankkapcsolattal is rendelkezik, ezt a magasabb fokú pénzügyi tudatossággal magyarázták, és azzal, hogy méretükből fakadóan indokolt a több banki kapcsolat. A középvállalkozások között volt a legnagyobb arányban az a réteg, mely több bankhoz is beadta hitelkérelmét, 20 illetve 25 % volt a két szakaszban.

A felmérésből kiderül az is, hogy azok a vállalkozások, amelyek új hitelt vettek fel, Növekedési Hitelprogram hiányában nem vettek volna fel hitelt, ez igazolja a harmadik hipotézisemet.

A tanulmány vizsgálta a felvett hitelek területi elosztás szempontjából is. Míg az NHP program megjelenése előtt a hitelállomány 56 %-a közép-magyarországi régióba került (Budapest és Pest megye), addig a program keretein belül felvett hiteleknek csak 36 %-a, ha a vállalkozások székhelye szerinte nézzük. Amennyiben a tényleges felhasználást vizsgáljuk, még kedvezőbb a koncentráció, ugyanis ott már csak a hitelek 30,7 %-a került a közép-magyarországi régióba. Ez azt jelenti, hogy a hitelek nemcsak a központi területekre koncentráálódtak, hanem eljutottak az ország többi területére is, ezzel növelve az országok gazdasági növekedést.

A tanulmány teljes körűen vizsgálta a Növekedési Hitelprogram keretein belül felvett hitel várható hatásait. A megkérdezett vállalkozások 63 %-a úgy gondolja, hogy a vállalkozás a hitel segítségével növekedni fog, 36 % gondolja azt, hogy a hitel segítségével stabilizálódik a működése, illetve a jövedelmezősége és csupán csak 1 % gondolja nyilatkozta azt, hogy még a hitel segítségével sem fog változni a vállalkozása helyzete, sőt kétes a vállalkozás további sorsa. **Az adatok alapján úgy vélem, hogy a harmadik hipotézisem is igazolásra került: az érintett vállalatok pénzügyi helyzetén összességében javított a program.**

20. ábra: Hogyan itéli meg a vállalkozás kilátásait az NHP-s hitel felhasználása után?

Forrás: MNB, 2014

A felmérésből kiderül, hogy azok a vállalkozások, amelyek valamilyen nehézséggel küzdenek, azt várják, hogy a hitellel gazdálkodásuk stabilizálódik, illetve azok a vállalkozások, amelyek már a hitelfelvétel előtt stabilnak érezték pénzügyi helyzetüket, a hitel felvétel hatására növekedési céljaikat beteljesedését várják. A hitelfelvétel előtti érzések és a hitelfelvétel hatása között egyébként nagyon erős kapcsolat figyelhető meg.

A vállalkozások körülbelül 80 %-a számít arra, hogy a hitel felvétel közvetett hatása az árbevétel növekedés, azonban javarészt 10 % alatti árbevétel növekedésben bíznak. Csak azok a vállalkozások reménykednek közel 20 %-os árbevétel növekedésben, amelyek beruházási célra fordították a felvett hitelt.

A Növekedési Hitelprogramban felvett hitel hatását szinte minden vállalkozás összességében pozitívan értékeli, mindössze 5 % azoknak a vállalkozásoknak az aránya, akik úgy gondolják, hogy nincs hatással a gazdálkodásukra, illetve a növekedésükre a program, ez szintén az első feltevésemet igazolja. Legtöbben pénzügyi helyzetük javulását várják, de reménykednek abban is, hogy az elnyert pénzügyi haszonnal további beruházásokat tudnak megvalósítani vagy piaci részesedésüket tudják növelni.

A kutatás kérdőíveiben lehetőségük nyílt a vállalkozásoknak arra, hogy egyedi hitelcéljaikat és az ahhoz fűzött elképzeléseiket, elvárásaikat is bemutassák. Az egyedi esetek és az előzmények alapján elmondható, hogy a program „összességében igen változatok beruházások megvalósulását tette lehetővé, melyek a hitelt felvevő társaságok működését, jövedelmezőségét és jövőbeli lehetőségeit javítják.

Az MNB által végzett kutatás alapján úgy ítélem meg, hogy a Növekedési Hitelprogram eljutott azokhoz a vállalkozásokhoz, amelyek nehezebb helyzetben voltak, tehát a második hipotézisemet megint csak megcáfolni tudom.

A Növekedési Hitelprogram hatására a kis- és középvállalkozások gazdálkodása növekedési pályára került, a vállalkozások pénzügyi helyzetére egyértelműen pozitív hatással volt.

Emellett a kutatásban megkérdezett vállalkozások válaszai alapján elmondható, hogy az új hitelt felvevő vállalkozások Növekedési Hitelprogram hiányában nem vettek volna fel hitelt.

5. A Növekedési Hitelprogramban felvett hitelek felhasználása és hatása – saját kérdőíves felmérés és egy országos felmérés összehasonlítása

Primer kutatásként kérdőíves felmérést végeztem, olyan kis- és középvállalkozói körben, amelyek éltek a NHP adta lehetőségekkel, és hitelfelvételre szánták magukat valamelyik szakasz időtartama alatt. Munkámból kifolyólag lehetőségem nyílt Zala megyei vállalkozások megkérdezésére a témában. Jelenlegi és volt kollégáim segítségét igénybe véve és a saját ügyfélkörömben kutakodva kérdeztem meg a célközönségként szolgáló vállalkozásokat, kb. 100 db e-mailben és személyesen átadott kérdőív közül 52 db olyan válasz érkezett, melyet dolgozatom megírása során hasznosítani tudtam.

Módszer és kérdezéstechnika: kvantitatív kutatás/önkitöltős írásbeli kérdőíves megkérdezés

Mintavételezés módja: olyan Zala megyei vállalkozások megkérdezése, akik részt vettek az Növekedési Hitelprogram valamelyik szakaszában.

Minta: 100 vállalkozás kapta meg személyesen vagy elektronikus úton a kérdőívet, melyből 52 vállalkozás válaszolt úgy a kérdésekre, hogy az kutatásom során hasznosítható legyen.

Mintavétel ideje: 2017. október

Elemzési technika: a kérdésekre adott válaszok számszerűsített elemzése statisztikai módszerekkel, arányok, megoszlások és kapcsolat-szorossági vizsgálatok.

Adatgyűjtés lebonyolítása: a kérdőíveket továbbítottam KKV hitelezésben részt vevő banki dolgozók részére, akik ügyfélkörükön belül továbbították a programban részt vett vállalkozások részére.

A kérdőív mind zárt, mind nyitott kérdéseket tartalmazott, így a válaszadók válaszalternatívák közül válogathattak, jelölhették benyomásaikat, érzéseiket.

A felmérés módszere: az adatfeldolgozás a Microsoft Excel programjának és az SPSS adatelemző-és statisztikai szoftverjének segítségével került elvégzésre. Az adatelemzés módszerei gyakorisági eloszlással kapcsolatos statisztikai mutatók és keresztábra technika. Az eredmények szemléletesebb bemutatásához a Microsoft Excel program segítségével grafikonok és diagramok készültek.

Kérdőívem segítségével többféle képen is csoportosítottam a hitelt felvevő vállalkozásokat, mielőtt feltettem a Növekedési Hitelprogramra vonatkozó kérdéseimet. Felmértem, hogy az adott vállalkozásnak milyen településtípuson található a székhelye és telephelye, illetve

megkértem a válaszadót, hogy sorolja be vállalkozását a KKV valamelyik szektorába. A tevékenység fajtájára is kíváncsi voltam (szolgáltatás, kereskedelem, gyártás, egyéb).

Ezek után jöhettek az NHP programra vonatkozó specifikus kérdések, mint pl. a „Mekkora összegű hitelt vett fel az NHP program keretein belül?, Milyen célra vette fel a hitelt az NHP program keretein belül?”

Néhány kérdést egy az egyben átvettem az országos felmérésből, pontosan azért, hogy az ott felmért adatokat össze tudjam hasonlítani egy egész NHP programra kiterjesztett Zala megyei kutatással. Ilyen kérdés például „Hogyan ítéli meg a vállalkozás helyzetét az NHP-s hitel felvétele előtt?” vagy „Mire fordítja vállalkozásuk az NHP-s hitel igénybevételének köszönhető kamatmegtakarítást?”

Mivel munkámhoz kapcsolódóan is érdekel a NHP program bankváltásra, akvizíciós tevékenységre vonatkozó hatása, ezért mindenképpen szerettem volna ezt megvizsgálni az ügyfelek szemszögéből nézve, így a következő kérdésekkel egészítettem ki kutatásomat: „*Hány bankba adta be hitelkérelmét? Már meglévő bankjánál vette fel a hitelt?*”

Utolsó kérdésem pedig kissé átalakított az országos kutatáshoz képest, itt arra szerettem volna választ kapni, hogy „*Amennyiben a program folytatódna, tervezné-e újabb hitel felvételét?*”, úgy gondolom ez a kérdés szintén egy megfelel arra, hogy a vállalkozó két alternatíva közül éreztesse véleményét a program sikerességét tekintve.

A kérdőívem kérdéseit tehát aszerint is csoportosíthatjuk, hogy vannak olyan kérdések, melyeket átvettem az MNB által végzett országos kutatásból, illetve nagyon hasonló ahhoz, így könnyen összehasonlítható a két kutatás, ez 9 kérdést ölel fel, melyek a következők:

- Hogyan ítéli meg a vállalkozás helyzetét az NHP-s hitel felvétele előtt?
- Milyen célra vett fel hitelt az NHP program keretein belül?
- Amennyiben beruházási hitelt vagy lízinget vett fel, mit finanszírozott vele?
- Amennyiben új hitelt vett fel (nem hitelkiváltás céljából) a program keretein belül, ezt megtette volna NHP hiányában is?
- Amennyiben NHP nélkül is megvalósították volna a beruházást, miből finanszírozták volna?
- Hogyan ítéli meg a vállalkozás kilátásait az NHP-s hitel felhasználása után?
- Várakozása szerint az NHP-s hitel felhasználásának következtében milyen hatások jelennek meg a gazdálkodásukban?

- Mire fordítja vállalkozásuk az NHP-s hitel igénybevételének köszönhető kamatmegtakarítást?
- Amennyiben a program folytatódna, tervezné-e újabb hitel felvételét?

Emellett van 8 általam megfogalmazott kérdés, mely saját munkámhoz kapcsolható, saját érdeklődési körömhöz kapcsolódik, vagy a kutatás szempontjából szükségesnek véltem feltenni, ezek a következők:

- Vállalkozásának székhelye milyen településtípuson található?
- Ha a székhelytől van egyéb eltérő telephely, az milyen településtípuson található?
- Mekkora az Ön vállalkozásának mérete?
- Tevékenységét tekintve hova sorolná vállalkozását?
- Hány bankba adta be hitelkérelmét?
- Már meglévő bankjánál vette fel a hitelt?
- Mekkora összegű hitelt vett fel az NHP program keretein belül? (millió forint)
- Mennyire ösztönözte Önt a hitelfelvétel kapcsán a maximum 2,5 %-os kamat?

A kérdőívet az 1. számú melléklet tartalmazza

Az általam készített kérdőívek tudományos elemzéséhez az IBM SPSS Statistics 22 nevű programot használtam fel.

Először leíró statisztika segítségével szeretném vizsgálni a vállalkozások által adott válaszokat, véleményeket.

Majd néhány ismérv szorosságának erősségét szeretném vizsgálni⁴. A szignifikancia szint ellenőrzése a Pearson féle khi négyzet próba segítségével történik. Feltételezem, hogy a kis elemszámú minta és mivel a vállalkozások között nagyrészt homogén vállalatok vannak nem sok esetben lesz szignifikáns kapcsolat az ismérvek között, amennyiben egyáltalán lesz.

A kapcsolatok szorosságának elemzéséhez a Cramer-féle mutató értékét vizsgáltam, amely 0 és 0,3 közötti érték esetén gyenge kapcsolatra utal, 0,3 és 0,7 közötti érték esetén közepes kapcsolatra, 0,7 és 1 közötti érték esetén pedig erős kapcsolatra utal.

Az eredmények feltárását azzal kezdeném, hogy bemutatom a kérdőívet kitöltő vállalkozások legfőbb paramétereit, tulajdonságait.

⁴ A kapcsolat-erősség vizsgálatokor az elfogadott 95%-os megbízhatósági szint, 5%-os szignifikancia szint mellett vizsgáltam az eredményeket.

5.1.A kérdőívre adott válaszok elemző bemutatása

Ahogy már az előzményekben említettem, kérdőívemet 52 Zala megyei vállalkozás töltötte ki olyan módon, hogy a kutatásom során fel tudjam használni.

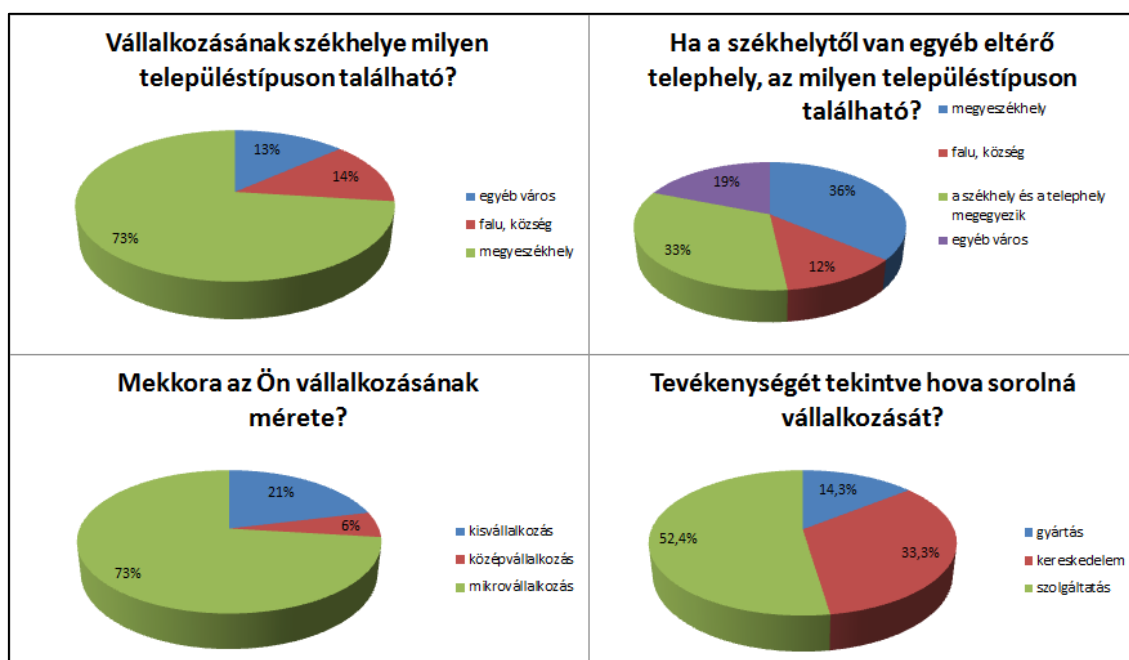
A kérdőívemet kitöltő vállalkozások nagy részének székhelye, mely 73 %-os arányt képvisel, megyeszékhelyen helyezkedik el, a maradék vállalkozás székhelye körülbelül ugyanolyan arányban oszlik meg „egyéb város”, és a „falú, község” kategória között.

A vállalkozások nagy részének telephelye megyeszékhelyen található (36 %), másik nagyobb részének székhelye és telephelye megegyezik egymással (33 %). A maradék egyharmad hitelt felvevő vállalkozásnak telephelye egyéb városban vagy falu, község településeken található.

A megkérdezett KKV-k 73 %-a, tehát túlnyomó része mikrovállalkozás, tehát létszáma kevesebb, mint 10 fő és éves nettó árbevétele maximum 2 millió eurónak megfelelő forint összeg, vagy mérlegfőösszege maximum 2 millió eurónak megfelelő forint összeg.

A mikrovállalkozások túlnyomó többségének az az oka, hogy munkám során ekkora méretű vállalkozásokkal foglalkozom és a más bankoknál lévő hitelező kollégák is, akik eljuttatták ügyfeleiknek a kérdőívet, javarészt ekkora cégeknek tudták eljuttatni. Ez valamennyire torzíthatja a kutatásom eredményét.

21. ábra: Saját kérdőíves felmérésem eredményeinek bemutatása 1.

Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

A megkérdezett KKV-k túlnyomó többsége, 71 %-a csak egy helyre adta be a hitelkérelmét, mely azt jelenti, hogy különösebb ügyintézés nélkül, az első számára szimpatikus (vagy épp a számlavezető bankjánál) sikerült felvennie a hitelt. A vállalkozások 29 %-a kettő vagy több helyre is beadta hitelkérelmét, feltételezhető, hogy azért, mivel az első bank nem tudta vállalni az adott ügyfél kockázatát vagy azért, mert az adott bank finanszírozási forrása elfogyott.

Fenti kérdéshez szorosan kapcsolódó kérdés, az az, hogy „Már meglévő bankjánál vette fel a hitelt?”. Későbbiekben szeretném megvizsgálni e két kérdés kapcsolatát. Jellemzően a vállalkozások nagy része, 83 %-a már meglévő, jól bejártatott számlavezetési vagy hitelkapcsolattal rendelkező bankjánál tudta felvenni az MNB által refinanszírozott hitelt.

A „Mekkora összegű hitelt vett fel az NHP program keretein belül?” kérdésekre a mikrovállalkozások túlsúlya miatt érkeztek olyan válaszok, ahol túlnyomó többségben a 0 és 50 millió forint közötti összegek kerültek beírásra.

Nagyon fontosnak találtam feltenni azt a kérdést, hogy „Mennyire ösztönözte Önt a hitelfelvétel kapcsán a maximum 2,5 %-os kamat?”. Azért láttam ennek szükségességét, mert ezzel a kérdéssel közvetlenül tudhatom meg annak a hipotézisemnek az eredményét, miszerint a 2,5 %-os maximalizált refinanszírozott hitelkamat valóban ösztönzőleg hatott-e a vállalkozásokra, vagy az amúgy is (NHP hiányában) megtörténő hitelfelvétel esetén csak egy „jó érzés” volt az ügyfél részére, hogy milyen árazáson kapta a hitelt. A válaszadók 75 %-a nyilatkozott úgy, hogy örült, hogy kedvezőbb kamattal valósíthatta meg terveit, de igazából nem motiválta az, hogy most kedvező kamattal „egy soha vissza nem térő alkalomként” tekintsen a növekedési hitelprogramra. További 4 % mondta azt, hogy nem foglalkozott a hitel árazásával. Csupán 21 % az a réteg, aki a kedvező árazás miatt döntött úgy, hogy korábban nem tervezett beruházást valósít meg.

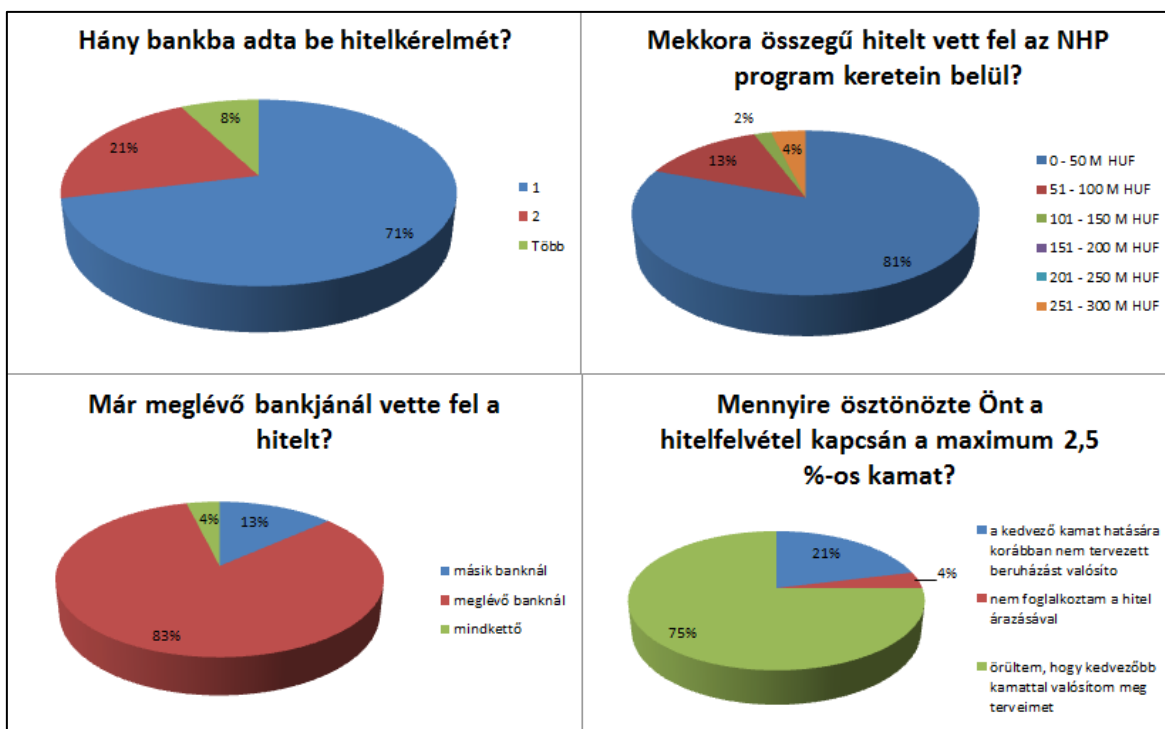
Egyébként a mélyinterjú beszélgetés során is szóba került a 2,5 %-os kamatösztönő hatása, Interjúalany3 a következőképpen vélekedett róla:

„Nem egy olyan ügyfelem volt a hitelfelvevők körében, aki nem valósította volna meg az eszközbeszerzést vagy a telephelyépítést, hogyha nincs ez a növekedési hitelprogram, ez tényleg kedvező volt nekik, viszonylag minimális költséggel tudták megvalósítani, egyértelmű, hogy ösztönözte a vállalkozásokat a hitelfelvételben és a beruházásban. A program megjelenésekor egy normál banki hitelt 9 %-on folyósítottunk, az alapvető különbség tehát a 2,5 és 9 % között volt, és a másik, hogy nem jöhetett semmilyen más

költség. Apró negatívum a történeten egyébként, hogy volt olyan vállalkozás, aki akkor is vett valamit, ha annyira nem is kellett neki, úgy gondoltam, hogy majd jó lesz később, amikor tényleg szükség lesz rá.

A fentiek értelmében arra merek következtetni, hogy az NHP 2,5 %-os maximalizált kamatozása ösztönzőleg hatott a vállalkozásokra. Ez alapján az 5. hipotézisemet igazoltnak látom: a 2,5 %-os maximalizált refinanszírozott hitelkamat ösztönzőleg hatott a vállalkozásokra a hitelfelvétel kapcsán.

22. ábra: Saját kérdőíves felmérésem eredményeinek bemutatása 2.

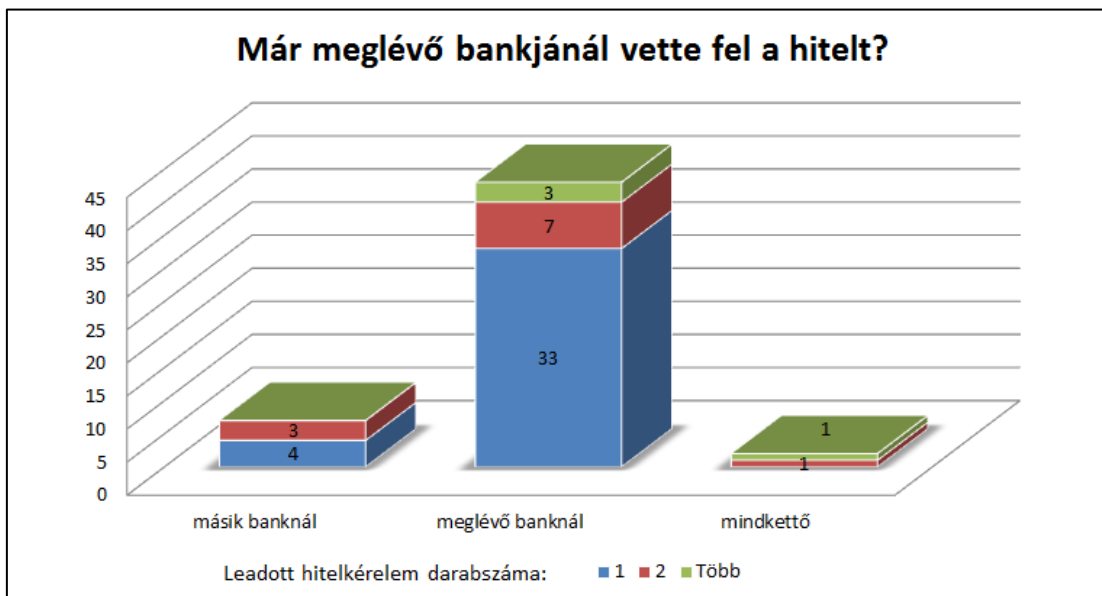
Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

5.2. Kapcsolatok elemzése

5.2.1. Hitelkérelem és banki státusz

Elsőként vizsgáljuk meg, hogy van-e kapcsolat aközött, hogy az adott ügyfél mar meglévő bankjánál vette fel a hitelt, és aközött, hogy hány bankba adta le hitelkérelmét. A két kérdésről a válaszok gyakoriságából készített kontingencia-tábla alapján egy összefoglaló diagramot készítettem, melyet a lenti ábra mutat.

23. ábra: Zala megyei vállalkozások hitelkérelmei számának eloszlása a banki kapcsolatok szerint

Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

A lekérdezésből látszik, hogy a meglévő banknál felvett hitelek nagy része, úgy került felvételre, hogy a vállalkozó csak egy bankba adta be a hitelkérelmét. Az 52 megkérdezettből tehát ők azok a „szerencsések”, akiknek nem kellett másik hitelintézethez fordulniuk, hogy megoldják a finanszírozási igényeiket. A meglévő banki oszlopban jelentős 10 fő van olyan, aki bár próbálkozott másik banknál is az esetleges hitelfelvétellel, de végül a jól bejáratott banki kapcsolatánál vette fel a hitelt. A megkérdezettek közül 4 fő volt olyan, aki feltehetőleg meg sem kérdezte jelenlegi bankjánál a hitel felvételi lehetőségeket, hanem hitelkérelmet adott le egy számára ismeretlen banknál.

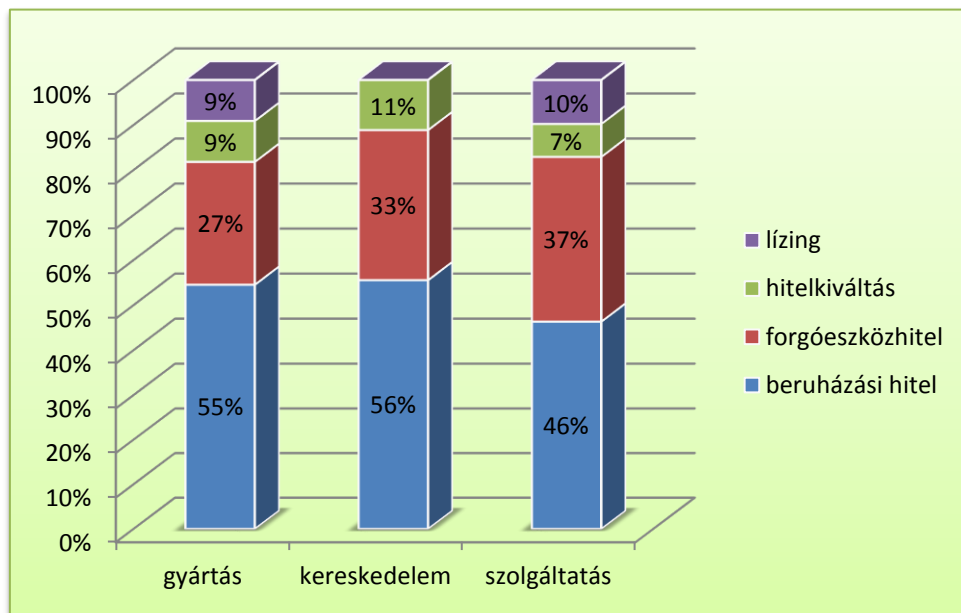
Az ábrából leolvasható, hogy az 52 vállalkozásból 7 olyan vállalkozás volt, aki a banki akvizíciós tevékenység „áldozatául esett”, tehát aki nem a meglévő bankjánál vette fel a hitelt, illetve van még két vállalkozás ezen kívül, akik mind a meglévő bankjuknál, illetve egy másik banknál is vettek fel hitelt. Összességében a megkérdezett vállalkozások 17,3 %-a döntött úgy, hogy másik banknál vesz fel hitelt.

A bankokba leadott hitelkérelmek száma és aközött, hogy a már meglévő bankjánál vette-e fel a vállalkozás a hitelt, nincs szignifikáns kapcsolat, az alacsony függetlenséget biztosító cellagyakoróságok miatt. Bár a feltételezésem statisztikai szempontból nem megalapozott, az ábra alapján megállapítható, hogy a vállalatok erős többsége a már meglévő bankjához, egyszer nyújtott be hitelt. (A számítások végeredményét lásd 2. számú melléklet)

5.2.2. Tevékenység és a hitel célja

A következőkben arra voltam kíváncsi, hogy a vállalt tevékenysége befolyásolta-e azt, hogy milyen céllal vették fel a hitelt. A vállalkozás tevékenysége és a hitel célja közötti kapcsolatot a következő diagram szemlélteti. A kérdőív készítés során 3 tevékenységi kör szerint osztottam fel a vállalkozásokat. A leginkább szembe tűnő, hogy mindhárom tevékenység esetén a leggyakrabban felvett hitelforma a beruházási hitel volt, majd ezt követte a forgóeszköz hitel, tevékenységeken belül nagyjából ugyanolyan arányban. A legkisebb mértékben a hitelkiváltás és a lízing került előtérbe hitelfelvétel kapcsán. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a Zala megyei vállalkozások közül, azok, amelyek kereskedelmi tevékenységben működő vállalkozások, egyáltalán nem vettek fel lízinget a program során.

24. ábra: A Zala megyei vállalkozások tevékenységi formája és a felvett hitel jellege közötti kapcsolat

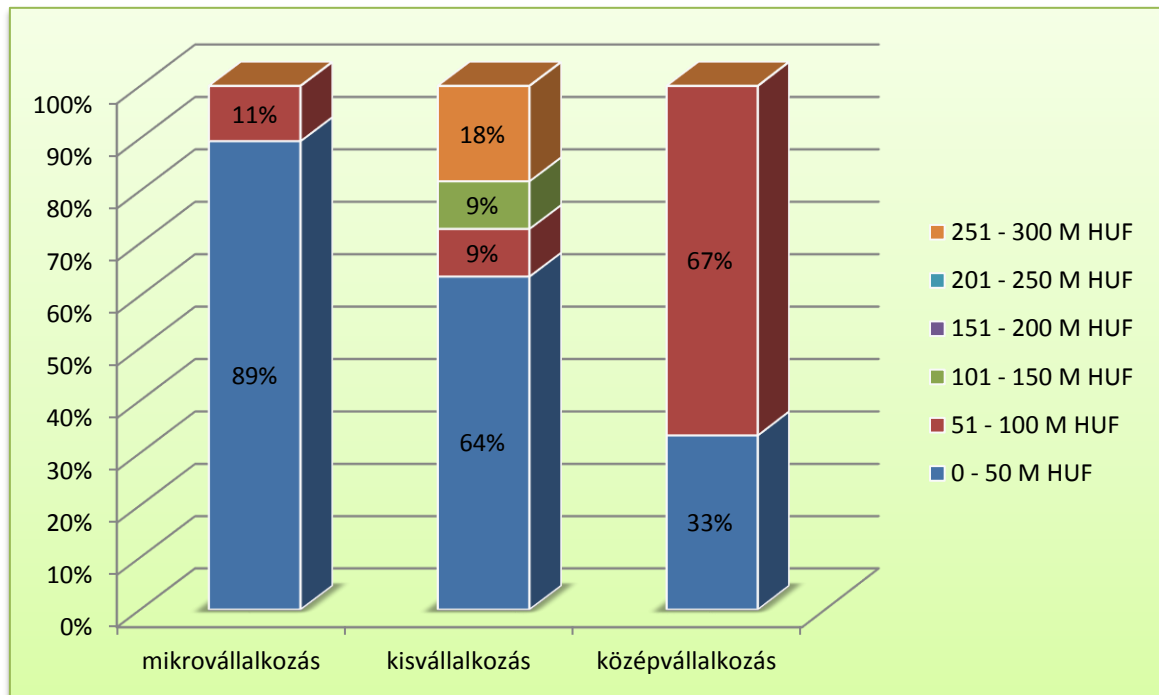
Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

Az ábrából azt láthatjuk, hogy az egyes tevékenységi kategóriákon belül nagyjából azonos a hitelek megoszlása céljuk szerint, így itt nem feltételezhető kapcsolat, ezt a számítások is alátámasztják (eredményeket lásd: 3. számú melléklet). A számításokkal kapcsolatban annyi szakmai kiegészítést tennék, hogy míg a kereskedelem esetén nem jelent meg a lízing, addig ez a gyártás és szolgáltatások esetében keresettebb hitelcélnek számít.

5.2.3. Hitelösszeg és vállalati méret

A KKV-k által felvett hitelösszegek nagysága és a vállalkozás mérete között összefüggést mutatja a következő ábra.

25. ábra: KKV-k által felvett hitelösszegek nagysága és a vállalkozás mérete közötti összefüggés

Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

A megkérdezettek között a legnagyobb felvett hitelösszeg 300 millió forint volt, ezért 6 kategóriába soroltam be a hitelösszegeket.

Az általam megkérdezett vállalkozások közül, a mikrovállalkozások csak 100 millió forintot nem meghaladó hitelösszegeket vettek fel, melyből jelentős, 89 % 50 millió forintot nem meghaladó hitelszerződés volt.

A kisvállalkozásoknál ez a felosztás már sokkal vegyesebbnek látszik. Itt a vállalkozások szintén jelentős része vett fel kisebb 50 millió forintot nem meghaladó összegeket, de jelentős 18 %-a a vállalkozásoknak 250 millió forintot meghaladó összeg hitelszerződést írt alá.

Meglepő eredmény, hogy a megkérdezett középvállalkozások között, úgy mint a mikrovállalkozásoknál, csak 100 millió forintot nem meghaladó hitelek kerültek

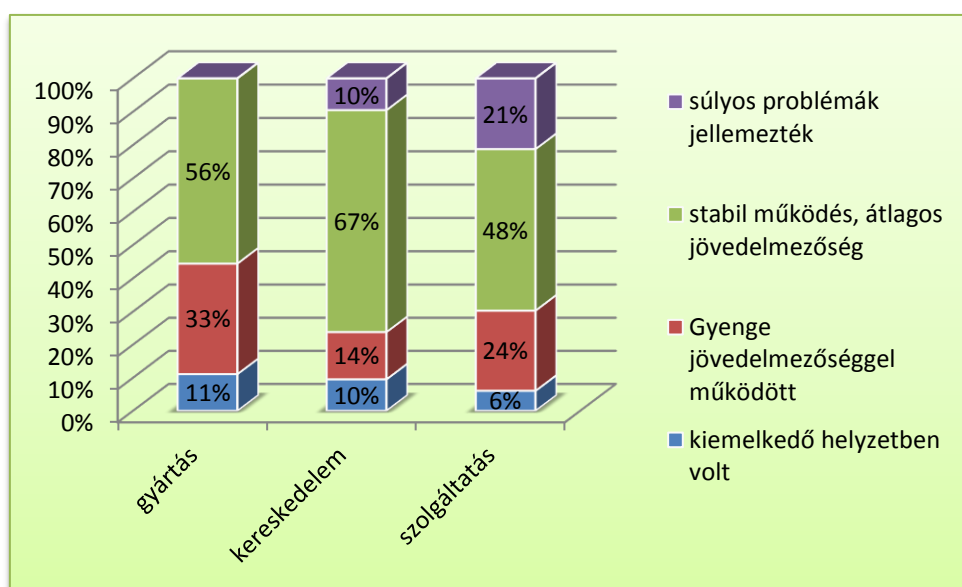
folyósításra, de itt a nagyobb rész, a vállalkozások 67 %-a vett fel 50 millió forint feletti hitelt.

A vállalkozások által felvett hitelek mérete és a vállalkozás mérete között sem találtam szignifikáns kapcsolatot (ennek oka valószínűleg az alacsony elemszám), de C értéke és az ábra azt sugallja, hogy egy vállalkozás minél kiterjedtebb, annál magasabb hitelt vett fel.

5.2.4. Tevékenység és gazdasági helyzet

Következő ábra a vállalkozás tevékenysége és a vállalkozások gazdasági helyzete közötti kapcsolatot mutatja az NHP hitel felvétele előtt:

26. ábra: A vállalkozás tevékenysége és a vállalkozások gazdasági helyzete közötti kapcsolatot mutatja az NHP hitel felvétele előtt

Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

A diagramból kitűnik, hogy a gyártási tevékenységben működő vállalkozások között nem volt olyan vállalkozás, amely úgy jellemezte saját gazdasági helyzetét az NHP hitel felvétele előtt, hogy súlyos problémái lennének. A három tevékenység közül, a leginkább optimistábban látták saját gazdasági helyzetüket, azok a vállalkozások, amelyek a kereskedelem területén dolgoztak, a kérdőívet kitöltők 76 %-a vallotta úgy, hogy a vállalkozása stabilan működik átlagos jövedelmezőséggel vagy kiemelkedő pénzügyi helyzetben van.. A legpesszimistábban a szolgáltatási tevékenységben dolgozó vállalkozások látták gazdasági helyzetüket a hitel felvétele előtt, ott a KKV-k 45 %-a

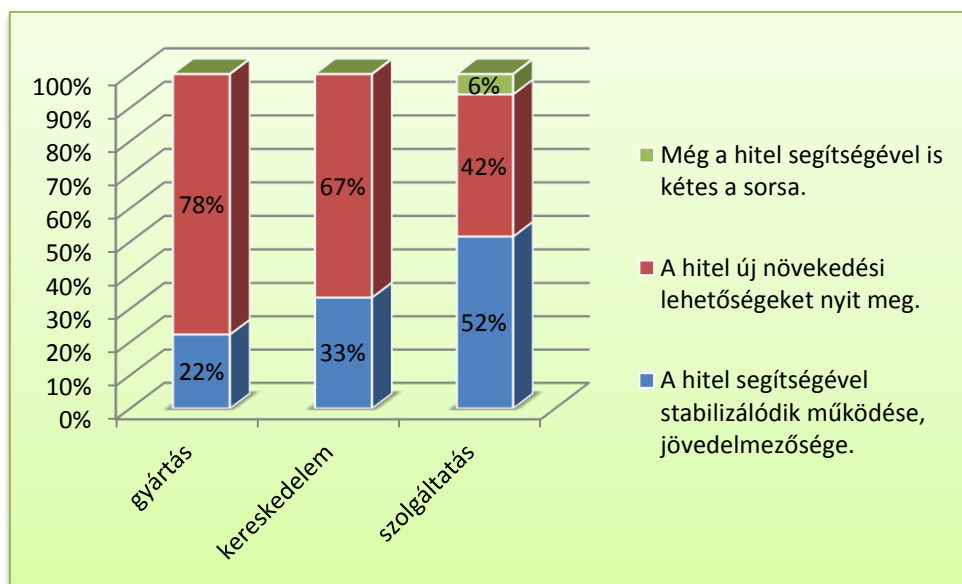
vélekedett úgy, hogy súlyos problémák jellemezték a vállalkozás gazdálkodását, vagy éppen gyenge jövedelmezőséggel működött a vállalkozás.

Szignifikáns kapcsolatot itt sem eredményeztek a számítások, és az ábra alapján megállapítható, hogy tevékenységtől függetlenül, a vállalatok többsége stabil működésűnek, átlagos jövedelmezőségűnek ítélte meg a hitelfelvétel előtti helyzetét.

5.2.5. NHP és a vállalkozások helyzete

Vizsgáljuk meg a vállalkozások helyzetét, NHP várható hatásait a tevékenység függvényében a NHP hitel felvétele után.

27. ábra: A vállalkozások helyzete az NHP finanszírozás után a tevékenység függvényében

Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

A vállalkozások érzése a NHP utáni gazdasági helyzetről kicsit más képet fest, mint a programban történő részvétel előtti időszak. Bár továbbra is a szolgáltatásban tevékenykedő vállalkozásokat tekinthetjük a legpesszimistábbnak, bár már sokkal jobb a helyzet, mint az NHP program előtt. A szolgáltató cégek 94 %-ának van pozitív érzése a hitelfelvétel után, ők azok, akik úgy vélekednek, hogy a hitel új növekedési lehetőségeket nyit meg vagy a hitel segítségével stabilizálódik a vállalkozás működése, jövedelmezősége, azonban ebben a tevékenységben még mindig megjelenik 6 %, aki úgy gondolja, hogy még a hitel segítségével is kétes a vállalkozása sorsa.

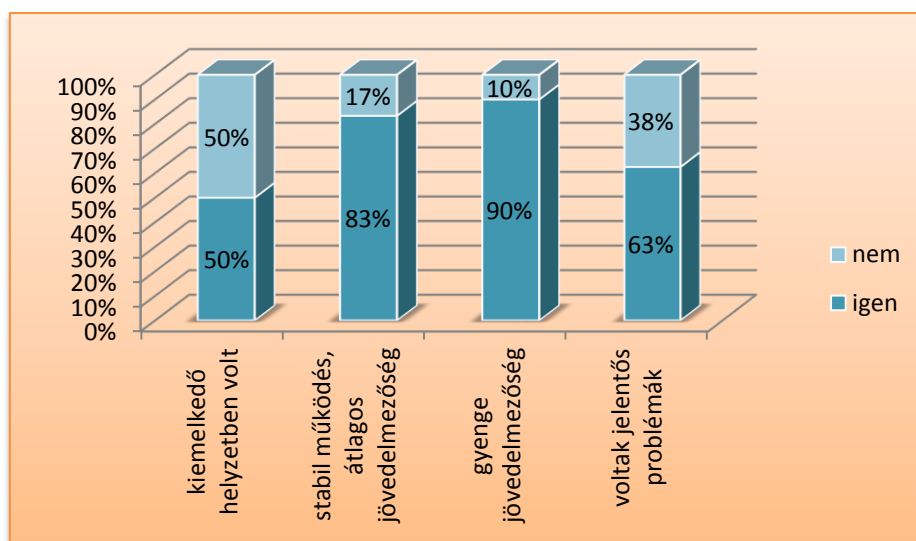
A gyártásban és a kereskedelemben tevékenykedő KKV-k teljes mértékben pozitívan gondolkodnak a NHP hitelfelvétel után, mindközül kiemelkedő, hogy a gyártási tevékenységet végző vállalkozások 78 %-a érzi úgy, hogy a refinanszírozott hitel új növekedési pályára állíthatja a céget.

A vállalkozások tevékenysége és az NHP hitel felvétel utáni helyzetük megítélése között szignifikáns kapcsolat van, ez abból adódik, hogy a legtöbben a gyártási tevékenységet folytató vállalatok közül nyilatkoztak úgy, hogy a hitel új növekedési lehetőségeket nyitott meg (számítások eredményét lásd 4. számú melléklet).

5.2.1. Az NHP újra történő igénybevétele

Fontosnak tartottam megvizsgálni, hogy milyen összefüggés figyelhető meg a vállalkozások hitelfelvétel előtti pénzügyi helyzete és aközött, hogy a program folytatása esetén terveznék-e újabb hitel felvételét, az erre vonatkozó számítások alapján nincs kapcsolat e két változó között (számítások eredményét lásd 5. számú melléklet).

28. ábra: A vállalkozások helyzete és az NHP újra igénybevétele közötti kapcsolat

Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

Az ábrából – a számítások eredménytelensége ellenére – azt láthatjuk, hogy a stabil, illetve gyenge jövedelmezőségű vállalatok vennék igénybe újra az NHP-t.

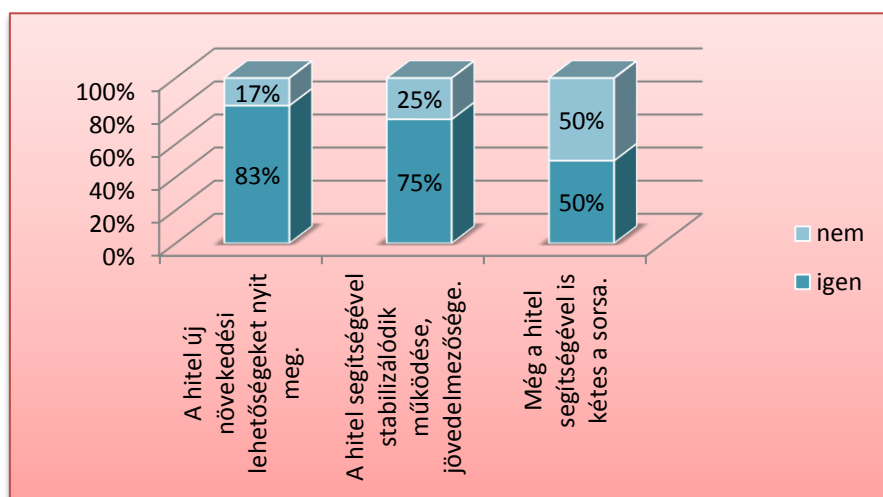
A vállalkozások helyzetét illetően 5 alternatíva közül lehetett választani, a legrosszabb lehetőséget, hogy a vállalkozást „súlyos problémák jellemezték, melyek veszélyeztették fennmaradását” egyik kitöltő sem választotta.

Érdekes, hogy azok a vállalkozások, akik kiemelkedő pénzügyi és jövedelmezőségi helyzetben voltak, csak fele arányban gondolják úgy, hogy terveznék újabb hitel felvételét a program folytatása esetén. Valószínűsítem, hogy azért, mivel ők stabil pénzügyi mutatójuk miatt könnyen és kedvező kamatozással kaptak hitelt akkor is, amikor nem volt NHP program.

Azok a vállalkozások, amelyek stabilan működtek, jövedelmezőségük átlagosnak tekinthető, volt a hitel felvétel előtt, illetve azok, akik nagyobb nehézségek nélkül, de gyenge jövedelmezőséggel működtek, nagyobb részben úgy gondolják, hogy folytatnák a hitelfelvételt, amennyiben egy újabb szakasza megjelenne a Növekedési Hitelprogramnak, ez 83 %-os arányt, illetve utóbbi kategóriában 90 %-os arányt képvisel. Feltételezem, hogy ez volt az a réteg, aki átlagos, illetve átlag alatti kockázattal rendelkezett a banki minősítések alapján, így átlagos, vagy akár annál drágább kamatköltséggel kaptak hitelt a program elindítása előtt, amennyiben volt lehetőségük egyáltalán hitelfelvételre.

A következő ábrával azt szeretném feltárni, hogy milyen összefüggések vannak a között, hogy a vállalkozások hogyan ítélik meg helyzetüket az NHP-s hitel felhasználása után, illetve aközött, hogy terveznék-e újabb NHP-s hitel felvételét, amennyiben folytatódna a program.

29. ábra: Az NHP hitel utáni pénzügyi helyzet és az NHP újra igénybevételének lehetősége közötti kapcsolat

Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

Azok a vállalkozások, akik pozitív választ adtak a vállalkozás helyzetére vonatkozóan, tehát vagy azt választották, hogy a hitel segítségével stabilizálódott a vállalkozás

jövedelmezősége, működése vagy ennél még kedvezőbb helyzetbe kerültek és a hitel új növekedési lehetőségeket nyitott meg előttük, összesen 80 %-ban gondolják azt, hogy folytatnák a hitelfelvételt egy újabb NHP szakasz bevezetése esetén. Viszont azok a vállalkozások, akik úgy érzik, hogy még a hitel segítségével is kétes a vállalkozás működésének a sorsa elég megosztó véleménnyel vannak egy esetleges folytatás esetén, fele-fele arányban képviseltetik magukat.

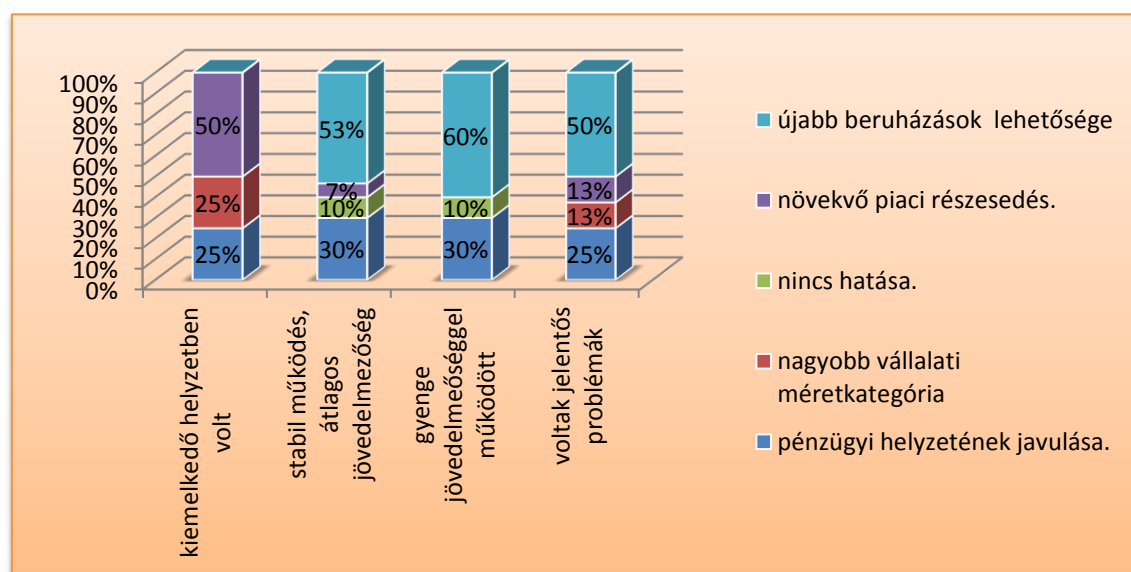
Fontos megjegyezni, hogy azok a vállalkozások, akik minél optimistábban, minél jobb lehetőségben látják vállalkozásukat, annál nagyobb arányban mondják azt, hogy folytatnák a hitelfelvételt.

Az ábra és a számítások alapján (lásd 6. számú melléklet) is egyértelmű, hogy a vállalatok attól függetlenül, hogy milyen jövedelmezőségi helyzetben voltak, többségükben újra élnének az NHP lehetőségével.

5.2.1. Az NHP hatásossága

A következő diagram segítségével szeretném feltárni, hogy milyen összefüggés van a vállalkozások Növekedési Hitelprogramban történő részvétele előtti pénzügyi helyzete és aközött, hogy mit gondolnak azzal kapcsolatban, hogy vajon az NHP-s hitel felhasználásának következtében milyen hatások jelennek meg a gazdálkodásukban (a kapcsolat szorosságára vonatkozó számítások ebben az esetben sem adtak szignifikáns eredményt, a számításokat lásd 7. számú melléklet).

30. ábra: A vállalkozások NHP előtti gazdasági helyzete és az NHP utáni lehetséges hatások közötti összefüggések

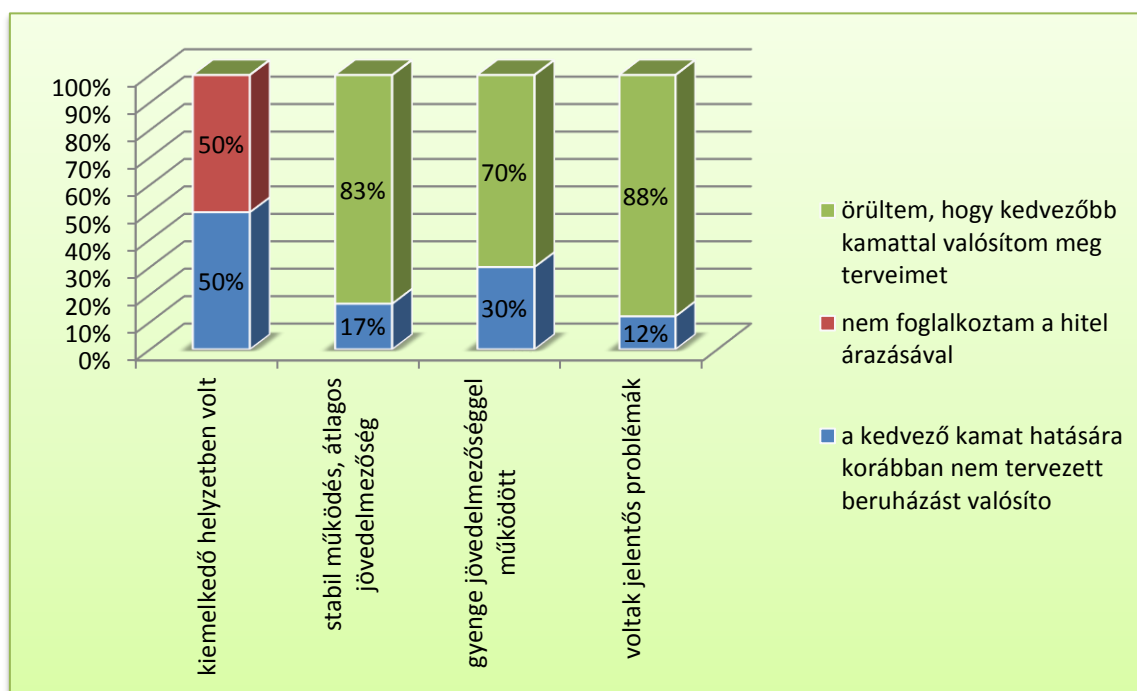
Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

Az ábrából rögtön kitűnik, hogy az összes vállalkozás körülbelül egyharmada bízik abban, hogy az NHP-s hitel felhasználásának következtében pénzügyi helyzete pozitív irányban fog változni. Roppant érdekes, hogy míg a stabil működésű és az annál rosszabb pénzügyi helyzetben lévő vállalkozások több mint fele arányban újabb beruházások megvalósításának a lehetőségét látják a Növekedési Hitelprogram hatásai közül a legnagyobb mértékben, addig a kiemelkedő helyzetben lévő vállalkozásoknál ezt a réteget felváltja annak a reménye, hogy növekvő piaci részesedésre tehetnek szert a Növekedési Hitelprogramnak köszönhetően.

Könnyen megállapíthatjuk, hogy a Növekedési Hitelprogramnak pozitív hatása volt a vállalkozások működésére, ezt bizonyítja, hogy a válaszadók 92 %-a tudott választani valamelyik pozitív alternatíva közül. A válaszadók közül senki nem választotta azt, hogy negatív hatása lenne a vállalkozás pénzügyeire vonatkozóan. Illetve fontos azt is megjegyezni, hogy azok is igen kis hányadban voltak, akik azt az opciót választották, hogy nincs hatása a gazdálkodásukra a program, ez a stabilan működő vállalkozások között és a gyenge jövedelmezőséggel működő vállalkozások között 10-10 %-os arányban mutatkozik meg.

Vizsgáljuk meg azt, hogy a vállalkozások hitelfelvétel előtti pénzügyi helyzetét tekintve milyen összefüggések lehetnek azzal kapcsolatban, hogy mennyire ösztönözte a vállalkozásokat a hitel felvételben a maximum 2,5 %-os hitelkamat a program során.

31. ábra: Az NHP előtti gazdasági helyzet és a NHP ösztönző hatásának vizsgálata

Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

A hitelfelvétele előtt kiemelkedő helyzetben lévő vállalkozások fele-fele arányban adták meg válaszaikat aközött, hogy nem foglalkoztak a hitel árazásával, illetve, hogy a kedvező kamat hatására korábban nem tervezett beruházást valósítottak meg. Érdekes, hogy a stabil és a rosszabb helyzetben lévő vállalkozások, nagyrészt úgy gondolta, hogy örültek annak, hogy kedvezőbb kamattal valósíthatják meg terveiket, és nagyon kis réteg volt az közülük, aki a kedvezőbb kamat hatására korábban nem tervezett beruházást valósított meg.

Fentiekből arra következtettek, hogy inkább a kiemelkedő pénzügyi helyzetben lévő vállalkozások voltak azok, akiket ténylegesen ösztönözött a Növekedési Hitelprogram megjelenése, új beruházásokat végeztek, növelték piacaikat. Az átlagos és annál rosszabb gazdasági helyzetben lévő vállalkozásoknak azonban segített a program azzal is, hogy az amúgy is tervezett beruházásokat kedvezőbb kamatköltségen végezhesék el, ezáltal felszabaduló pénzeiket visszaforgassák a vállalkozás működésében.

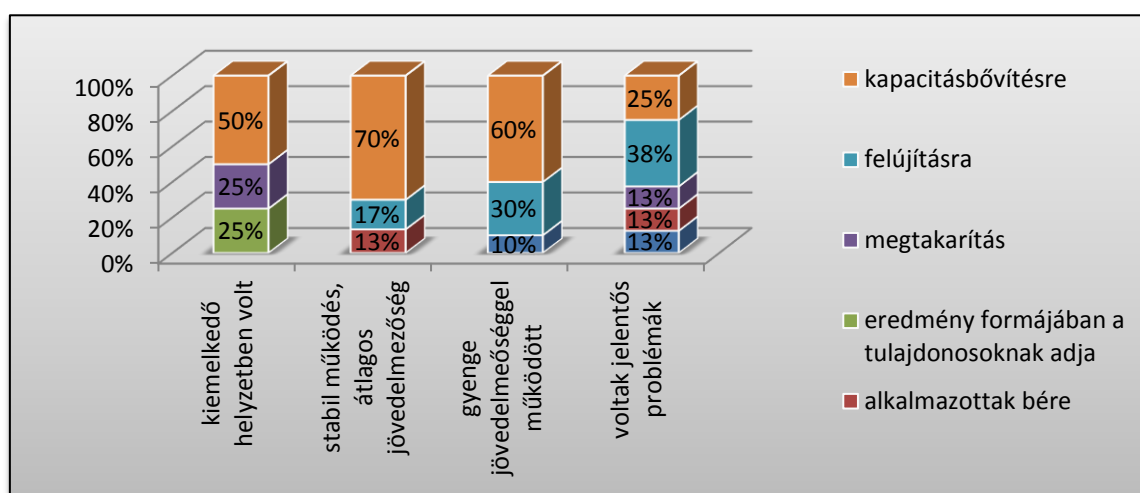
Pearson féle Khi-négyzet próba alapján a vállalkozások NHP hitelfelvételt megelőző pénzügyi helyzete és aközött, hogy mennyire ösztönözte a vállalkozásokat a 2,5 %-os maximalizált kamat, szignifikáns és közepes kapcsolat van (az eredményeket a 8. számú melléklet tartalmazza), amit úgy lehetne összefoglalni, hogy a hitelfelvétel előtt minél

rosszabb helyzetben volt egy vállalat, annál pozitívabban ítélte meg a a kedvező kamat adta lehetőséget.

5.2.1. NHP felhasználása

Lássuk, hogy a különböző gazdasági helyzetben lévő vállalkozások mire fordították az NHP-s hitel igénybevételének köszönhető kamatmegtakarítást.

32. ábra: A különböző gazdasági helyzetben lévő vállalkozások kamatmegtakarításainak felhasználása

Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

Bár a számítások ezeknél a kérdéseknél sem tártak fel szignifikáns kapcsolatot (9. számú melléklet), az ábrából leolvasható, hogy a kiemelkedő gazdasági helyzetben lévő vállalkozások nagy része kapacitásbővítésre fordítja a Növekedési Hitelprogram igénybevételének köszönhető megtakarítást. Ez az egyetlen réteg a vállalkozások közül, akik annyira jó helyzetben vannak, hogy a kamatok jelentős, 25 %-os részét eredmény formájában a tulajdonosok rendelkezésére bocsáthatja, emellett 25 %-ban megtakarítási célokra fordítja. Mindenképpen fontos megemlíteni, hogy a vállalkozások nagy része, pl- a stabilan működő vállalkozások közül 70 % teheti meg, hogy kapacitásbővítésre fordítja a megmaradt összegeket. Érdekes, hogy a stabil és gyenge jövedelmezőségi helyzetben lévő vállalkozó nem gondol arra, vagy éppen nincs lehetősége arra, hogy megtakarításra fordítsa a kamatokra ki nem fizetett összeget. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy az alkalmazottak bérére sem minden vállalkozó réteg tud többlet költséget fordítani, csak a stabilan működő vállalkozások és azok, akiknek jelentős problémáik voltak, érdemi nyereséget nem termeltek.

5.3. Saját kérdőív és az országos kérdőív eredményeinek összehasonlítása

A következőkben szeretném összehasonlítani az országos és a saját kutatásom közös kérdéseit.

Az országos kutatásból nem derül ki, hogy milyen volt a vállalkozások eloszlása tevékenységüket és méretüket tekintve, így ebben az elemzésben eltekintek az esetleges különbségektől a két kutatást összehasonlítva. Az MNB által készített kutatást 3500 vállalkozás töltötte ki, melyből 3000 kitöltés volt felhasználható az értékeléshez.

Saját kérdőívemet 52 vállalkozás töltötte ki, melyek csak Zala megyei vállalkozásokhoz jutottak el.

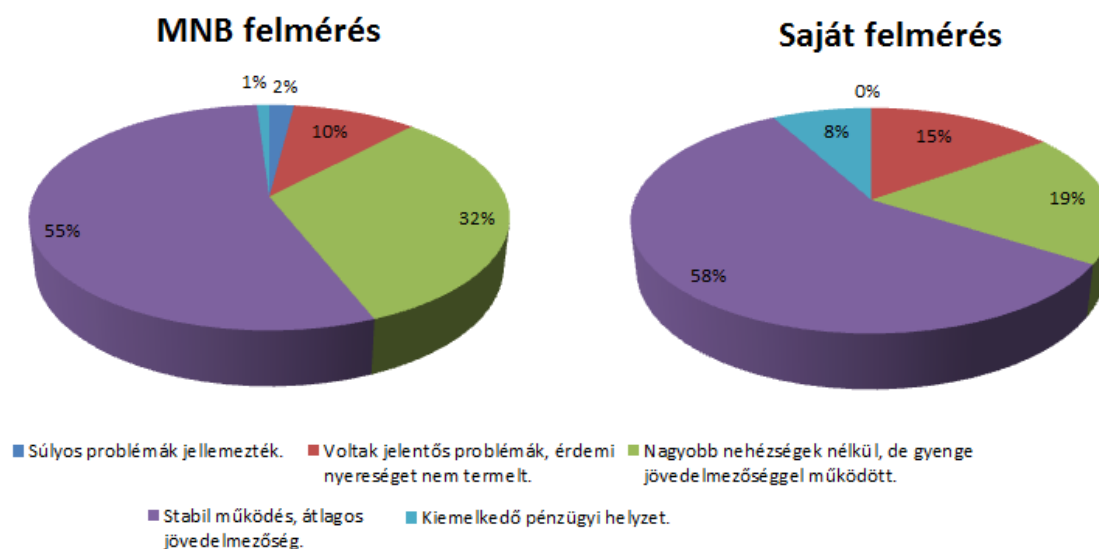
Hogyan ítéli meg a vállalkozása helyzetét az NHP-s hitel felvétele előtt?

A válaszadók gyakorisági eloszlását tekintve az első 3 leggyakoribb válasz megegyezik mindkét kutatásban. A legtöbben stabilan működő vállalkozásként értékelik vállalkozásukat mindkét kutatásban, mely nagyjából ugyanakkora arányban is jelenik meg, saját kutatásomban 58 %, az országos kutatásban 55 %-a a vállalkozásoknak. Következő leggyakoribb azok, akik nagyobb nehézséggel működnek, majd azok, akiknek voltak jelentős problémák a vállalkozás működésében. Ami érdekes, hogy a két szélsőérték gyakorisága felcserélődik a két kutatásban (Súlyos problémák jellemezték melyek veszélyeztették fennmaradását, kiemelkedő pénzügyi és jövedelmezőségi helyzetben volt.). Míg saját kutatásomban nem volt olyan válaszadó, akinek vállalkozását súlyos problémák jellemezték, úgy az országos kutatásban ez 2 %-ban megjelent, viszont a Zala megyei vállalkozások közül 8 % is azt vallotta, hogy kiemelkedő pénzügyi és jövedelmezőségi helyzetben volt, az országos felmérésben ez szinte jelentéktelen 1 %-ot mutat.

Az országos felmérés arra enged következtetni, hogy *„a program – a hitelintézetek kockázatvállalási lehetőségeit mérséklő – 2,5 százalékban maximált kamatmarzs mellett kisebb arányban ugyan, de eljutott olyan vállalkozásokhoz is, amelyek különösen nehéz helyzetben voltak” (MNB, 2014).*

Ez az állítás elmondható a Zala megyei vállalkozások vonatkozásában is, illetve amennyiben a negatív vonatkozású kategóriák arányát összeadjuk, elmondható, hogy Zala megyében 3 %-kal nagyobb arányban jutott forrás nehéz helyzetben lévő vállalkozásokhoz.

33. ábra: Hogyan ítéli meg vállalkozása helyzetét az NHP-s hitel felvétele előtt?

Forrás: kérdőívem és az országos kutatás alapján saját szerkesztés

Fentiek és az előzmények ismeretében tehát elmondható, hogy az 2. hipotézisemet elvethetjük, mivel a Növekedési Hitelprogram eljutott azokhoz a vállalkozásokhoz, amelyek nehezebb gazdasági helyzetben voltak.

Amennyiben új hitelt vett fel (nem hitelkiváltás céljából) a program keretein belül, ezt megtette volna NHP hiányában is?

Fenti kérdések megfogalmazása kissé eltér a két kutatásban, de a válaszok tartalmilag ugyanarra vonatkoznak. Az országos kutatás a következőképpen tette fel: „Amennyiben új hitelt vettek fel a programban, NHP hiányában is vettek volna fel hitelt ugyanerre a célra?” míg saját feltevésemben ez a fentiek szerint hangzik. (MNB, 2014)

Az országos kutatás válaszai alapján a következő megállapítások születtek: „az új hitelt felvevő cégek jelentős része az NHP nélkül nem vett volna fel hitelt a program keretében megvalósult célra. A beruházási hitelt felvevő válaszolók között 60 százalék, a forgóeszközhitelt felvevők között 79 százalék volt azoknak az aránya, akik egyáltalán nem vettek volna fel hitelt” (MNB, 2014)

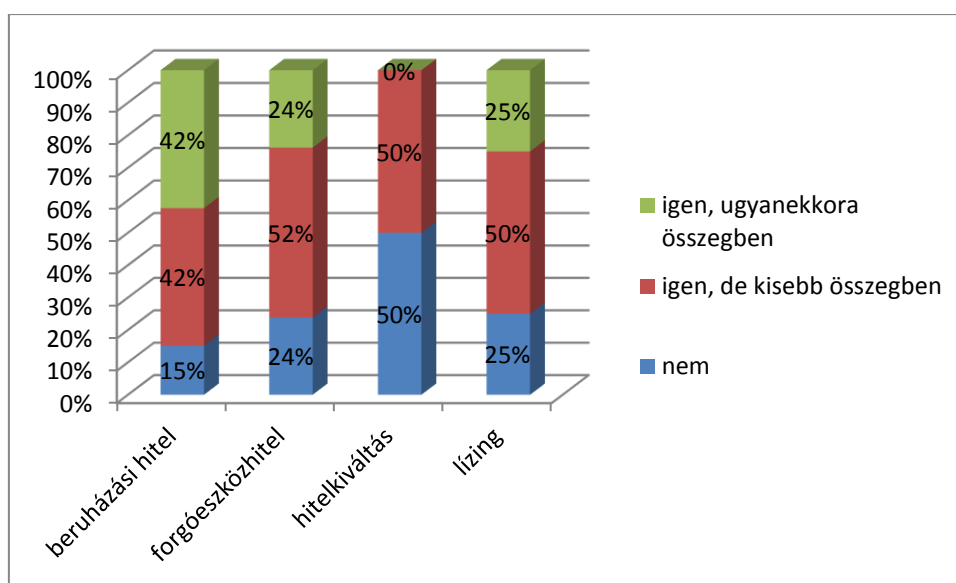
Saját kutatásom ennél eltérőbb eredményt hozott, csupán a megkérdezettek 23 %-a mondta azt, hogy nem vett volna fel hitelt NHP hiányában, és jelentős 77 % mondta azt, hogy NHP hiányában is felvette volna a hitelt ugyanakkora vagy kisebb összegben.

A beruházási hitelt felvevők között pusztán 15 % az az arány, akik nem választottak volna másik finanszírozási lehetőséget, amennyiben nincs a program a piacon. A forgóeszköz

hitelek esetében 24 %, hitelkiváltás esetében 50 %, lízing esetében 25 % ez az arány. Érdekes, hogy ennyire eltérő eredményt mutat a Zala megyei és az országos kutatás a fenti kérdés esetében.

A harmadik hipotézisem esetében, amely tehát azt vizsgálja, hogy az új hitelt felvevő vállalkozások a Növekedési Hitelprogram hiányában vettek-e volna fel hitel, országos viszonylatban megállapítható, hogy ezek a vállalatok a program hiányában nem vettek volna fel hitelt. Ezzel ellentétben Zala megyére ez nem igaz.

34. ábra: NHP hitel hiányban, hogyan döntöttek volna a vállalkozások a hitelcélok szerinti megosztásban Zala megyében

Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

Saját kutatásom eredményének kapcsolatát vizsgálva a NHP hitel célja között és aközött, hogy piaci hitelből finanszírozták volna a megvalósított célt a vállalkozások, nincs szignifikáns kapcsolat, azonban a kapcsolat szorosságának elemzése közepes erősségű kapcsolatra utal.

Amennyiben beruházási hitelt vagy lízinget vett fel, mit finanszírozott vele?

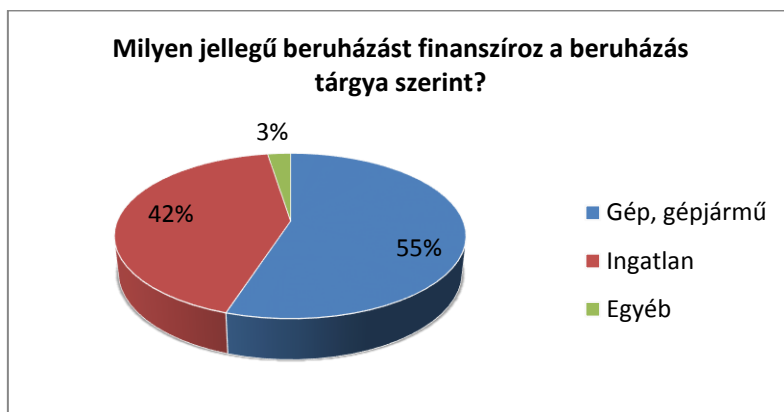
A fenti kérdés az országos kutatásban a következőképpen hangzik el: „*A hitel milyen jellegű beruházást finanszíroz, a beruházás tárgya szerint?*”. (MNB, 2014)

Az országos kutatás gép, gépjármű, ingatlan és egyéb kategóriákat szabott a válaszadónak, nálam pedig ezek mellett megjelenik a „nem beruházási hitelt vagy lízinget vette, fel” válasz is.

Az országos kutatás szerint a válaszadók 68 %-a gép, gépjármű beszerzésre fordította a hitelösszeget, míg 40 % jelölte, hogy valamilyen ingatlanra és 7 % egyéb célra.

Az általam megkérdezett vállalkozások 27 %-a nem beruházási hitelt vett fel, ezeket kiszűrve, könnyen elkészíthető az országos kutatásnak megfelelő diagram a következő eredménnyel:

35. ábra: A beruházások megoszlása a beruházások tárgya szerint

Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

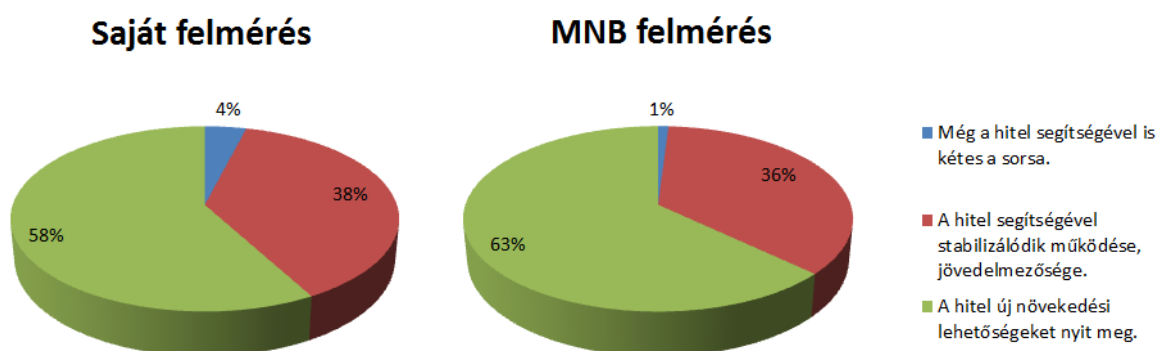
A gyakoriságok sorrendje mindkét kutatásban megegyezik, legtöbbször gép, gépjármű beszerzésre fordították az összeget, majd ingatlanra és végül maradt az egyéb kategória. Azonban a Zala megyei vállalkozások körében nincs akkora túlnyomó többségben a gép, gépjármű beszerzés, mint az országosban, Zala megyében ez az adat 55 %, a másik 68 %-hoz képest.

Amennyiben NHP nélkül is megvalósították volna a beruházást, miből finanszírozták volna?

A kérdés kapcsán annyi kiegészítést tettem az országos felméréshez képest, hogy a kategóriákon változtattam némileg. Az MNB felmérésében lehetséges válaszonként bankhitel, egyéb kölcsön, felhalmozott nyereség, egyéb saját forrás szerepelt. Kérdőívemben ezzel szemben bankhitel, egyéb kölcsön, felhalmozott nyereség és egyéb kategória szerepel, utóbbinál a tényleges forrást vártam volna megadni, de ezt a kategóriát senki sem választotta végül.

Mindkét kutatásban szembe tűnik, hogy amennyiben nincs az NHP program, akkor túlnyomó többségben a bankhitelt választották volna fejlesztéseik megvalósításához, míg Zala megyében ez 81 %, az országos kérdőívben 54 %.

36. ábra: A vállalkozás kilátása az NHP-s hitel felhasználása után

Forrás: kérdőívem és az országos kutatás alapján saját szerkesztés

Az országos kutatás válaszadóinak „63 százaléka kifejezetten bízik abban, hogy a vállalkozás növekedésre lesz képes, 36 % százalék úgy véli, hogy helyzete stabilizálódni fog, és mindössze 1 százalék ítéli meg úgy, hogy a hitel felvétele után is képes marad a sorsa.” (MNB, 2014)

A fenti kérdésre adott válasz nem mutat igazán nagy eltérést az országos és Zala megyei kérdőív tekintetében. Túlnyomó többség Zala megyében is úgy érzi, hogy a hitel új növekedési lehetőségeket nyit meg a vállalkozás életében. Azonban a Zala megyei kép valamivel aggasztóbb helyzetet sejtet, itt 4 % válaszolta azt, hogy még a hitel segítségével is képes a vállalkozása sorsa, míg országos szinten csupán 1 % volt ezen a véleményen.

A Növekedési Hitelprogram tehát mindkét felmérés szerint pozitív hatással volt a vállalkozásokra. Ezt az állítást a szakértő kollégákkal készített mélyinterjú is igazolja egyébként. Az interjú során a kérdés úgy hangzott, hogy „Lát-e változást a vállalkozások pénzügyi helyzetében a program indulása óta?”, a válaszok pedig a következők szerint alakultak:

Interjúalany1: *A válság óta már nem csak likviditási gondjaik megoldása miatt fordulnak hozzánk, hanem beruházási szándékkal is. Az évek során, ahogy egyre inkább nőtt a program igénybevétele és ezáltal népszerűsége, munkám során úgy tapasztaltam, hogy a likviditási nehézségek megoldására gyógyírt adó hiteltermékek mellett nagyobb lett a kereslet a beruházási hiteltermékek iránt. Ebből arra merek következtetni, hogy a vállalkozások elindultak egy növekedési pályán, gazdálkodásuk pozitív irányban változott.*

Interjúalany2: *A vállalkozások visszafogták nagyon a beruházást és valóban csak a likviditás menedzselésére szorítkoztak a válság ideje alatt, sőt likviditást szolgáló hitelek méretét is*

szűkítették, kisebbre vették, ahogy mindenkinek jelentősen szűkült az árbevétele. Az NHP program ideje alatt és azóta is látszik, hogy most már beruházást könnyebben be mertek vállalni ilyen hitelezési feltételek mellett, nem biztos, hogy egy piaci kamatozás mellett fejlesztettek volna. Úgy gondolom hogy az NHP programban részt vevő ügyfeleim pénzügyi és gazdasági helyzete nagy mértékben javult a program hatására.

Interjúalany3: A cégeknek a pénzügyi helyzete én azt gondolom, hogy javult, de szerintem ez mindenütt elmondható, de nem mondanám azt, hogy ez most csak a növekedési hitelprogramnak köszönhető, de biztos, hogy segített benne. A Növekedési Hitelprogram ideje közben egyébként a cégek fokozatosan kijöttek a válságból, több lett a megrendelésük, az pedig nyilván kedvező volt nekik, hogy beruházni tudtak.

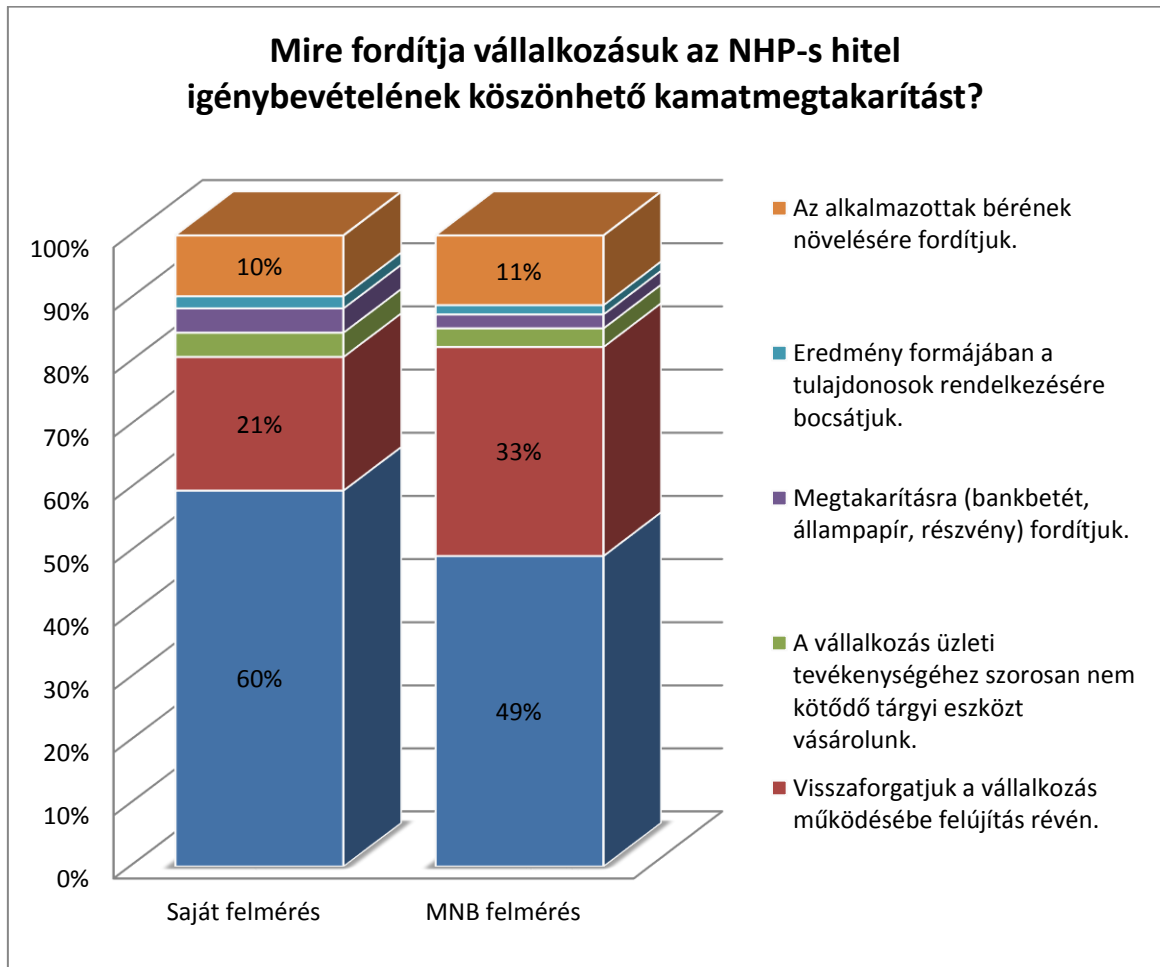
A fent említett kutatási eredmények alapján arra merek következtetni, hogy a 3. hipotézisemet is elfogadhatom, vagyis a Növekedési Hitelprogram pozitív hatással volt a vállalkozások pénzügyi helyzetére

Mire fordítja vállalkozásuk az NHP-s hitel igénybevételének köszönhető kamatmegtakarítást?

Fenti kérdés az NHP-s hitel igénybevételének köszönhető és a piaci kamatozású hitel kamatához képest megmutatkozó kamatkülönbségre, kamatmegtakarításra vonatkozik. Az MNB felmérésében a „megtakarított összeget a válaszadók legnagyobb része állítása szerint visszaforgatja a vállalkozás működésébe. 67 százalék a válaszolók közül azoknak az aránya, akik ezt kapacitásbővítés révén teszik meg, és 45 százalék azoknak az aránya, akik ezt felújítás révén tervezik, 15 százalék pedig megjelölte, hogy alkalmazottak bérét fogja növelni.” (MNB, 2014)

A két felmérést tekintve szembevetendő, hogy a vállalkozások nagyrésze az NHP-s hitel igénybevételének köszönhető kamatmegtakarítást visszaforgatják a vállalkozás működésébe, saját felmérésemben ez 81 %, míg az országos felmérésben ez 82 %. Két féle módon forgatják vissza, kapacitásbővítés révén illetve felújítás révén. Érdekes különbség, hogy a két cél közötti különbség körülbelül 10-10%-kal tér el a két felmérés között. Míg az országos felmérést kitöltők 60 %-a kapacitásbővítésre, 21 %-a felújításra fordítja az összeget, a Zala megyei vállalkozók 49 %-a fordítja kapacitásbővítésre és 33 %-a felújításra. Ezzel bizonyítható, hogy a vállalkozások jobbra a vállalkozás gazdálkodásának kedvező célra fordítja a megmaradt összegeket.

37. ábra: Kamatmegtakarítás felhasználása a vállalkozás életében

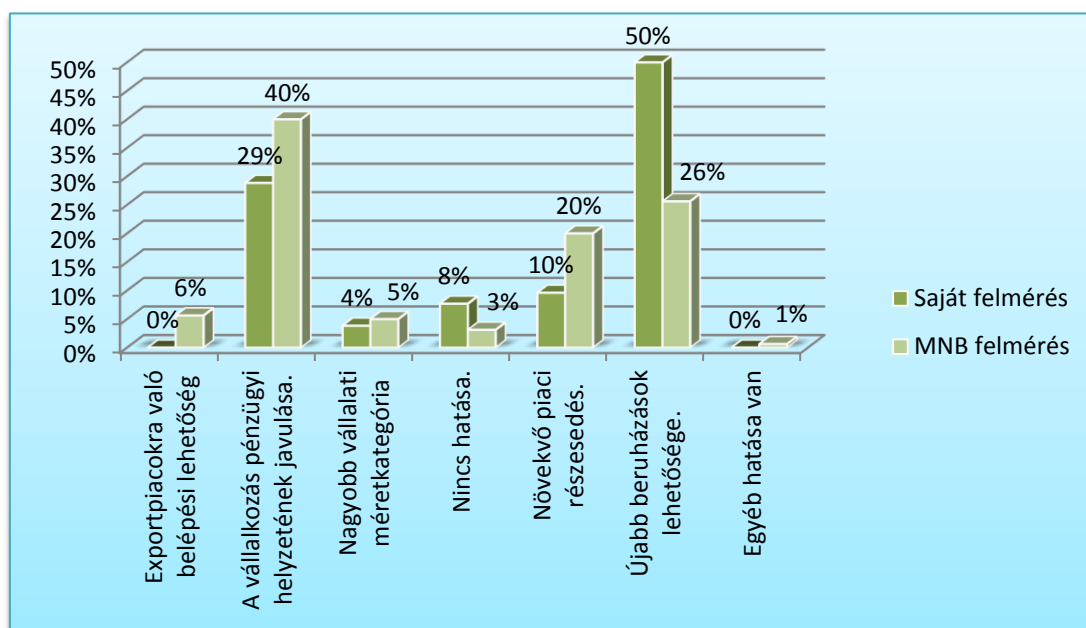

Forrás: kérdőívem és az országos kutatás alapján saját szerkesztés

Várakozása szerint az NHP-s hitel felhasználásának következtében milyen hatások jelennek meg a gazdálkodásukban?

A lenti diagram összesítve mutatja az MNB felmérése és a saját felmérésem alapján, hogy a kérdőíveket kitöltők szerint milyen hatások jelennek meg a gazdálkodásukban az NHP hitel felvétele után.

38. ábra: Az NHP-s hitel felhasználásának következtében megjelenő hatások a vállalkozások gazdálkodásában

Forrás: kérdőívem és az országos kutatás alapján saját szerkesztés

Az országos felmérés szerint „szinte minden vállalkozás megítélése alapján valamilyen formában pozitív hatással van, vagy lesz gazdálkodására, mindössze 5 százalék azok aránya, akik úgy vélik nincsen semmilyen hatás. A legtöbben (a válaszadók 64 százaléka) arra számítanak, hogy pénzügyi helyzetük is javulást fog mutatni. 40 százalék feletti azok aránya, akik további beruházás megvalósításának lehetőségét is remélik a program következtében, 32 százalék számít piaci részesedésének növekedésére, míg a válaszadók 9, illetve 8 százaléka jelölte meg, hogy a hitel segítségével exportpiacra lesz képes lépni, illetve nagyobb vállalati méretkategóriát tud elérni.” (MNB, 2014)

A Zala megyei vállalkozásokban végzett felmérés szerint, legtöbben abban reménykednek, hogy a program újabb beruházások megvalósításának lehetőségét nyújtja részükre, azonban összességében, csak 42 %, azoknak az aránya, akik arra számítanak, hogy a pénzügyi helyzetük is javulni fog, ez jóval pesszimistább kilátás, mint az országos felmérés. Azonban összességében arányaiban hasonló képet fest a két kutatás.

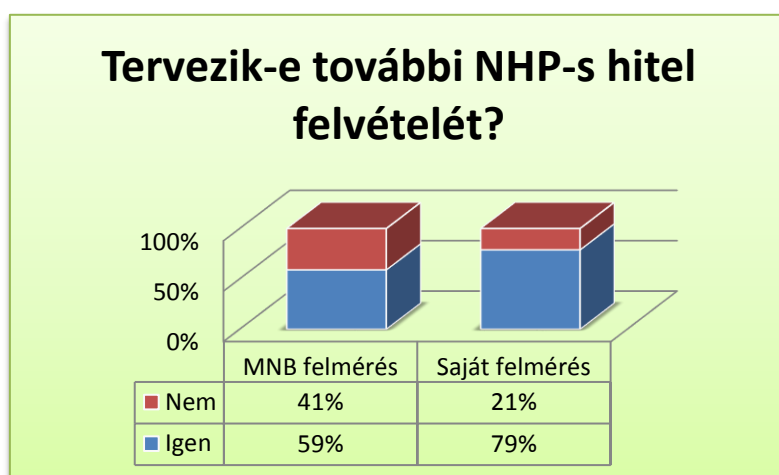
Amennyiben a program folytatódna, tervezné-e újabb hitel felvételét?

Az országos felmérés, az első 18 hónap megvizsgálása után a következő eredményt hozta: a kérdőívet kitöltő vállalkozások 59 %-a véli úgy, hogy a jövőben is tervezne további hitelfelvételt, ha a program folytatódna. Egyébként azoknak az aránya, akik folytatnák a

hitelfelvételt, kiemelkedően magas arányban vannak az EU-s támogatás-előfinanszírozásra hitelt felvett ügyfelek között, ez az arány 80 % feletti. Ezzel szemben a forgóeszközhitelt felvevők és a beruházási hitelt felvevők között ez az arány csak 54-55 %. (MNB, 2014)

Zala megyei KKV-kat érintő saját felmérésemben a beruházási hitelt felvevők túlnyomó többsége, 79 %-a véli úgy, hogy szívesen választaná az NHP adta finanszírozási lehetőséget következő beruházásánál. A felvett összeget hitelkiváltásra és lízingre fordítók között, 75-75 % azoknak az aránya, akik a jövőben is vennének fel hitelt a program keretein belül. A forgóeszközhitelt felvevők között vannak a legnagyobb arányban azok, akik terveznék további NHP-s hitel felvételt a program folytatása esetén, ez 91 %-os arányt jelent itt, jóval magasabb, mint az MNB felmérését kitöltő KKV-k körében.

39. ábra: További NHP-s hitel felvételének tervezése

Forrás: kérdőívem és az országos kutatás alapján saját szerkesztés

A fenti kérdésre adott válaszokból egyértelműen következtethetünk arra, hogy a vállalkozások nem csalódtak az NHP finanszírozás igénybevételében, sőt, amennyiben lehetne rá lehetőség, akkor szívesen vennének fel újra hitelt a program keretein belül. Azonban a válaszok arányaiban van némi különbség a két felmérés között. Míg az MNB felmérésen 59%-41% az „igen” és „nem” aránya, addig a saját felmérésben 21%-79% ugyanez. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy az MNB felmérés az NHP első 18 hónapjában készült, tehát a 2. és 3. szakaszt öleli fel, míg saját felmérésem az NHP program végső lezárása után készült, gyakorlatilag 46 hónapot ölel fel. Előzményekből arra mernek következtetni, hogy az NHP utáni érdeklődés és a program iránti elismerés növekedett az idő múlásával.

A vállalkozás helyzetet a hitel felvétele előtt és felhasználása után

A hitel várható hatását illetően az MNB kérdőívét kitöltő vállalkozások 63 %-a azt gondolja, hogy a Növekedési Hitelprogramban történő részvétel a vállalkozás növekedését segíti, 36 % bízik abban, hogy a vállalkozás pénzügyi helyzete stabilizálódni fog és mindössze 1 % gondolja úgy, hogy a programban történő részvétel után is kétes marad a sorsa a vállalkozásnak. (MNB, 2014)

A Zala megyei KKV-k körében is hasonló arányban alakulnak az arányok az NHP hitel várható hatását illetően. Kicsit azonban pesszimistább a helyzet, a vállalkozások csupán 58 %-a mondja azt, hogy a hitel új növekedési lehetőségeket nyit meg. A kitöltők 38 %-a jelölte azt, hogy a hitel segítségével stabilizálódik működése, jövedelmezősége és 4 % vélekedik úgy, hogy még a hitel segítségével is kétes a vállalkozás sorsa.

A következő két diagram mutatja, hogy hitel felvétele előtt adott gazdasági helyzetben lévő vállalkozások hogyan vélekednek a hitelfelvétele utána gazdasági helyzetükről, mennyiben érzik azt, hogy segítette vállalkozásuk működését a felvett hitel.

A lenti ábrákból is látszik, hogy túlnyomó többségben úgy érzik a vállalkozások, hogy a hitel új növekedési lehetőséget nyit meg részükre. Elmondható, hogy minél jobb, minél pozitívabb gazdasági helyzetben van egy vállalkozás, annál jobb hatással volt a vállalkozás működésére, nyereségességére a felvett hitelösszeg.

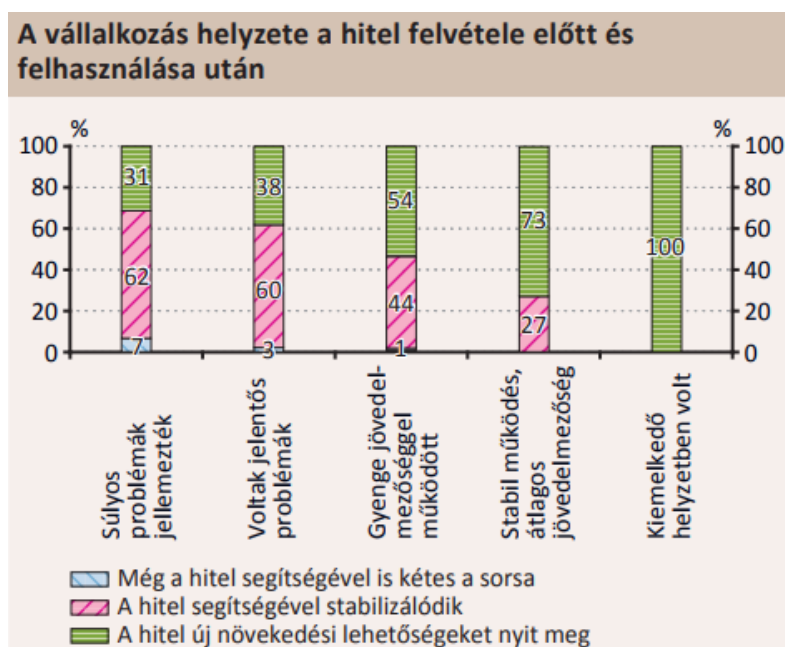
Ahogy már megállapítottuk a Zala megyei kutatást nézve nem volt olyan vállalkozás, aki súlyos problémákkal küzdött volna a hitel felvétele előtt, míg az országos kutatásban ez két százalékos volt.

Ahogy azt már említettem a legkisebb arányban azok a vállalkozások vannak, akik úgy gondolják, hogy még a hitel felvétellel sem rendeződik a vállalkozásuk sorsa, ezek a kategóriák mindkét felmérés esetén a hitel felvétele előtt kiemelkedő pénzügyi helyzetben lévő vállalkozásoknál nem jelennek meg. Az országos kutatás esetében kiolvasható a diagramból, hogy minél jobb volt a vállalkozás pénzügyi helyzete az NHP finanszírozás igénybevétele előtt, annál kisebb mértékben fordulnak elő olyan vállalkozások a finanszírozás után, amelyeknek kétes a sorsa. A Zala megyei kutatásból ez egyértelműen nem olvasható ki, itt a hitel felvétele előtt gyenge jövedelmezőségi helyzetben lévő vállalkozások között kiugró 10 % az, aki ennyire negatívan vélekedik a hitel felvétele után.

A két fajta kutatás eredményéről továbbá egyértelműen elmondható, hogy minél jobb gazdasági helyzetben volt az adott vállalkozás a hitel felvétele előtt, annál kisebb arányban vélekednek úgy, hogy a hitel felvételével stabilizálódik a vállalkozás működése, ezt egyre inkább felváltja, egyre nagyobb arányban képviselteti magát az az érzés a vállalkozókban, hogy a hitel új növekedési lehetőségeket nyit meg vállalkozásuk részére.

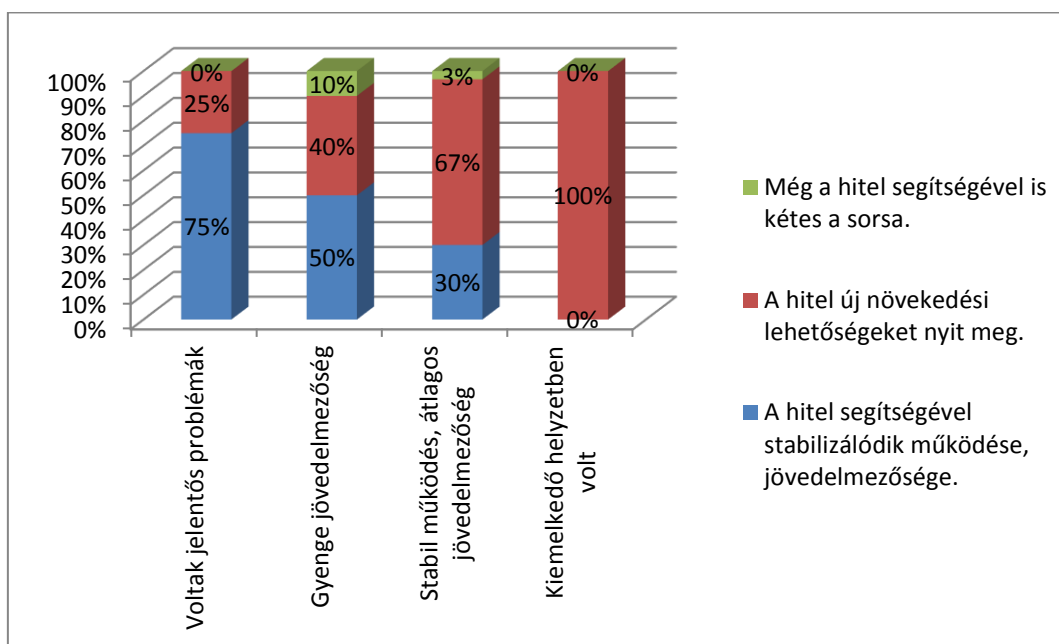
A két kutatás teljes mértékben megegyezik abban, hogy azok a KKV-k, akik a hitel felvétele előtt kiemelkedő pénzügyi és jövedelmezőségi helyzetben voltak, teljes mértékben úgy gondolják, hogy a NHP finanszírozás választása olyan pozitív hatással volt vállalkozásukra, hogy új növekedési lehetőségeket nyitott meg a vállalkozások életében.

40. ábra: A vállalkozás helyzete a hitel felvétele előtt és a felhasználása után (MNB felmérés)

Forrás: MNB, 2014

41. ábra: A vállalkozás helyzete a hitel felvétele előtt és a felhasználása után (Saját felmérés)

Forrás: kérdőívem alapján saját szerkesztés

A két ismerv között egyébként nincs szignifikáns kapcsolat a Zala megyei vállalkozások esetében. Azonban a Cramer's féle V érték közepes szorosságot mutat a vállalkozások NHP hitelfelvétel előtti gazdasági helyzete és az NHP hitelfelvétel utáni gazdasági helyzete között.

Két felmérés összegzése

A fejezet zárásaként végül összefoglalnám a főbb egyezéseket és különbségeket és egyezőségeket a két felmérést illetően.

A kérdőívet kitöltő vállalkozások, vagyis azok a KKV-k, akik az NHP finanszírozási lehetőséget választották igényeik megvalósításához többségében (55 % és 58%) stabilan működő vállalkozásként ítélték meg magukat a hitelfelvétel előtt. Tulajdonképpen mondhatjuk azt, hogy nagyrészt azok a vállalkozások vettek részt a programban, akik már akkor is megfelelő pénzügyi helyzetben voltak, kevésbé jutott el a hitel azokhoz a vállalkozásokhoz, akik rosszabb helyzetben voltak, banki minősítés szerint rosszabb minősítésűeknek értékelhetők.

Ezenkívül a hitelcélok aránya is megegyezett a két kutatásban, a legnagyobb részt gép, gépjármű beszerzésre fordították az összegeket, majd ezután az ingatlan vásárlás volt a második legnépszerűbb hitelcél.

Az mindkét kutatásban megegyezik, hogy amennyiben nincs az NHP hitelprogram, akkor azok a KKV-k akik megoldották volna a finanszírozást másképp, valószínűleg egy sztenderd banki termék igénybevételére szánják magukat piaci kamatozás mellett.

Mindkét felmérést kitöltő csoport inkább bízik abban, hogy a hitel igénybevételével a vállalkozásaik működése stabilizálódik, jövedelmezősége pozitív irányban mozdul el, esetleg új növekedési lehetőségek jelennek meg a vállalkozások életében.

A két fajta kutatás eredményéről továbbá egyértelműen elmondható, hogy minél jobb gazdasági helyzetben volt az adott vállalkozás a hitel felvétele előtt, annál inkább nagyobb arányban vélekedik arról, hogy a hitel felvétele pozitív hatással lesz a vállalkozás életére.

Azok a KKV-k, akik a hitel felvétele előtt kiemelkedő pénzügyi és jövedelmezőségi helyzetben voltak, teljes mértékben úgy gondolják, hogy a NHP finanszírozás választása új növekedési lehetőségeket nyitott meg a vállalkozások életében.

A kérdőívet kitöltő vállalkozók nagy része úgy gondolja, hogy a pénzügyi helyzetük mindenképpen javulni fog, sőt sokan újabb beruházások megvalósításának lehetőségét látják a programban.

A vállalkozások nagy része az NHP-s hitel igénybevételének köszönhető kamatmegtakarítást visszaforgatják a vállalkozásuk működésébe felújítás vagy kapacitásbővítés révén.

A KKV-k nagy része úgy gondolja, hogy amennyiben az NHP program folytatódna, terveznék további hitel felvételét a program keretein belül.

A teljesség igénye nélkül a legnagyobb különbséget mutatnám be a két felmérés között, ami abban mutatkozott, hogy amikor arra voltunk kíváncsiak, hogy NHP hiányában vállalták-e a vállalkozások a fejlesztés, új beruházást stb. egy esetleges más forrás igénybevételével. Az országos kutatásban kimagasló 79 % volt azoknak a forgóeszközhitelt felvevőknek az aránya, akik nem vettek volna fel másik hitelt, ha nincs az NHP program, beruházási hitel esetén ez 60 % volt. Ezzel szemben a megkérdezett Zala megyei KKV-k pusztán 15 %-a nem választott volna másik finanszírozást NHP hiányába a beruházási hitelt felvevők között és 24 % a forgóeszközhitelt felvevők között.

6. Növekedési Hitelprogram utáni piaci helyzet elemzése

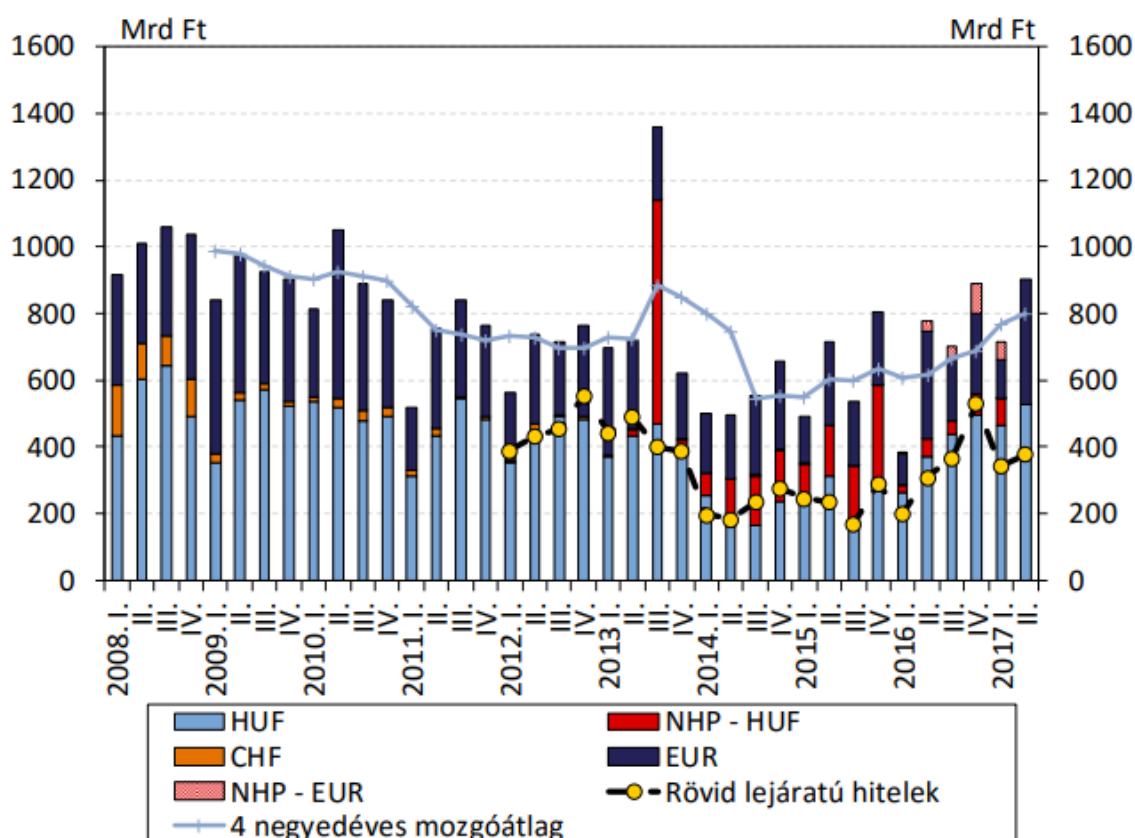
A Növekedési Hitelprogram 2017. március 31-én befejeződött, maga után hagyva az idei év talán legfontosabb vállalati finanszírozását érintő kérdését, hogy vajon gördülékeny lesz-e az átmenet az államilag támogatott refinanszírozási hitel és a piaci hitelezés között.

A jegybank egyébként nem hagyta „elanyátlanodni” a piacot, elég sok, az előzményekben már említett a piaci hitelezést közvetlenül támogató eszközt adott a magyarországi bankok és a vállalkozások kezébe, aminek segítségével a hitelezés folytatódhat és újabb gazdasági növekedés érhető el.

Most már néhány hónap eltelt a program befejezése óta, tehát talán sikerült reális képet kapnunk a kérdéssel kapcsolatban.

A kérdés teljes körű körbejárása végett vizsgáljuk meg a vállalati hitelezés legfrissebb trendjeinek alakulását.

42. ábra: Új vállalati hitelek a teljes hitelintézeti szektorban 2008-2017. első félév

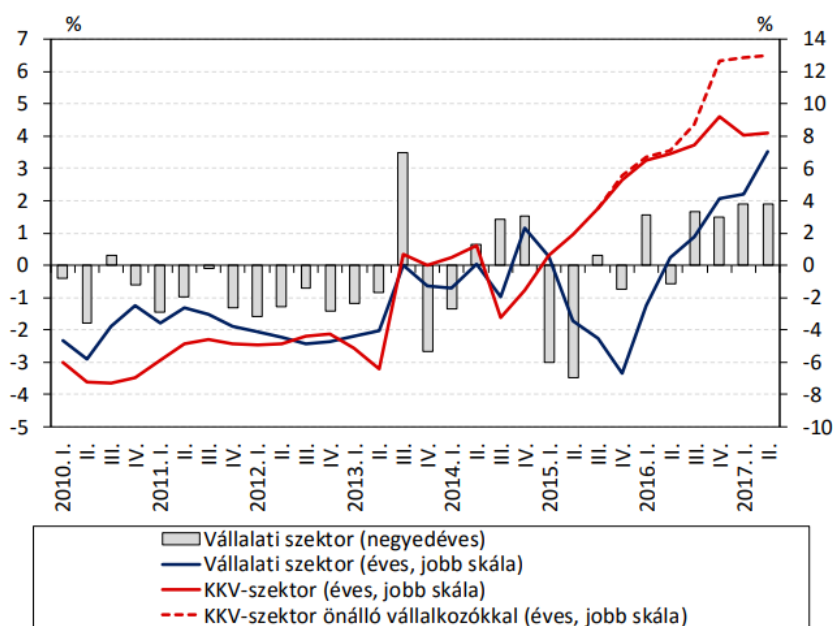

Forrás: MNB, 2017c

A fenti ábra az új vállalati hitelek alakulását mutatja a teljes hitelintézeti szektorban Magyarországon, gyakorlatilag a válságtól kezdődően a 2017. év második negyedévéig kapunk képet a hitelek alakulásáról. Negyed évvel a Növekedési Hitelprogram befejezése után is látszik, hogy a hitelezés nem állt meg, sőt a 2017-es második negyedév nagyobb eredményt hozott, mint a 2017. évi első negyed év, amikor is még az NHP, mint támogató eszköz jelen volt a piacon, tehát a vállalati hitelezés bővülése még így is folytatódott.

A lenti ábrán látszik igazán, hogy a KKV szektor hitelállományának százalékban kifejezett növekedési üteme is megindult, mértéke továbbra is növekedett, körülbelül akkora mértékben, mint az első negyedévben. Az MNB honlapon elérhető Hitelezési folyamatok című tanulmány szerint a vállalkozások hitelezése 2017. második negyedévében is tovább folytatódott, éves szinten ez 7 %-os hitelnövekedést jelent. A teljes vállalati szegmens tehát pozitív pályán mozog, a hitelezési növekedést az MNB által célként kitűzött 5-10 %-os növekedési sávon belül mozog. (MNB, 2017c)

43. ábra: A teljes vállalati és a kkv-szektor hitelállományának növekedési üteme

Forrás: MNB, 2017c

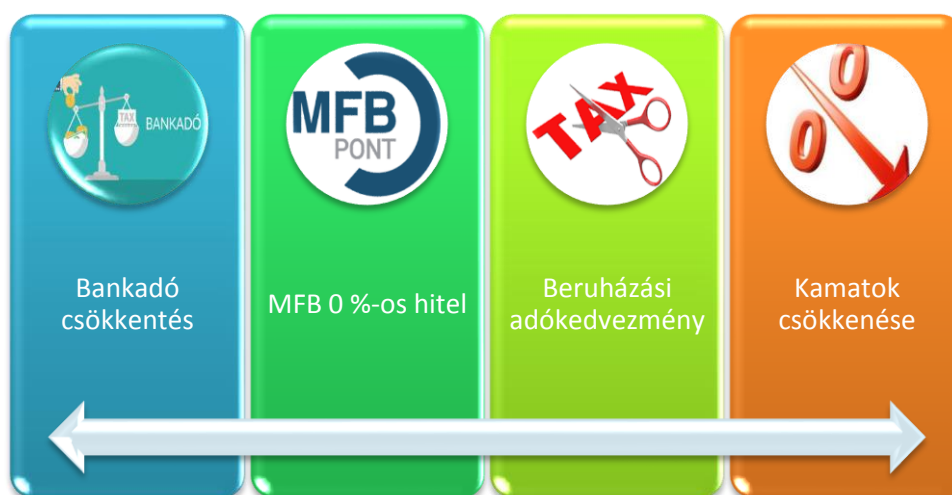
További növekedés várható az elkövetkezendő időkben a szektor hitelezésének növekedése kapcsán, ugyanis a bankok a 2017-re vonatkozó vállalásaikat közel 230 milliárd forintot nagyságra becsülték. Ez a jelenleg fennálló kis- és középvállalkozások hitelállományának nem kevesebb, mint 6 %-a, amiből következtethetünk arra, hogy a vállalati hitelezés tényleg növekedési pályára kerül és a jövőben is kedvezően fog alakulni. (MNB, 2017c)

A hitelkihelyezések növekedése tehát nem állt meg, az eredmények alapján úgy látszik, hogy sikerül áttérni a piaci hitelezésre, a vállalkozásoknak van fejlesztési igényük, szeretnének újabb projektekbe beruházni, a napi likviditási problémákon túl most már mernek hosszú távon is gondolkodni.

6.1. Van élet az NHP-n túl – a jegybank intézkedésein túli hitelösztönző eszközök bemutatása

Azt mindenképpen látnunk, hogy a Növekedési Hitelprogramon és a Növekedést Támogató programon túl van néhány eszköz a piacon, amely jó hatással lehet a vállalati hitelezésre, egyes eszközök a bankok árazási politikáján javíthatnak és így közvetve a vállalkozások beruházási kedvét is javíthatják, más eszközök pedig közvetlenül hatnak a KKV-k hitelfelvételére, a teljesség igény nélkül vizsgáljuk meg ezeket az eszközöket.

44. ábra: NHP-n kívüli hitelösztönző eszközök Magyarországon

Forrás: saját szerkesztés

6.1.1. Bankadó csökkentése

Az Országgyűlés 2010. júliusában vezette be a bankadót, ezt a kormány egyből 2010-ben, két egyenlő részletben be is fizettette a bankokkal. Egy ilyen intézkedés természetes velejárója a gazdasági növekedés korlátozódása. Európai viszonylatban nézve a magyarországi bankadó bevezetésekor messze a legmagasabb mértékkel történt. Először a kormány 2013-ig tervezte bevezetni, kb. 200 milliárd bevételt remélt ebből.

Azonban a bankadó a mai napig jelen van Magyarországon. A kormány nem rég végre beismerte, hogy amennyiben szeretnék elősegíteni a gazdasági növekedést, akkor engedni kell a hitelezés növekedésének is, ami összefüggésben van a bankadó csökkentésével.

Az intézkedésekről a kormány és az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank megállapodást is kötött, melyben vállalata a bankadó folyamatos csökkenését. Melynek eredményeként az adó felső kulcsának mértéke 2016-ban 0,53 %-ról 0,24 %-ra csökkent. 2017-ben és 2018-ban azonban az adóalap 50 milliárd forint értéket meg nem haladó része után 0,15 %-ra csökkent.

Ezzel a lépéssel a kormány, mintegy 80 milliárd forinttal csökkentette a pénzügyi szervezetek külön adóját. (*Világ gazdaság, 2017*)

6.1.2. MFB 0 százalékos hitel és az MFB pontok bevezetése

Az MFP pontok hátterében a Magyar Fejlesztési Bank által kihelyezett európai uniós visszatérítendő pályázati összegek állnak, melyeket a Fejlesztési Bank 0 %-os kamattal bocsátja az vállalkozások részére.

A kormány úgy döntött, hogy a 2014-2020. időszakban elérhető Európai Uniós támogatási források folyósításánál az ügyfélközpontúság lesz a középpontban, ezért alakította ki a jelenlegi modellt. Mely megfelel a rendszertől elvárt legfontosabb céloknak, miszerint, minél szélesebb körben és minél könnyebb módon elérhetőek legyenek ezek a támogatási összegek, ezenkívül az eddig lehetőségeknél jóval olcsóbban juthassanak hozzá a vállalkozások a forráshoz. A meghirdetett keretösszeg meghaladja a 700 milliárd forintot, melyből 540 milliárd forintot, vagyis 75 %-ot a ciklus első felében kívánnak folyósítani a visszatérítendő támogatások közül.⁵

A nem rég kialakított új modellben, Az MFB saját maga szerződik a pályázókkal, a hitelek az úgynevezett MFB pontok érhetőek el a vállalkozások részére, melyet a közbeszerzésen nyertes hitelintézetek fiókjai alkotják. A kiválasztott közvetítő hitelintézetek közvetítői díját nem az ügyfelek térítik meg. A MFB pontok bevezetése egyedi megoldásnak számít, azonban az EU szabályozásokkal összhangban van. A rendszertől mind a vállalkozások,

⁵ A tájékoztatás részletei megtalálhatók a Magyar Fejlesztési Bank honlapján: <https://www.mfb.hu/mit-kell-tudni-az-mfb-pontokrol-s5>

mind az MFB azt várja, hogy gyorsabban, hatékonyabban és olcsóbban álljanak az EU-s források a vállalkozások rendelkezésére⁶.

6.1.3. Beruházási adókedvezmény:

Az fentiek mellett az adótörvények alakulása is hozzájárul a vállalati beruházások támogatásához. A köznyelvben beruházási adókedvezményként tartjuk számon az 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és osztalékadóról 22/A. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott Kis- és középvállalkozások adókedvezményére vonatkozókat:

„22/A. § (1) A hitelszerződés (ideértve a pénzügyi lízinget is) megkötése adóévének utolsó napján kis- és középvállalkozásnak minősülő adózó a hitelszerződés alapján tárgyi eszköz beszerzéséhez, előállításához pénzügyi intézménytől igénybe vett, és kizárólag e célra felhasznált hitel (ideértve a felhasznált hitel visszafizetésére igazoltan felvett más hitelt) kamata után adókedvezményt vehet igénybe. Az adókedvezmény mértéke az adott adóévben kifizetett kamatösszeg teljes mértéke. (1996. évi LXXXI. törvény a társasági és osztalékadóról)

Az adókedvezmény mértéke egyébként maximalizálva volt 6 millió forint értékben, 2017. január 1-től került eltörlésre ennek felső határa. (*Piac&Profit, 2017a*)

A fentiek tehát azt a változást is hozhatják magukat, hogy a vállalkozások számára „mindegy” lehet az évközben kifizetett beruházási hitelek kamata, mert a társasági adó számításakor adókedvezményként ezt levonhatja a számított társasági adóból, ezáltal a beruházási hitelek kamatára vonatkozó banki árverseny a közeljövőben meg is szűnhet.

6.1.4. Kamatok csökkenése

A fentieken túl, ami még a leginkább befolyásolhatja a hitelezési állomány alakulását a vállalati hitelek kamatainak alakulása. Ha alacsonyabb a hitelkamat a vállalkozások még könnyebben döntenek a hitelfelvétel mellett.

A bankok által folyósított hitelkamatok mértékét a kamatkörnyezet befolyásolja, a bankok a referencia kamatlábak alkalmazásával számítják kamataikat.

A referencia-kamatlábak tehát olyan irányadó kamatlábak, melyek a nyilvánosság számára hozzáférhetőek és a hitelintézetek hitelszerződéseikben meghatározott kamat számításának alapjául szolgálnak, ezekre a bankoknak nincs ráhatásuk, nem tudják befolyásolni

⁶A tájékoztatás részletei megtalálhatók a Magyar Fejlesztési Bank honlapján: <https://www.mfb.hu/mit-kell-tudni-az-mfb-pontokrol-s5>

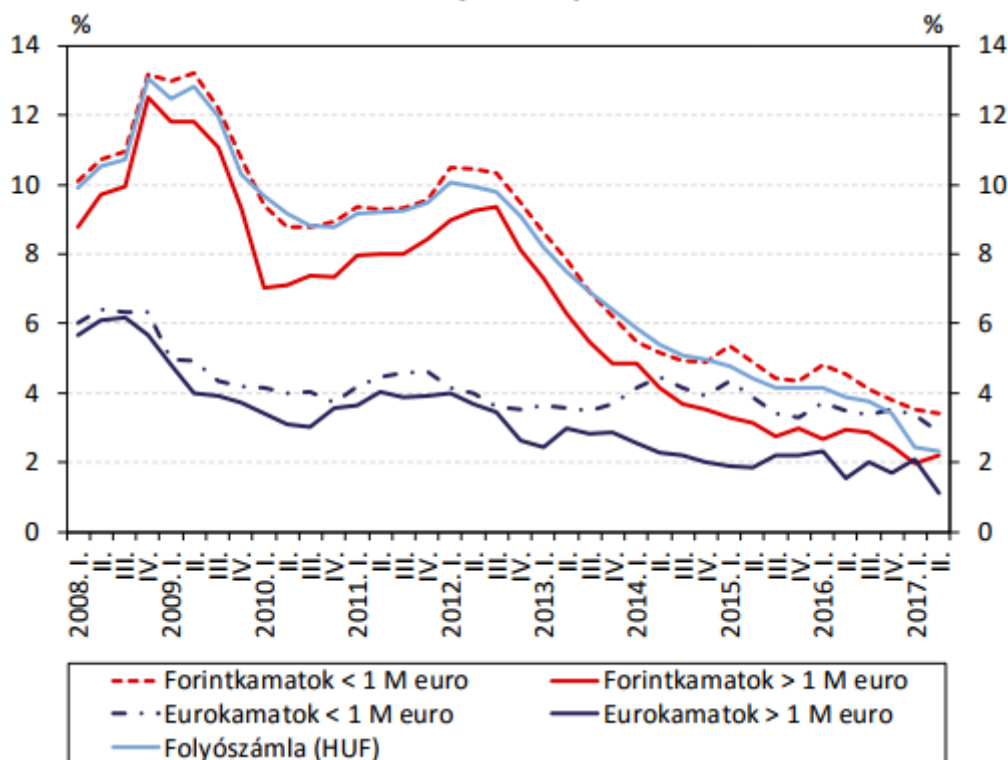
változásukat. A legtöbbet használt referencia kamatláb a BUBOR, LIBOR és az EURIBOR. (MNB, 2017d))

A legtöbb bank a jegybanki alapkamat vagy a Budapesti Bankközi Forint Hitelkamatláb (BUBOR)⁷ mértékéhez viszonyítva határozza meg a hitelkamatokat, tehát ezek alakulása közvetve befolyásolhatják a hitelezési növekedést.

Jelenleg a jegybanki alapkamat mértéke 0,9 %, mely csökkenő tendenciája az elemzők szerint 2019 végéig változatlan marad. A 3 hónapos bankközi kamatláb jelenleg 0,15 %, mely 2018 végéig várhatóan nem fog emelkedni, sőt a várakozások szerint még mélyebbre is süllyedhet. (Piac&Profit, 2017b)

Fentiek ismeretében vizsgáljuk meg, hogy a válság óta hogyan alakultak az új hitelkihelyezések kamatai.

45. ábra: A vállalati új kihelyezések kamatlába 2008-2017. első félév

Forrás: MNB, 2017c

A válság óta az új hitelkihelyezések kamatai csökkenő tendenciát mutatnak.

⁷ BUBOR: A BUBOR kamattjegyzés azoknak a kamatlábaknak a benyújtására vonatkozik, amely kamatlábak alkalmazásával a kamattjegyző bank az adott banki munkanapon a különböző futamidők vonatkozásában, valamely más kamattjegyző bank részére forintban denominált fedezetlen bankközi hitel (ún. unsecured interbank loan) nyújtására üzleti ajánlatot tenne (MNB, 2016e)

Az előrejelzések és fenti ábra alapján elmondhatjuk, hogy a csökkenés az Növekedési Hitelprogram kivezetése után is folytatódik és 2019-ig folytatódni is fog, ezzel elősegítve a vállalkozások olcsóbb forráshoz jutását.

A fentieket összefoglalva tehát úgy gondolom, hogy az NHP és NTP programokon túl elég eszköz áll rendelkezésére, amely továbbra is fenntartja a vállalati hitelezés aktivitását, sőt növelheti is azt.

Ezek után már csak arra van szükség, hogy a bankok kockázatvállalási hajlandósága is enyhüljön, könnyebben adjanak hitelt azoknak a vállalkozásoknak, akik működőképesek, de hitelezésük kockázatosabbnak tűnhet. Ezt a témát és más bankot érintő kérdéseket a következő fejezetben szeretném körbejárni, úgy, hogy vállalati hitelezésben jártas szakértő kollégákat kérdezek meg és kérek meg arra, hogy osszák meg az elmúlt évben tapasztaltakat, észzéseiket a témával kapcsolatban.

6.2. Bankok helyzete a Növekedési Hitelprogram után

A fentiekén túl, úgy gondolom, hogy feltétlenül kell néhány szót ejteni a hitelezési piacok másik fontos szereplőiről, még pedig a hitelintézetekről.

Először is lássuk a már sokat emlegetett kockázatvállalási hajlandóságot. Az előzményekből kiderül, hogy MNB célként tűzte ki a bankok kockázatvállalási hajlandóságának növelését és ezzel a hitelfeltételek, hitelkorlátok lazítását. Szeretném megvizsgálni, hogy vajon ez mennyire változott a Növekedési Hitelprogram hatására.

A fenti témát a mélyinterjún is felvettem, a kérdés pedig a következőképpen hangzott el: *„Mint banki alkalmazott, mennyire érzi, hogy a vállalati hitelfeltételek enyhültek, illetve ezzel együtt mennyire növekedett a kockázatvállalási hajlandóság?”*

Interjúalany1: *Először is hadd mondjam el, hogy a vállalati hitelfeltételek a program termékei kapcsán nem gyengültek. A vállalkozásokat ugyanazon a saját minősítési rendszeren futtattuk keresztül, mint egy piaci hitel esetén. A minősítés során tehát ugyanolyan szigorúsággal jártunk el. Attól, hogy olcsóbban jutott forráshoz a bank, gyakorlatilag ingyen, nem jelentette, az hogy magasabb kockázatot is mer vállalni és könnyebb szívvel ad hitelt olyan cégeknek, akik alacsonyabb minősítési kategóriába tartoznak.*

Interjúalany2: *„Azt érzékeltem, a kockázatkezelés részéről, hogy úgy gondolták, hogy az a vállalkozás, aki egy ilyen válságot átvészelt, és talpon maradt, és nagyon sok konkurensé*

kiesett, tehát jól vette az akadályokat, van piaca, azokban a cégekben mi is sokkal jobban megbízunk. Ilyen szempontból biztos, hogy enyhültek a feltételek, tehát sokkal kevésbé zárunk ki bizonyos ágazatokat, a cégekben jobban megbízunk. A kockázatvállalási hajlandóság kis mértékben, de növekedett. Ehhez hozzájárult, azért az állam is, az állami garancia programok, amik a hitelek mögött állnak, nagyon jól kidolgozott biztosítéki rendszerek. Sokkal nagyobb mértékben vállalt az állam viszont garanciát és nagyon levitte a díjakat (pl. AVGHA, HG). Olyan költségvetési támogatást tesz mögé, ami tényleg minimalizálja a garanciavállalás díját és ilyen szempontból a bank is egy kicsit tudja növelni a kockázatvállalási hajlandóságát. Az állam és a garanciaintézmények tehát sokat nyomnak a latba.”

Interjúalany3: „Attól, hogy a bank gyakorlatilag ingyen forráshoz jutott, nem „szórta” könnyebben a hiteleket. Az NHP hitelt igénylő vállalkozások ugyanazon a minősítési rendszeren mentek keresztül, mint egy normál banki hitel esetében. Bankunk egyébként elég jól biztosította az NHP-s hiteleket. (Ezek mögött a hitelek mögött AVGHA garancia volt, melyért az ügyfél 0,5 %-os AVGHA garanciadíjat fizetett, így a bank a maradék 2 %-ot számolt fel hitelkamatként, így épült fel a 2,5 %.) Enyhülést, vagy könnyebb hitelfelvételt a program nem jelentett egyértelműen, ugyanaz a folyamat volt, mint egy normál hitel esetében, egyedül az ügyfelek részére jelentett árazásban könnyebbéget. Azóta összességében egyébként könnyebb a hitelezés egy picivel. Vannak olyan hitelezési feltételek, amelyek azóta enyhültek, például az NHP előtt nem foglalkoztunk olyan vállalkozásokkal, amelyek kapcsolati hálójában felszámolás alatti cég volt, most már van olyan könnyítés, hogy egy ilyen lezárt felszámoláson végigment vállalkozás lehet a kapcsolati hálóban, ennyit például már tolerálnak. Egyéb más feltételekben is lazább lett a hitelezés. De nem csak a Növekedési Hitelprogram hatására jött el ez a könnyítés én azt gondolom. A piac is kikényszerítette a válságból is kijöttünk, élénkülnek a piacok, a bankok egyre nagyobb hányadban szeretnének részesülni a hitelállományokból.

A bankok kockázatvállalási hajlandóságáról tehát összességében az mondható el, hogy az NHP termékei kapcsán nem tapasztaltak a szakértő kollégák lazább hitelezési feltételeket, mint egy saját termék kapcsán, tehát mint termék nem tett különbséget a kockázatkezelő. Azonban, ahogy távolodunk a válságtól és élénkül a piac szükségesség vált, hogy a bankok lazítsanak a hitelezési feltételeken, mely összességében megvalósult, de nem csak az Növekedési Hitelprogramnak köszönhetően, de azért volt benne szerepe.

A fentiek miatt tehát úgy gondolom, hogy az 6. hipotézisem esetében, az általam tett sejtést megcáfolom, ugyanis a Növekedési Hitelprogram hatására a bankok kockázatvállalási hajlandósága nőtt.

A kockázatvállalási hajlandóság növelésén túl a jegybank célul tűzte ki, hogy erősíti a bankok közötti versenyt az ügyfelek megszerzéséért és megtartásáért, főként a kis- és középvállalkozások körében. Ehhez kapcsolódó hipotézisemet szintén a mélyinterjú során szerettem volna feltárni. A témával kapcsolatosan két nagyobb hangvételű kérdésem is volt a hitelezési szakértő kollégákhoz. Az első kérdésem az volt, hogy *„Az NHP program hatására, saját munkahelyén mennyire érezte, hogy a figyelem a KKV szektorra koncentrálódott, illetve saját munkáját tekintve mennyire érzi azt, hogy a bankok közti verseny növekedett az NHP hatására?”*

Interjúalany1: Munkám során úgy érzem, hogy a vállalkozások hitel lehetőségei közül a bank a Növekedési Hitelprogram termékein túl próbálta előtérbe helyezni a saját forrású hitelek kihelyezését is. Akvizíciós tevékenységre, ügyfélszerzésre az eddigieknél sokkal nagyobb figyelmet és energiát fordítottunk. Érezhetően megmozgatta a piacot a program megjelenése.

Interjúalany2: 2013 végén kijött ki bankunk az első kampánnyal, ami a finanszírozás növelésére irányult, szinte tárgyi fedezet nélkül adtunk hiteleket az előre kijelölt ügyfélkör részére. Most már 4 éve folyamatosan, töretlenül keressük meg az ügyfeleket és dobunk a piacra újabb és újabb kampányokat. A verseny nagyon növekedett, bár bankunk olyan kedvező forráshelyzetben volt, a hitel-betét arányunk 60 %-os volt az MNB hitel bevezetésekor, a többi bank, főleg az külföldi tulajdonban lévők esetében pedig 150 %-os volt ez az arány. Az NHP-s hitel, azonban forrást biztosított az utóbbi kategóriába tartozó bankoknak is, ami tompította a különbséget, így ezek a bankok, melyek korábban forrásszűkében voltak, szintén versenyhelyzetbe kerültek a program hatására, és kiélezte a helyzetet a bankok között. A másik, hogy az NHP hitelmarzson belül is komoly versenyek alakultak ki az ügyfelekért, ugyanis a maximális 2,5 %-os kamatból bőven tudtak még engedni a bankok.

Interjúalany3: Bankunk több termékkel is előjött, mely a KKV szektor hitelezését támogatja, ezeknek megfelelő médiatámogatást is adott különböző csatornákon. Mindenhol érezhetően a KKV-k kerültek előtérbe, látszik, hogy egyértelműen próbálják növelni a forráslehetőségeket, ezt segítik az uniós programok, nemzetgazdasági minisztérium

programjai. A bankok közötti verseny egyértelműen növekedett, kedvező árással, kedvező kamatokkal próbáljuk megnyerni az ügyfeleinket. A banki alkalmazottakra egyre nagyobb teher kerül az értékesítések kapcsán, így a tervszámok is emelkednek, magasabb tervszámokat pedig csak úgy tudjuk teljesíteni, ha olyan hitelezési eszközök vannak a kezünkben, melyek lazább feltételekkel és kedvező árással nyújthatóak a vállalkozások részére.

A fentiek alapján egyértelműen látszik, hogy a piacon jelenleg óriási verseny van a kis- és középvállalkozásokért, melyet egyértelműen az indított be, hogy az MNB gyakorlatilag 2013. júniusától folyamatosan ingyen forráshoz juttatta a bankokat.

A hetedik felvetésemet csak igazolni tudom, miszerint a Növekedési Hitelprogram hatására elindult a bankok közti verseny.

7. Összefoglalás

Magyarországon a 2008-as válság beköszöntétől kezdődően a vállalkozások, főként a kis- és középvállalkozások hiteleinek aránya folyamatosan csökkent, a vállalkozások pénzügyi helyzete megromlott és a gazdasági növekedés is megállt. A magyarországi KKV-k a gazdasági életben nagyon fontos szerepet játszanak, ezért a jegybank mindenképpen célként tűzte ki a szektor megmentését és létrehozta a Növekedési Hitelprogramot.

A dolgozatom elején hét hipotézist neveztem meg a Növekedési Hitelprogrammal kapcsolatosan, melyek megfelelően körüljárják a témát. Foglalkoznak a program sikerességével, ezáltal a gazdasági növekedés elindulásával, melyet a fő hipotézisként jelölnék meg.

	Hipotézis	Igazolás	Cáfolás
H1	A Növekedési Hitelprogram hatására a gazdasági növekedés elindult, a program sikeres volt	✓	
H2	A Növekedési Hitelprogram azokhoz a vállalkozásokhoz jutott el, akik stabilabb gazdasági helyzetben voltak.		✓
H3	A Növekedési Hitelprogram pozitív hatással volt a vállalkozások pénzügyi helyzetére.	✓	
H4	Az új hitelt felvevő vállalkozások, a Növekedési Hitelprogram hiányában nem vettek volna fel hitelt	✓	
H5	A 2,5 %-os maximalizált refinanszírozott hitelkamat ösztönzőleg hatott a vállalkozásokra a hitelfelvétel kapcsán.	✓	
H6	A Növekedési Hitelprogram hatására a bankok kockázatvállalási hajlandósága nem változott.		✓
H7	A Növekedési Hitelprogram hatására elindult a bankok közti verseny.	✓	

A vállalkozások és a hitelezők oldaláról is szerettem volna megvizsgálni, hogy milyen következményei voltak e piaci szereplők működésében. A vállalkozások esetében vajon pozitív irányban változott-e a pénzügyi helyzet, az MNB program vajon ösztönzőleg hatott-e a vállalkozások hitelfelvételére. Illetve a bankok oldaláról kíváncsi voltam, hogy az NHP hatására a kockázatvállalási hajlandóság változott-e valamilyen irányban, ezenkívül a bankok közti verseny elindult-e.

Kutatásom során lehetőségem volt megvizsgálni a hitelfelvevők körét Zala megyei és országos viszonylatban.

Mind az országos tanulmány és saját kutatásom is megerősítette, hogy a program kisebb arányban, de eljutott azokhoz a vállalkozásokhoz is, amelyek nehezebb, kevésbé stabil gazdasági helyzetben voltak a válság után.

A program hatására a KKV-k gazdálkodása növekedési pályára került, a hitelt felvevő vállalkozások pénzügyi helyzete egyértelműen pozitív irányban változott.

A kutatások elvégzése során fény derült arra is, hogy azok a vállalkozások, amelyek új hitelt vettek fel, az NHP program hiányában nem vettek volna fel hitelt, ez Zala megyére kisebb arányban volt igaz, de így is elmondható, hogy a program elősegítette a új beruházásokat, fejlesztéseket.

Saját kutatásom értelmében arra következtetek, hogy az NHP 2,5 %-os maximalizált kamatozása ösztönzőleg hatott a vállalkozásokra.

Utolsó két hipotézisemre a választ banki hitelezésben jártas, szakértő kollégákkal készített mélyinterjú segítségével tártam fel.

A bankok kockázatvállalási hajlandóságáról kiderült, hogy az NHP termékei kapcsán nem tapasztaltak a szakértő kollégák lazább hitelezési feltételeket, mint egy saját termék kapcsán. Azonban, ahogy távolodunk a válságtól és élénkül a piac a kockázatvállalási hajlandóság egyértelműen nőtt, melyben bőven volt szerepe a Növekedési Hitelprogramnak.

Emellett az is feltárára került, hogy óriási verseny van a bankok között a kis- és középvállalkozásokért, melyet egyértelműen az MNB bankoknak nyújtott ingyen forrása indított be.

Fentiek és az előzményekben feltárt állítások alapján elmondható, hogy az a fő felvetésem, mely szerint az NHP program hatására a gazdasági növekedés elindult és a program sikeres volt beigazolódott.

Úgy gondolom, hogy a Növekedési Hitelprogram beváltotta a hozzáfűződő reményeket, elérte a program által kitűzött célokat, vagyis beindította a hitelezést a kis- és középvállalkozások szektorában és ezzel elősegítette a gazdasági növekedés helyreállítását.

Kitűnő elgondolás volt a jegybank részéről egy ilyen program bevezetése, és az is, hogy az első szakasz sikeressége után nem hagyta visszaesni a gazdaságot, hanem újabb és újabb szakaszokat és pilléreket vezetett be.

A piaci hitelezésre történő visszaállás kapcsán sem hagyta eszköz nélkül a vállalkozásokat, ezzel megkönnyítve a helyzetet és megkönnyítve az átállást, mint a bankok, mind a vállalkozások részére.

Azt gondolom, hogy amennyiben van lehetőség a program folytatására, mindenképpen további pozitív hatást érhet el a gazdaságban egy ilyen jellegű törekvés. Nagyon jó dolognak tartom, hogy arra a szektorra, amely a vállalkozások ennyire nagy arányát adja, ekkora figyelem szegeződött.

Fontosnak tartom, hogy továbbra is legalább ekkora figyelem övezze a kis- és középvállalkozásokat, hiszen már mi is láthatjuk, hogy gyakorlatilag ezek az országunk gazdaságának mozgatórugói.

8. Irodalomjegyzék

Könyvek, folyóiratok

1. László András (2016): A Növekedési Hitelprogram hatása a magyar gazdaságra. Hitelintézeti Szemle, 15. évf. 4. szám, 2016. december, 65–87. o.
2. Várhegyi Éva (2010): A válság hatása a magyarországi bankversenyre; Közgazdasági Szemle, LVII. évf., 2010. október (825–846. o.)

Idegen nyelvű források

1. Jeff Taylor (2012): Loans to business slump into the UK; <https://www.economicvoice.com/loans-to-businesses-slump-in-the-uk/> Letöltés: 2017.12.04. 18:43
2. Sergio Arzeni (2012): SME and Entrepreneurship Access to Finance: an OECD Scoreboard; MENA-OECD Investment Programme Meeting of the Working Group on SME Policy, Entrepreneurship and Human Capital Development, Rome 17 July 2012. <https://www.slideshare.net/OECDpsd/3-1-oecd-sa-rome-menajuly-2012mr-arzeni> Letöltés: 2017.11.14. 16:30
3. BBC, 2014: Funding for Lending: How does it work? <http://www.bbc.com/news/business-18460302> Letöltés: 2017.11.15. 11:30
4. Clemens J.M. Kool – Daniel L. Thornton (2012): How Effective Is Central Bank Forward Guidance? Research Division Federal Reserve Bank of St. Louis Working Paper Series; Federal Reserve Bank of St. Louis December 2012; <https://files.stlouisfed.org/files/htdocs/wp/2012/2012-063.pdf> Letöltés: 2017.12.13. 15:57

Törvények, jogszabályok

1. A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 3. §
2. A társasági és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény 22./A. §

Magyar nyelvű interneten elérhető források

1. Horváth Gábor – Oláh Zsolt (2016): A piaci hitelezés helyreállításának minőségi ismérvei in Bokor Csilla – Fábíán Gergely – Pulai György (szerk.): A Magyar Nemzeti Bank hitelösztönző eszközének tapasztalata – Tanulmánykötet a Növekedési Hitelprogram eddigi eredményeiről; <https://www.mnb.hu/letoltes/novekedesi-hitelprogram-a-magyar-nemzeti-bank-hitelosztonzo-eszkozenek-tapasztalatai.pdf> Letöltés: 2017.11.14 14:05
2. Monoki Péter – Nagy Viktória (2013): A Bank of England Funding for Lending programjának elemzése; <http://polgariszemle.hu/archivum/80-2013-oktober-9-evfolyam-3-6-szam/unortodox-alapokon/544-a-bank-of-england-funding-for-lending-programjanak-elemzese>) Letöltés: 2017.11.15. 11:21
3. Bihari Péter (2013): Nem konvencionális jegybanki eszközök alkalmazása Magyarországon és külföldön; http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1404/1/Bihari_39-62.pdf Letöltés: 2017.12.04. 19:03
4. Peter J. Wallison (2013): A 2008-as pénzügyi válság valódi oka; <https://www.vg.hu/velemenya/a-2008-as-penzugyi-valsag-valodi-oka-416362/> Letöltés: 2017.10.17. 18:05
5. Belyó Pál (2011) – A válság hatása a magyar gazdaságra; http://epa.oszk.hu/02000/02051/00015/pdf/EPA02051_Tudomanyos_Kozlemenyek_25_071-090.pdf Letöltés: 2017.11.22. 18:32
6. Palkó István (2012): Elzárták a banki hitelcsapokat – Ettől beteg a magyar gazdaság; <http://www.portfolio.hu/finanszirozas/bankok/elzartak-a-banki-hitelcsapokat-ettol-beteg-a-magyar-gazdasag.173095.html> Letöltés: 2017.10.19. 18:35
7. Portfólio, 2014: Tíz ábra erős idegzetűeknek – itt a friss banki rangsor; <http://www.portfolio.hu/finanszirozas/bankok/tiz-abra-eros-idegzetueknek-itt-a-friss-banki-rangsor.203860.html> Letöltés: 2017.09.20. 15:20
8. MNB (2013): A Növekedési Hitelprogram első szakaszának igénybevétele; <https://www.mnb.hu/letoltes/nhp1-elemzes-v5-clean.pdf> Letöltés: 2016.11.20. 18:17
9. MNB (2014): Növekedési Hitelprogram – Az első 18 hónap; <https://www.mnb.hu/letoltes/novekedesihitelprogramazelso18honap.pdf> Letöltés: 2017.09.05. 19:05

10. MNB (2015a): Az NHP második szakaszában nyújtott hitelek elemzése; <https://www.mnb.hu/letoltes/az-nhp-masodik-szakaszaban-nyujtott-hitelek-elemzese.pdf> Letöltés: 2016.11.22. 17:44
11. MNB (2015b): Kiemelt cél a piaci hitelezés helyreállítása és a tartós hitelezési fordulat elérése; <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2015-evi-sajtokozlomenyek/kiemelt-cel-a-piaci-hitelezes-helyreallitasa-es-a-tartos-hitelezesi-fordulat-elerese> Letöltés: 2017.11.14. 15:02
12. MNB (2015c): A Piaci Hitelprogram (PHP) alapösszefüggései és eszközei; <https://www.mnb.hu/letoltes/a-piaci-hitelprogram-php-alaposszefuggesei-es-eszkozei.pdf> Letöltés: 2017.12.04. 20:41
13. MNB (2016a): MNB Terméktájékoztató a Növekedési Hitelprogram első szakaszának I. és II. pillére keretében folyósított refinanszírozási hitelek igénybevételének módjáról és feltételeiről; <http://www.mnb.hu/letoltes/nhp3-termektajekoztato-2016jan1.pdf> Letöltés: 2017.11.10. 11:14
14. MNB (2016b): Terméktájékoztató a Növekedési Hitelprogram Plusz keretében folyósított refinanszírozási hitelek igénybevételének módjáról és feltételeiről; <https://www.mnb.hu/letoltes/nhp-termektajekoztato-2016maj16.pdf> 2017.10.26. 14:48
15. MNB (2016c): Hitelezési folyamatok 2016 augusztus; <https://www.mnb.hu/letoltes/hitelezesi-folyamatok-2016-augusztus.pdf> Letöltés: 2016.11.22. 20:14
16. MNB (2016d): Jegybanki tőkekedvezmény az aktív KKV-hitelező bankoknak; <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2016-evi-sajtokozlomenyek/jegybanki-tokekedvezmeny-az-aktiv-kkv-hitelezo-bankoknak> Letöltés: 2017.12.04. 21:06
17. MNB (2016e): Budapesti Bankközi Forint Hitelkamatláb – Budapest Interbank Offered Rate; <https://www.mnb.hu/monetaris-politika/penzpiaci-informaciok/referenciamutato-jegyzesi-bizottsag/bubor> Letöltés: 2017.12.04. 22:25
18. MNB (2017a): Közlemény a Növekedési Hitelprogram harmadik szakasza keretében nyújtott hitelekről; <http://www.mnb.hu/letoltes/nhp3-havi-kozlomeny-20170404.pdf> Letöltés: 2017.10.26. 19:35
19. MNB (2017b): Elindítja a Piaci Hitelprogram második szakaszát az MNB; <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2017-evi->

- [sajtokozlemenyek/elinditja-a-piaci-hitelprogram-masodik-szakaszat-az-mnb](#)
Letöltés: 2017.12.04. 21:52
20. MNB (2017c): Hitelezési folyamatok 2017.augusztus;
<https://www.mnb.hu/letoltes/hitelezesi-folyamatok-2017-augusztus-hu.PDF>
Letöltés: 2017.12.04. 22:07
21. MNB (2017d): Referencia-kamatlábak; <https://www.mnb.hu/letoltes/referencia-kamatlabak20150110-1.pdf> Letöltés: 2017.11.16.
22. Kamaraonline (2015): MNB: Jön a kétpilléres NHP3 és a Növekedés Támogató Program;
<http://kamaraonline.hu/cikk/mnb-jon-a-ketpilleres-nhp3-es-a-novekedestamogato-program> Letöltés: 2017.12.04. 20:00
23. Gyallai Gábor (2016): A Növekedési Hitelprogram története;
http://epa.oszk.hu/02300/02321/00044/pdf/EPA02321_faipar_2016_1_047-050.pdf
Letöltés: 2016.11.22. 07:52
24. Portfolió (2016): Kitolja az MNB a Növekedési Hitelprogram határidejét;
<http://www.portfolio.hu/finanszirozasi/hitel/kitolja-az-mnb-a-novekedesi-hitelprogram-hataridejet.240488.html> Letöltés: 2017.10.16. 19:39
25. Facsinay Kinga (2017) Felpörgette a gazdaságot, de most itt a vége
http://www.piacprofit.hu/kkv_cegblog/felporgette-gazdasagot-de-most-itt-a-vege/
Letöltés: 2017.12.02. 11:27
26. Hoffmann Mihály (2016): A jegybank Piaci Hitelprogramja - A hitelösztönzési IRS és a preferenciális betét; <https://www.mnb.hu/letoltes/php-tajekoztato-20160108-vegleges-publikus.pptx> Letöltés: 2017.11.14. 26:15
27. Portfolió (2017): Jól jár az a bank, amelyik kkv-kat hitelez;
<http://www.portfolio.hu/finanszirozasi/hitel/jol-jar-az-a-bank-amelyik-kkv-kat-hitelez.250543.html> Letöltés: 2017.11.14. 16:00
28. Világgazdaság (2017): Tovább csökken a bankadó;
<https://www.vg.hu/gazdasag/adozas/tovabb-csokken-a-bankado-479959/> Letöltés: 2017.12.04. 22:13
29. Piac&Profit (2017a): Tíz kedvezmény, amivel csökkenthető a társasági adó;
http://www.piacprofit.hu/kkv_cegblog/tiz-kedvezmeny-amivel-csokkentheto-a-tarsasagi-ado/ Letöltés: 2017.12.04. 22:20

30. Piac&Profit (2017b): 2019 végéig változatlan maradhat az alapkamat az elemzők szerint; <http://www.piacprofit.hu/gazdasag/2019-vegeig-valtozatlan-maradhat-az-alapkamat-az-elemzok-szerint/> Letöltés: 2017.12.04. 22:29

Egyéb források:

1. Pleschinger Gyula (2017): A monetáris politika aktualitásai c. előadás 2017. november 23. a Magyar Közgazdasági Társaság rendezésében a BGE GKZ-n

9. Mellékletek

1. számú melléklet: Kérdőív

Kérdőíves felmérés a Növekedési Hitelprogramban felvett hitelek felhasználásával és várható hatásaival kapcsolatban

1. Vállalkozásának székhelye milyen településtípuson van?
 - megyeszékhely
 - egyéb város
 - falu, község
2. Ha a székhelytől van egyéb eltérő telephely, az milyen településtípuson található?
(Amennyiben több telephelye van különböző településtípusokon, akkor több válasz is jelölhető.)
 - megyeszékhely
 - egyéb város
 - falu, község
 - a székhely és a telephely megegyezik
3. Mekkora az Ön vállalkozásának árbevétele/mérete?
 - mikrovállalkozás, árbevétele nem haladja meg a 2 millió eurót és kevesebb, mint 10 fő az alkalmazotti létszám vagy kevesebb, mint 2 millió euró a mérlegfőösszeg
 - kisvállalkozás, árbevétele nem haladja meg a 10 millió eurót és kevesebb, mint 50 fő az alkalmazotti létszám vagy kevesebb, mint 10 millió euró a mérlegfőösszeg
 - középvállalkozás, árbevétele nem haladja meg az 50 millió eurót és kevesebb, mint 250 fő az alkalmazotti létszám vagy kevesebb, mint 43 millió euró a mérlegfőösszeg
4. Tevékenységét tekintve hova sorolná vállalkozását? (Több válasz is megadható.)
 - szolgáltatás
 - kereskedelem
 - gyártás
5. Hány bankba adta be hitelkérelmét?
 - 1
 - 2
 - több

6. Már meglévő bankjánál vette fel a hitelt?
- meglévő banknál
 - másik banknál
 - mindkettő
7. Mekkora összegű hitelt vett fel az NHP program keretein belül? (millió forint)
- _____
8. Hogyan ítéli meg a vállalkozás helyzetét az NHP-s hitel felvétele előtt? kiemelkedő pénzügyi és jövedelmezőségi helyzetben volt
- súlyos problémák jellemezték, melyek veszélyeztették fennmaradását
 - voltak jelentős problémák, érdemi nyereséget nem termelt, de fennmaradása nem volt veszélyben
 - nagyobb nehézségek nélkül, de gyenge jövedelmezőséggel működött
 - stabilan működött, átlagosnak tekinthető jövedelmezőséggel
 - kiemelkedő pénzügyi és jövedelmezőségi helyzetben volt
9. Milyen célra vett fel hitelt az NHP program keretein belül? (Több válasz is megadható.)
- hitelkiváltás
 - forgóeszközhitel
 - beruházási hitel
 - lízing
 - egyéb: _____
10. Amennyiben beruházási hitelt vagy lízinget vett fel, mit finanszírozott vele? (Több válasz is megadható.)
- gép, gépjármű
 - ingatlan
 - nem beruházási hitelt vagy lízinget vettem fel
 - egyéb
11. Amennyiben új hitelt vett fel (nem hitelkiváltás céljából) a program keretein belül, ezt megtette volna NHP hiányában is?
- igen, ugyanekkora összegben
 - igen, kisebb összegben
 - nem
 - nem új hitelt vettem fel

12. Amennyiben NHP nélkül is megvalósították volna a beruházást, miből finanszírozták volna?
- bankhitel
 - egyéb kölcsön pl.: tagi kölcsön, kapcsolt vállalkozás kölcsöne stb.
 - felhalmozott nyereség
 - egyéb: _____
13. Mennyire ösztönözte Önt a hitelfelvétel kapcsán a maximum 2,5 %-os kamat?
- nem foglalkoztam a hitel árazásával
 - örültem, hogy kedvezőbb kamattal valósítom meg terveimet
 - a kedvező kamat hatására korábban nem tervezett beruházást valósítottam meg
14. Hogyan ítéli meg a vállalkozás kilátásait az NHP-s hitel felhasználása után?
- A hitel új növekedési lehetőségeket nyit meg
 - A hitel segítségével stabilizálódik működése, jövedelmezősége
 - Még a hitel segítségével is kétes a sorsa
15. Várakozása szerint az NHP-s hitel felhasználásának következtében milyen hatások jelennek meg a gazdálkodásukban?
- A vállalkozás pénzügyi helyzetének javulása
 - Exportpiacokra való belépési lehetőség
 - Nagyobb vállalati méretkategória (kis-, közép-, nagyvállalat) elérése
 - Újabb beruházások megvalósításának lehetősége
 - Növekvő piaci részesedés
 - Nincs hatása
 - Negatív hatása van
 - Egyéb: _____
16. Mire fordítja vállalkozásuk az NHP-s hitel igénybevételének köszönhető kamatmegtakarítást?
- Visszaforgatjuk a vállalkozás működésébe kapacitásbővítés révén.
 - Visszaforgatjuk a vállalkozás működésébe felújítás révén.
 - A vállalkozás üzleti tevékenységéhez szorosan nem kötődő tárgyi eszközöt vásárolunk.
 - Megtakarításra (bankbetét, állampapír, részvény) fordítjuk.
 - Eredmény formájában a tulajdonosok rendelkezésére bocsátjuk.

Az alkalmazottak bérének növelésére fordítjuk.

17. Amennyiben a program folytatódna, tervezné-e újabb hitel felvételét?

igen

nem

2. számú melléklet: Hitelkérelem és banki státusz

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,854 ^a	4	,043
Likelihood Ratio	8,685	4	,069
N of Valid Cases	52		

a. 7 cells (77,8%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,15.

Symmetric Measures

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,435			,043
	Cramer's V	,308			,043
Ordinal by Ordinal	Gamma	,132	,347	,379	,705
N of Valid Cases		52			

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

3. számú melléklet: Tevékenység és hitel célja

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	50,666 ^a	49	,408
Likelihood Ratio	36,538	49	,906
N of Valid Cases	52		

a. 61 cells (95,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,02.

Symmetric Measures

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,987			,408
	Cramer's V	,373			,408
Ordinal by Ordinal	Gamma	,311	,164	1,797	,072
N of Valid Cases		52			

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

4. számú melléklet: NHP és a vállalkozások helyzete:

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	37,805 ^a	14	,001
Likelihood Ratio	23,164	14	,058
N of Valid Cases		52	

a. 20 cells (83,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,04.

Symmetric Measures

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,853			,001
	Cramer's V	,603			,001
Ordinal by Ordinal	Gamma	-,575	,156	-3,122	,002
N of Valid Cases		52			

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

5. számú melléklet: Az NHP újra igénybe vétele és a vállalkozás helyzete

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,385 ^a	3	,223
Likelihood Ratio	3,997	3	,262
N of Valid Cases	52		

a. 4 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,85.

Symmetric Measures

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,290			,223
	Cramer's V	,290			,223
Ordinal by Ordinal	Gamma	,107	,312	,345	,730
N of Valid Cases		52			

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

6. számú melléklet: Az NHP újra igénybevétele és az NHP utáni pénzügyi helyzet

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,537 ^a	2	,464
Likelihood Ratio	1,363	2	,506
N of Valid Cases	52		

a. 3 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,42.

Symmetric Measures

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
--	--	-------	--------------------------------	------------------------	--------------

Nominal by Nominal	Phi	,172			,464
	Cramer's V	,172			,464
Ordinal by Ordinal	Gamma	-,080	,333	-,240	,811
N of Valid Cases		52			

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

7. számú melléklet: NHP előtti gazdasági helyzete és az NHP utáni lehetséges hatások

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,383 ^a	12	,080
Likelihood Ratio	18,190	12	,110
N of Valid Cases		52	

a. 17 cells (85,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,15.

Symmetric Measures

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,611			,080
	Cramer's V	,352			,080
Ordinal by Ordinal	Gamma	,089	,172	,516	,606
N of Valid Cases		52			

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

8. számú melléklet: NHP előtti gazdasági helyzet és a NHP ösztönző hatása

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29,990 ^a	6	,000
Likelihood Ratio	18,821	6	,004
N of Valid Cases	52		

a. 8 cells (66,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,15.

Symmetric Measures

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,759			,000
	Cramer's V	,537			,000
Ordinal by Ordinal	Gamma	,543	,191	2,330	,020
N of Valid Cases		52			

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

9. számú melléklet: A különböző gazdasági helyzetben lévő vállalkozások kamatmegtakarításainak felhasználása

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	30,172 ^a	15	,011
Likelihood Ratio	24,428	15	,058
N of Valid Cases	52		

a. 21 cells (87,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,08.

Symmetric Measures

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,762			,011
	Cramer's V	,440			,011
Ordinal by Ordinal	Gamma	-,164	,207	-,801	,423
N of Valid Cases		52			

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

10.Szakdolgozati kutatási koncepció kísérő lap

Hallgató neve: Simon Andrea

Neptun kódja: B91E1B

Tagozat: Levelező

Szak/szakirány: Pénzügy mester szak (levelező)

Évf./csoportszám: 2. évfolyam

Lakcíme: [törölt személyes adatok]

Értesítési címe: [törölt személyes adatok]

Telefon (mobil): [törölt személyes adatok]

E-mail: [törölt személyes adatok]

A szakdolgozat címe: A kis- és középvállalati hitelösztönzés jegybanki eszköze és hatásai
– Növekedési Hitelprogram

A szakdolgozat témavezetője:

Neve, beosztása: Dr. Tóth Zsuzsanna Phd, főiskolai adjunktus

Elérhetőségei: +3692509915, toth.zsuzsanna@uni-bge.hu

Vállalom, hogy a fenti témában a témavezetői teendőket ellátom és az elkészült dolgozatot **határidőre**, írásban véleményezem.

Zalaegerszeg, 2017. év 09. hó 21. nap

.....
témavezető/konzulens

A szakdolgozat kutatási koncepciója:

I. A kutatás aktualitása

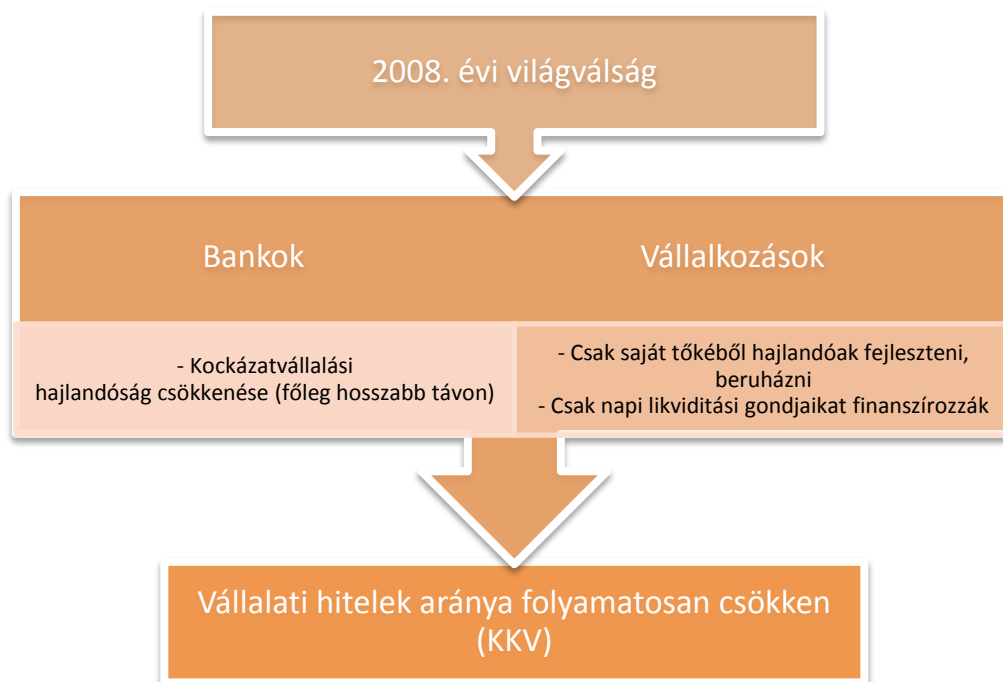
Dolgozatom témája a Növekedési Hitelprogrammal, mint hitelösztönzési eszközzel és ennek hatásaival foglalkozik. Úgy gondolom a témaválasztás aktuális a mai piaci helyzetben, illetve számomra is érdekes. Több, mint öt éve dolgozom kis- és középvállalkozói hitelszakértőként. Munkám során alkalmam nyílt betekinteni rengeteg vállalkozás pénzügyi helyzetébe, beruházási terveibe, hosszú távú céljaiba, vagy éppen abba, hogy egy számukra gazdaságilag kedvezőtlen időszakban mire van szükség ahhoz, hogy átvészelve a vállalkozás a válságot.

1. A szakdolgozat tervezett logikai felépítése:

1. Bevezetés
 - 1.1. A téma aktualitásának vizsgálata
 - 1.2. A dolgozat felépítése
 - 1.3. Kutatási kérdések és hipotézisek
2. A válság hatásai, kezelési módok
 - 2.1. Nemzetközi tapasztalatok
 - 2.1.1. Funding for Lending program
 - 2.1.2. Nem konvencionális jegybanki eszközök
 - 2.1.3. Eszközvásárlási programok
 - 2.1.4. Forward guidance
 - 2.2. Hazai megoldások
 - 2.2.1. A Növekedési Hitelprogram bevezetésének okai
 - 2.2.2. A Növekedési Hitelprogram célja, feltételei, pillérei, szakaszai
 - 2.2.3. NHP kivezetése - NTP
3. NHP megítélése, kutatási eredmények
 - 3.1. Szekunder kutatás eredményei
 - 3.2. Mélyinterjú által feltárt gondolatok a program értékelése kapcsán
 - 3.3. Saját kérdőíves eredmények értékelése
 - 3.4. Saját kérdőív és az országos kérdőív eredményeinek összehasonlítása
4. Növekedési Hitelprogram utáni piaci helyzet elemzése
5. Összefoglalás

2. A kutatás előzménye

Magyarországon a 2008-as válságtól kezdődően a vállalati hitelek aránya folyamatosan csökkent. Ez a vállalkozások közül a kis- és középvállalkozásokat érintette a leginkább. A bankok nehezebben adtak hitelt nekik, olyan korlátokba ütköztek, ami miatt sokszor bonyolult volt megtalálniuk a megfelelő hitelalternatívát. A hitelezés szinte teljesen leállt, a bankok számára kockázatot, az ügyfelek számára pedig további plusz terheket jelentett a devizahitelekből adódó árfolyamkockázat. A bankok kockázatvállalási hajlandósága csökkent, a hosszabb források nehezebben voltak elérhetőek, ami a hosszabb futamidejű hitelek arányának csökkenéséhez vezetett. A vállalkozások tapasztalva a pénzügyi válság által okozott hiteltörlesztés növekedéseket, nehezen szánták rá magukat fejlesztésre, beruházásra, napi működési likviditási gondjaik finanszírozása került előtérbe, melyhez hitelkeretet és forgóeszköz hiteleket vettek csak igénybe.

Fenti okokból kifolyólag vált fontossá, hogy a jegybank valahogy ösztönözze hitelezésüket, az új beruházások létrehozását és ez által a növekedés visszaállítását.

Mindezek együtt hívták életre a Magyar Nemzeti Bank által 2013 áprilisában meghirdettet Növekedési Hitelprogramot. A program fő célja: „a kis- és középvállalkozások forint alapú hitelhez jutásának elősegítése és ezáltal a pénzügyi stabilitás megerősítése volt”⁸. A

⁸ Forrás: A Növekedési Hitelprogram első szakaszának igénybevétele <https://www.mnb.hu/letoltes/nhp1-elemzes-v5-clean.pdf> Letöltés: 2016.11.20. 20:38.

program hosszú távon nem kívánta felváltani vagy átalakítani a banki hitelpiacot, pusztán egy átmeneti időszakban szeretne volna fellendíteni a hitelezést, és ezzel valamilyen szinten felpezsdíteni a gazdaságot.

A program a következő célokat tűzte ki maga elé:

- Hitelpiaci korlátok enyhítése
- A bankok közötti verseny növelése az ügyfelek megszerzéséért és megtartásáért
- Devizahitel-állomány csökkentése
 - Pénzügyi stabilitási kockázat mérséklése
- Vállalkozások kamatterheinek csökkentése
 - Jövedelmezőségének javítása
- Beruházások, fejlesztések ösztönzése

Az elmúlt négy évben a programnak végül 3 szakasza alakult ki, mely 2017. tavasszal ért véget.

A program indokoltságát sokan megkérdőjelezték, rengeteg kritika érte. Lesz-e érdeklődés a bankok és főként az ügyfelek részéről, pozitív hatással lesz-e a hitelezési folyamatokra. Sokan úgy vélekedtek, hogy azok fogják csak igénybe venni, akik amúgy is beruházást terveznek és így legalább alacsonyabb banki költségek mellett tudják megvalósítani céljaikat. Az is felvetődött, hogy a bankok az „ingyen” forrás hatására felelőtlenül fognak hitelezni, nem mérik fel eléggé az adott kkv kockázatát, ami hitelek bedőléséhez, hosszabb távon újabb válsághoz vezethet.

3. A kutatás célja

Dolgozatom során többek között az előzményekben feltárt kérdéseket szeretném megvizsgálni, és a válaszokat megtalálni.

Hipotéziseim a következők lennének:

- 1. Hipotézis
 - A Növekedési Hitelprogram hatására a gazdasági növekedés elindult, a program sikeres volt.
- 2. Hipotézis
 - A Növekedési Hitelprogram azokhoz a vállalkozásokhoz jutott el, akik stabilabb gazdasági helyzetben voltak.
- 3. Hipotézis
 - A Növekedési Hitelprogram pozitív hatással volt a vállalkozások pénzügyi helyzetére.
- 4. Hipotézis
 - Az új hitelt felvevő vállalkozások, a Növekedési Hitelprogram hiányában nem vettek volna fel hitelt.
- 5. Hipotézis
 - A 2,5 %-os maximalizált refinanszírozott hitelkamat ösztönzőleg hatott a vállalkozásokra a hitelfelvétel kapcsán.
- 6. Hipotézis
 - A Növekedési Hitelprogram hatására a bankok kockázatvállalási hajlandósága nem változott.
- 7. Hipotézis
 - A Növekedési Hitelprogram hatására elindult a bankok közti verseny.

Munkám primer és szekunder kutatásokra egyaránt támaszkodik.

4. A kutatás módszere

4.1. Kérdőíves felmérés

Primer kutatásként először kérdőíves felmérést fogok végezni, olyan kis- és középvállalkozói körben, amelyek éltek a NHP adta lehetőségekkel, és hitelfelvételre szánták magukat. Munkámból kifolyólag lehetőségem nyílik Zala megyei vállalkozások megkérdezésére a témában.

A következőket szeretném feltárni:

- vajon tényleg volt-e hitelösztönző hatása az NHP programnak
- az egyes beruházások akkor is megvalósultak-e, ha nincs a program a piacon
- amennyiben nem támogatott hitelből valósul meg a fejlesztés, akkor milyen forrásból finanszírozták volna a vállalkozók (saját forrás, piaci kamatozású hitelfelvétel stb.)

Módszer és kérdezéstechnika: kvantitatív kutatás/önkitöltős írásbeli kérdőíves megkérdezés

Mintavételezés módja: olyan Zala megyei vállalkozások megkérdezése, akik részt vettek az NHP program valamelyik szakaszában

Minta: célérték: 30 vállalkozás

Mintavétel ideje: 2017. október

Elemzési technika: a kérdésekre adott válaszok számszerűsített elemzése statisztikai módszerekkel, arányok, megoszlások és kapcsolati szorossági vizsgálatok.

Adatgyűjtés lebonyolítása: a kérdőíveket szeretném továbbítani KKV hitelezésben részt vevő banki dolgozók részére, akik ügyfélkörükön belül továbbítják a programban részt vett vállalkozások részére.

A kérdőív mind zárt, mind nyitott kérdéseket tartalmazott, így a válaszadók válaszalternatívák közül válogathattak vagy ötfokozatú skálán jelölhetik benyomásaikat, érzéseiket.

A felmérés módszere: az adatfeldolgozás a Microsoft Excel programjának és az SPSS adatelemző-és statisztikai szoftverjének segítségével került elvégzésre. Az adatelemzés módszerei gyakorisági eloszlással kapcsolatos statisztikai mutatók és keresztábra technika. Az eredmények szemléletesebb bemutatásához a Microsoft Excel program segítségével grafikonok és diagramok készülnek majd.

A megyére vonatkozó felmérésemet szeretném összevetni egy tanulmánnyal, mely hasonló kérdéseket vizsgál országos szinten (Bibliográfiában jelölve).

4.2. Mélyinterjú

Mélyinterjút több KKV hitelezésben dolgozó banki alkalmazottal szeretném elvégezni, mivel fontosnak tartom a program bankokra mért hatását. Úgy gondolom, hogy a hitelintézetek figyelme a program által a KKV szektorra koncentrált. Erős akvizíciós tevékenység indult meg az ügyfelek megszerzéséért, mindemellett harcoltak a meglévő ügyfelek megtartásáért. Úgy gondolom, hogy érdekes lehet, megvizsgálni a bank és a bankban dolgozó emberek álláspontját is.

5. Kutatás eredményeinek bemutatása

Végül szeretném megvizsgálni, hogy a tavasszal befejeződött program után milyen lehetőségek állnak az ügyfelek és a bankok rendelkezésére. Véleményem szerint a piaci hitelezés még nem állt helyre, a bankok már szinte normális, mindig jelenlévő termékként kezelik, aminek hosszú távon piactorzító hatása lehet. Kérdéses, hogy vissza tudnak-e térni a piaci hitelezésre, zökkenő mentes-e vajon ez az átállás. Többek között a jegybank ezért is tartotta fontosnak az NTP eszközök bevezetését, bízva abban, hogy az NHP ideje alatti hitelezési lendület folytatódik.

Összességként a fenti kutatások alapján bemutatnám, hogy a piaci szereplők megkérdezése és kérdőíves felmérés alapján, milyen hatásai, következményei voltak a program bevezetésének és milyen következményei lehetnek a kivezetésének.

6. Bibliográfia

Könyvek, folyóiratok

1. László András (2016): A Növekedési Hitelprogram hatása a magyar gazdaságra. Hitelintézeti Szemle, 15. évf. 4. szám, 2016. december, 65–87. o.
2. Várhegyi Éva (2010): A válság hatása a magyarországi bankversenyre; Közgazdasági Szemle, LVII. évf., 2010. október (825–846. o.)

Idegen nyelvű források

1. Jeff Taylor (2012): Loans to business slump into the UK; <https://www.economicvoice.com/loans-to-businesses-slump-in-the-uk/> Letöltés: 2017.12.04. 18:43
2. Sergio Arzeni (2012): SME and Entrepreneurship Access to Finance: an OECD Scoreboard; MENA-OECD Investment Programme Meeting of the Working Group on SME Policy, Entrepreneurship and Human Capital Development, Rome 17 July

2012. <https://www.slideshare.net/OECDpsd/3-1-oecd-sa-rome-menajuly-2012mr-zeni> Letöltés: 2017.11.14. 16:30
3. BBC, 2014: Funding for Lending: How does it work?; <http://www.bbc.com/news/business-18460302> Letöltés: 2017.11.15. 11:30
 4. Clemens J.M. Kool – Daniel L. Thornton (2012): How Effective Is Central Bank Forward Guidance? Research Division Federal Reserve Bank of St. Louis Working Paper Series; Federal Reserve Bank of St. Louis December 2012; <https://files.stlouisfed.org/files/htdocs/wp/2012/2012-063.pdf> Letöltés: 2017.12.13. 15:57

Törvények, jogszabályok

1. A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 3. §
2. A társasági és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény 22./A. §

Magyar nyelvű interneten elérhető források

1. Horváth Gábor – Oláh Zsolt (2016): A piaci hitelezés helyreállításának minőségi ismérvei in Bokor Csilla – Fábián Gergely – Pulai György (szerk.): A Magyar Nemzeti Bank hitelösztönző eszközének tapasztalata – Tanulmánykötet a Növekedési Hitelprogram eddigi eredményeiről; <https://www.mnb.hu/letoltes/novekedesi-hitelprogram-a-magyar-nemzeti-bank-hitelosztonzoz-eszkozének-tapasztalatai.pdf> Letöltés: 2017.11.14 14:05
2. Monoki Péter – Nagy Viktória (2013): A Bank of England Funding for Lending programjának elemzése; <http://polgariszemle.hu/archivum/80-2013-oktober-9-evfolyam-3-6-szam/unortodox-alapokon/544-a-bank-of-england-funding-for-lending-programjanak-elemzese>) Letöltés: 2017.11.15. 11:21
3. Bihari Péter (2013): Nem konvencionális jegybanki eszközök alkalmazása Magyarországon és külföldön; http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1404/1/Bihari_39-62.pdf Letöltés: 2017.12.04. 19:03
4. Peter J. Wallison (2013): A 2008-as pénzügyi válság valódi oka; <https://www.vg.hu/velemenya-2008-as-penzugyi-valsag-valodi-oka-416362/> Letöltés: 2017.10.17. 18:05

5. Belyó Pál (2011) – A válság hatása a magyar gazdaságra;
http://epa.oszk.hu/02000/02051/00015/pdf/EPA02051_Tudomanyos_Kozlemenyek_25_071-090.pdf Letöltés: 2017.11.22. 18:32
6. Palkó István (2012): Elzárták a banki hitelcsapokat – Ettől beteg a magyar gazdaság;
<http://www.portfolio.hu/finanszirozas/bankok/elzartak-a-banki-hitelcsapokat-ettol-beteg-a-magyar-gazdasag.173095.html> Letöltés: 2017.10.19. 18:35
7. Portfolio, 2014: Tíz ábra erős idegzetűeknek – itt a friss banki rangsor;
<http://www.portfolio.hu/finanszirozas/bankok/tiz-abra-eros-idegzetueknek-itt-a-friss-banki-rangsor.203860.html> Letöltés: 2017.09.20. 15:20
8. MNB (2013): A Növekedési Hitelprogram első szakaszának igénybevétele;
<https://www.mnb.hu/letoltes/nhp1-elemzes-v5-clean.pdf> Letöltés: 2016.11.20. 18:17
9. MNB (2014): Növekedési Hitelprogram – Az első 18 hónap;
<https://www.mnb.hu/letoltes/novekedesihitelprogramazelso18honap.pdf> Letöltés: 2017.09.05. 19:05
10. MNB (2015a): Az NHP második szakaszában nyújtott hitelek elemzése;
<https://www.mnb.hu/letoltes/az-nhp-masodik-szakaszaban-nyujtott-hitelek-elemzese.pdf> Letöltés: 2016.11.22. 17:44
11. Gyallai Gábor (2016): A Növekedési Hitelprogram története;
http://epa.oszk.hu/02300/02321/00044/pdf/EPA02321_faipar_2016_1_047-050.pdf
Letöltés: 2016.11.22. 07:52

ÖSSZEFOGLALÁS

A KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALATI HITELÖSZTÖNZÉS JEGYBANKI ESZKÖZE ÉS HATÁSAI – NÖVEKEDÉSI HITELPROGRAM

Készítette: Simon Andrea

Levelező tagozat/ Pénzügy mester szak/ Vállalati pénzügy szakirány

Dolgozatom a Növekedési Hitelprogrammal, mint hitelösztönzési eszközzel és ennek hatásaival foglalkozik. Úgy gondolom a témaválasztás aktuális, ugyanis 2017 márciusában lezárult a program, így mára már teljes képet kaphatunk a program által folyósított hitelek összetételéről, nagyságáról és az általa finanszírozott beruházások megvalósításáról, illetve likviditási problémák áthidalásának kezeléséről.

Magyarországon a 2008-as válság beköszöntétől kezdődően a vállalkozások, főként a kis- és középvállalkozások hiteleinek aránya folyamatosan csökkent, a vállalkozások pénzügyi helyzete megromlott és a gazdasági növekedés is megállt. A magyarországi KKV-k a gazdasági életben nagyon fontos szerepet játszanak, ezért a jegybank mindenképpen célként tűzte ki a szektor megmentését és létrehozta a Növekedési Hitelprogramot.

A dolgozatom elején hét hipotézist neveztem meg a Növekedési Hitelprogrammal kapcsolatosan, melyek megfelelően körüljárják a témát. Foglalkoznak a program sikerességével, ezáltal a gazdasági növekedés elindulásával, melyet a fő hipotézisként jelölnék meg.

Hipotézis	Igazolás	Cáfolás
H1 A Növekedési Hitelprogram hatására a gazdasági növekedés elindult, a program sikeres volt	✓	
H2 A Növekedési Hitelprogram azokhoz a vállalkozásokhoz jutott el, akik stabilabb gazdasági helyzetben voltak.		✓
H3 A Növekedési Hitelprogram pozitív hatással volt a vállalkozások pénzügyi helyzetére.	✓	
H4 Az új hitelt felvevő vállalkozások, a Növekedési Hitelprogram hiányában nem vettek volna fel hitelt	✓	
H5 A 2,5 %-os maximalizált refinanszírozott hitelkamat ösztönzőleg hatott a vállalkozásokra a hitelfelvétel kapcsán.	✓	
H6 A Növekedési Hitelprogram hatására a bankok kockázatvállalási hajlandósága nem változott.		✓
H7 A Növekedési Hitelprogram hatására elindult a bankok közti verseny.	✓	

A piaci hitelezésre történő visszaállás kapcsán sem hagyta eszköz nélkül a vállalkozásokat, ezzel megkönnyítve a helyzetet és megkönnyítve az átállást, mint a bankok, mind a vállalkozások részére.

Azt gondolom, hogy amennyiben van lehetőség a program folytatására, mindenképpen további pozitív hatást érhet el a gazdaságban egy ilyen jellegű törekvés. Nagyon jó dolognak tartom, hogy arra a szektorra, amely a vállalkozások ennyire nagy arányát adja, ekkora figyelem szegeződött.

Fontosnak tartom, hogy továbbra is legalább ekkora figyelem övezze a kis- és középvállalkozásokat, hiszen már mi is láthatjuk, hogy gyakorlatilag ezek az országunk gazdaságának mozgatórugói.